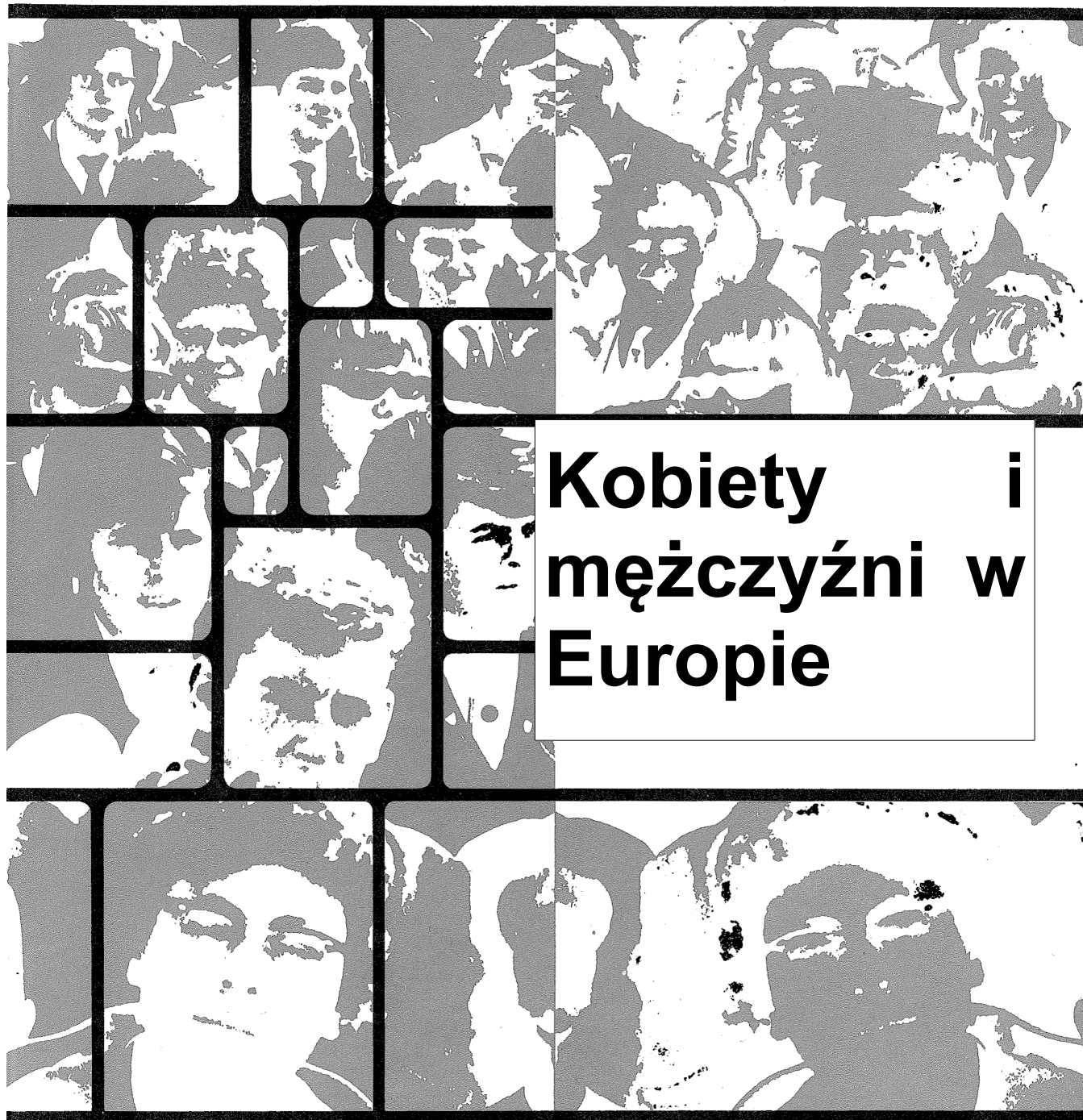

Kobiety i mężczyźni w Europie

**PORÓWNANE PRZYPADKI
DOTYCZĄCE
NIEKTÓRYCH
PROBLEMÓW
SPOŁECZEŃSTWA**

**KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH
RUE DE LA LOI 200 • 1049 BRUKSELI**

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Kobiety i mężczyźni w Europie

Porównawcze podejście do niektórych problemów społecznych

Wyniki i analizy
badaniareprezentacyjnegoprzeprowadzoneg
o w dziewięciu krajach Wspólnoty
Europejskiej z okazji Międzynarodowego
Roku Kobiet

Bruksela
(200rue de la Loi)
grudzień 1975 r.

Dokument przygotowany przez Pierre'a Dieumegarda dla [Europe-Democracy-Esperanto](#)

Celem tego „tymczasowego” dokumentu jest umożliwienie większej liczbie osób w Unii Europejskiej zapoznania się z dokumentami sporządzonymi przez Unię Europejską (i finansowanymi z ich podatków).

W przypadku braku tłumaczenia obywatele są wykluczani z debaty.

Ten dokument „Eurobarometer” istniał jedynie w języku angielskim, [francuskim i niemieckim](#) w pliku pdf typu „image”. Z początkowego pliku stworzyliśmy tekstowy plik ODT, przygotowany przez oprogramowanie Libre Office, do tłumaczenia maszynowego na inne języki. Wyniki są już [dostępne we wszystkich językach urzędowych Unii Europejskiej](#).

Pożądane jest, aby administracja UE wzięła na siebie odpowiedzialność za tłumaczenie ważnych dokumentów. "Ważne dokumenty" to nie tylko przepisy ustawowe i wykonawcze, ale także ważne informacje potrzebne do wspólnego podejmowania świadomych decyzji.

Aby wspólnie przedyskutować naszą wspólną przyszłość i umożliwić wiarygodne tłumaczenia, międzynarodowy język esperanto byłby bardzo przydatny ze względu na swoją prostotę, regularność i precyzję.

Skontaktuj się z nami:

[Kontakto \(europokune.eu\)](mailto:kontakto@europokune.eu)

<https://e-d-e.org/-Kontakti-EDE>

Spis treści

Wprowadzenie.....	5
Część 1: główne wyniki badań.....	8
I Problem statusu kobiet: znaczenie problemu, postrzeganie i ocena zmian.....	9
1. Znaczenie problemu.....	9
2. Postrzeganie i ocena zmian.....	12
II chances kobiet i mężczyzn przed życiem.....	22
1. W przedmiocie całościowego wyroku.....	22
2. Dlaczego kobiety są mniej prawdopodobne?.....	26
3. Obszary dyskryminacji.....	30
III Odpowiednie aspiracje kobiet i mężczyzn do złagodzenia różnic w rolach społecznych.....	36
1. Czego chce większość?.....	36
2. „Feminizm”.....	39
3. Three situations z życia codziennego.....	43
IV Odpowiedni i wzajemny stosunek kobiet i mężczyzn do pracy zawodowej.....	47
1. Zatrudnienie i brak zatrudnienia.....	48
2. Zadowolenie z własnej pracy.....	51
3. Zadowolenie współmałżonka z wykonywanej pracy.....	57
4. Działalność zawodowa kobiet.....	59
V. Formy społeczne uważane za ważne dla poprawy statusu kobiet.....	69
VI Postawy wobec polityki i formy partycypacji społecznej.....	72
1. Politykaico musi być przede wszystkim sprawą mężczyzn?.....	74
2. Odpowiednie role polityczne.....	78
3. Stopień zaufania do mężczyzny lub kobiety jako przedstawiciela politycznego w parlamencie.....	81
4. Uczestnictwo w życiu społecznym.....	85
VII Uczucie satysfakcji lub niezadowolenia.....	99
1. Ogólne poczucie satysfakcji.....	99
2. Konkretnie aspekty poczucia satysfakcji.....	103
VIII Poczucie szczęścia.....	109
IX Postawy wobec Wspólnoty Europejskiej i zjednoczenia Europy.....	113
1. Wspólny rynek.....	113
2. Zjednoczenie Europy.....	119
3. Wspólnota Europejska a zmieniający się status kobiet.....	125
Część II Esej wyjaśniający dotyczący kształtowania postaw wobec statusu kobiet.....	130
I Wprowadzenie do metodologii.....	131
II Typologiczna analiza postaw społeczeństwa wobec statusu kobiet.....	131
III Analiza czynnikowa i wielokryterialna analiza odpowiedzi.....	138

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

1. Za lub przeciw zmianom społecznym.....	141
2. Optymizm i pesymizm.....	152
Wnioski.....	158
Uwagi.....	159
Rozwój technologiczny: Był to czas maszyn do pisania i szablonów.....	159
Zmiany w stylu redakcyjnym: To był czas, kiedy redaktorzy myśleli (i pokazywali swoje myśli).....	159
Niektóre wykresy, które umożliwiają wizualizację danych z 1975 roku.....	160
Szybkość zmian.....	160
Znaczenie i znaczenie zmiany.....	161
W konkretnych sytuacjach opinie krajowe są również szeroko rozproszone.....	161
ZAŁĄCZNIKI.....	163
I. Nazwy instytutów badawczych i daty wywiadów.....	163
II. Uwagi techniczne.....	163

Kobiety i mężczyźni w Europie

Porównawcze podejście do niektórych problemów społecznych

Wprowadzenie

Z okazji Roku Kobiet, a przede wszystkim w celu lepszego zrozumienia postaw kobiet i mężczyzn wobec pewnych problemów w naszym społeczeństwie, Komisja Europejska zleciła w miesiącu zła 1975 r. przykładowe badanie w dziewięciu krajach Wspólnoty.

Po raz pierwszy takie badania na ten temat zostały podjęte na szczeblu międzynarodowym. Około 9500 osób - mężczyzn i kobiet - w wieku 15 lat i starszych, podzielonych na reprezentatywne próbki krajowe, zostało przesłuchanych ustnie przez śledczych z ośmiu wyspecjalizowanych instytutów, na podstawie kwestionariusza zawierającego około 50 pytań, w tym pytania odpowiadające EUROBAROMETER 3¹

Liczba respondentów w każdym kraju jest następująca:

	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Belgia/Belgia	728	779	1507
Danmark	505	568	1073
Deutschland	483	556	1039
Francja ²	563	593	1156
Zjednoczone Królestwo ³	622	703	1325
Irlandia	475	521.	996
Italia	526	517	1043
Luksemburg	151	160	311
Nederland	539	554	1093
WSPÓLNOTA	4592	4951	9543

1 Eurobarometr to badanie opinii publicznej przeprowadzane co sześć miesięcy w krajach Wspólnoty Europejskiej. Wyniki nr 3 opublikowano na początku lipca '75. Dokładne daty rozmów i wszelkie inne informacje techniczne podano w załączniku do niniejszego dokumentu wraz z wykazem instytutów odpowiedzialnych za prace.

2 Uwzględnienie wagi obszarów wiejskich (155 przypadków).

3 Y compris Irlandia Północna (300 przypadków).

Główne wyniki tych badań, które w jakiś sposób przewidywały życzenia przyjęte na Światowej Konferencji Międzynarodowego Roku Kobiet (Meksyk, 19 czerwca - 2 lipca 1975 r.), zostały przedstawione w najprostszym możliwym sposobie. Globalny plan działania przyjęty pod koniec tej konferencji stanowi, że „krajowe, regionalne i międzynarodowe działania badawcze, jak również gromadzenie i analiza danych dotyczących wszystkich aspektów statusu kobiet, mają wysoki priorytet” (pkt 161); Wszczególności podkreśla się w nim przydatność gromadzenia danych na temat „jakości życia, na przykład zadowolenia z zawodu, dochodów, cechrodzinnych i korzystania z zajęć rekreacyjnych” (pkt 167).

Badania te nie mają na celu wyczerpania tematu; chociaż świat jest szczególnie rozległy i obejmuje prawie 200 mln kobiet i mężczyzn w wieku co najmniej 15 lat, zakres kwestionariusza został celowo ograniczony do kilku tematów szczególnie interesujących Komisję Europejską i jej służby:

znaczenie przypisywane problemowi statusu kobiet, czyli miejsca kobiet w społeczeństwie w porównaniu z mężczyznami;

postrzeganie i ocena zmian w odniesieniu do statusu kobiet;

ocena szans kobiet w stosunku do mężczyzn;

odpowiednie aspiracje kobiet i mężczyzn do złagodzenia różnic między rolami społecznymi obu płci;

odpowiedni i wzajemny stosunek kobiet i mężczyzn do pracy zawodowej;

reformy społeczne uznane za priorytet w celu poprawy statusu kobiet;

postawy wobec polityki i formy uczestnictwa w życiu społecznym;

poziomy i składniki poczucia satysfakcji i niezadowolenia;

- poczucie szczęścia;

postawy wobec Wspólnoty Europejskiej i zjednoczenia Europy.

Celem Komisji Europejskiej, publikującej niniejszy raport, którego treść - dane, analizy, założenia - w żaden sposób nie angażuje jej odpowiedzialności, jest pobudzenie jak najszerszej debaty na temat miejsca kobiet w Europie oraz inicjatyw, które należy podjąć na wszystkich szczeblach i we wszystkich dziedzinach, tak aby budowa zjednoczonej Europy była również sprawą kobiet.

Niniejsze sprawozdanie składa się z dwóch części:

pierwsza część tego rozdziału, w dziesięciu rozdziałach, główne wyniki odpowiadające każdemu tematowi i traktatowi, tj. podział odpowiedzi dla całej Wspólnoty Europejskiej i dla każdego z państw członkowskich, w zależności od płci, wieku, poziomu wykształcenia itp.

- druga część stara się wyjaśnić uzyskane wyniki, za pomocą kilku bardziej dogłębnych analiz: tzw. analiza typologiczna (analiza klastrowa), analiza czynnikowa i analiza wielokrotnej klasyfikacji (. ¹

Czytelnicy, którzy chcą natychmiast dojść do wyjaśnień i wniosków, mogą zacząć czytać raport w drugiej części, chyba że wrócą później do pierwszej.

¹ Typologia została opracowana pod kierownictwem Héléne RIFFAULT (Paryż), i nternationalkoordynator badań; Analizę czynnikową i MCA przeprowadzili Margaret i Ronald INGLEHART (University of Michigan). Autor niniejszego raportu Jacques-René RABIER, doradca Komisji Europejskiej, pragnie serdecznie podziękować tym cennym współautorom.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w *Europie*” – maj 1975 r.

Część 1: główne wyniki badań

I Problem statusu kobiet: znaczenie problemu, postrzeganie i ocena zmian

1. Znaczenie problemu

Wstępnym pytaniem – które nie zawsze jest zadawane – w badaniu opinii jest to, czy i w jakim stopniu respondenci są świadomi problemu, o który są pytani:

„W naszym kraju toczy się obecnie wiele dyskusji na temat statusu kobiet, tj. miejsca kobiet w społeczeństwie w porównaniu z mężczyznami. Czy Pana zdaniem obecnie w naszym społeczeństwie istnieje problem dla kobiet lub pa? (Karta obserwacyjna). Jak ważny jest ten problem: 0 oznacza, że nie jest to problem, 10 oznacza, że jest to bardzo ważny problem”.¹

Jeżeli odpowiedzi podzielono na trzy kategorie, odpowiadające odpowiednio wynikom 0–2 (niskie znaczenie), 3–7 (średnie znaczenie) i 8–10 (wysokie znaczenie), otrzymuje się poniższą tabelę, w podziale na kraje i dla całej Wspólnoty (tabela 1):

Tabela 1 Znaczenie przypisywane problemowi statusu kobiet (w podziale na kraje)

	Duże znaczenie (wyniki od 8 do 10)	Średnie znaczenie (wyniki 3–7)	Niskie znaczenie (wyniki od 0 do 2)	Średni wynik ²
Francja	48	45	7	6,93
Italia	45	44	11	6,72
Luksemburg	49	31	19	6,45
Irlandia	42	41	17	6,11
Belgia/Belgia	29	52	18	5,53
Deutschland	23	58	19	5,13
Danmark	26	43	28	4,92
Królestwo nieokreślone	20	51	27	4,57
Niderland	11	52	34	3,95
Wspólnota ³	32	50	17	5,68

Pierwsza obserwacja wyłania się z lektury tej tabeli. W czterech krajach (Francja, Włochy, Luksemburg i Irlandia) znaczenie, jakie wszyscy respondenci – kobiety i mężczyźni – przywiązują do problemu statusu kobiet, jest znacznie większe niż w innych krajach. Dwie skrajne pozycje zajmują z jednej strony Francja i Włochy (średni wynik 6,93 i 6,72), a z drugiej strony Holandia (średni wynik 3,95). Jeszcze lepiej: Jest około cztery razy więcej Francuzów, Włochów, Luksemburczyków i Irlandczyków niż Holendrów, którzy przywiązują dużą wagę do tego problemu (wyniki od 8 do 10).

1 Zamiast zadawać pytanie za pomocą prostej skali słownej („bardzo ważne”, „ważne” itp.), która wiązałaby się z ryzykiem złagodzenia niuansów w odpowiedziach, preferowano skalę liczbową, skalowaną od 0 do 10, w której centralnym punktem jest zatem 5.

2 Średnia ważona wartości procentowych odpowiadających każdemu punktowi: 10, 9, 8...0. Punktem centralnym jest punkt 5.

3 Średnia ważona według liczby ludności w wieku co najmniej 15 lat w każdym kraju.

Logicznie rzecz biorąc, można wnioskować, że w krajach, w których problem jest uważany za nierozwiązany, jest on uważany za szczególnie ważny. Są to kraje o tradycji katolickiej.¹

Należy jednak zauważyć, że Belgia, choć kraj o tradycji katolickiej, plasuje się bardziej po stronie krajów, w których problem nie jest uważany za bardzo ważny, w pozycji zbliżonej do średniej wspólnotowej.

Na szczeblu wspólnotowym, traktowanym jako całość, kobiety – jak można się było spodziewać – częściej niż mężczyźni uważają problem statusu kobiet za istotny (średni wynik 6,00 i 5,41). Wiek jest ważną zmienną: młodzi ludzie (poniżej 25 roku życia) są bardziej wrażliwi na ten problem niż ich starsi, zwłaszcza wśród kobiet. Ale najważniejszą zmienną jest poziom wykształcenia, mierzony tutaj czasem trwania studiów, czyli wiekiem, w którym respondent ukończył studia w pełnym tempie.

Jak pokazano w tabeli 2, odsetek osób, które przywiązują dużą wagę do problemu, wynosi 39 % wśród kobiet w wieku 15–24 lat, 37 % w wieku 25–54 lat i 28 lat powyżej tego wieku. Jeśli chodzi o poziom wykształcenia (dla obu płci), odsetek ten waha się od 30 % w przypadku najniższego poziomu do 40 % w przypadku najwyższego poziomu.

Tabela 2: Znaczenie przypisywane problemowi statusu kobiet w zależności od płci, płci i poziomu wykształcenia² (wspólnota jako całość)

	Duże znaczenie (wyniki od 8 do 10)	Średnie znaczenie (wyniki od 3 do 7)	Niskie znaczenie (wyniki od 0 do 2)	Średni wynik
Razem	32 %	50 %	17 %	5,68
Mężczyźni	29	51	19	5,41
W tym: od 15 do 24 lat	30	54	15	5,69
od 25 do 54 lat	29	52	18	5,46
55 lat i więcej	28	49	22	5,31
Kobiety	35	48	16	6,00
W tym: od 15 do 24 lat	39	47	14	6,30
od 25 do 54 lat	37	47	15	6,05
55 lat i więcej	28	50	19	5,35
Poziom wykształcenia ³				
- niski	30	49	20	5,46
- średnia	32	52	16	5,68
- wysoki	40	49	11	6,43

1 Wpływ kultury na postawy i zachowania niekoniecznie oznacza, że na poziomie jednostek istnieje korelacja między dwiema zmiennymi (np. tutaj przynależność religijna lub praktyka religijna i znaczenie przypisywane problemowi kobiet), jednak chociaż, niestety, pytania dotyczące przynależności religijnej i praktyki religijnej nie zostały zadane w tym badaniu, hipoteza jest wysoce wiarygodna, że postawa tradycyjnie korzystna dla religii katolickiej jest pozytywnie skorelowana z postrzeganiem problemu statusu kobiet, który w Europie wydaje się pojawiać obiektywnie w bardziej intensywny sposób w krajach o tradycji katolickiej.

2 Z wyłączeniem braku odpowiedzi (0,9 % wszystkich odpowiedzi).

3 Mierzone według wieku zakończenia studiów: 15 lat e+ poniżej, 16–19 lat, 20 lat et powyżej .

Stosunek postawy mierzony według trzech wybranych zmiennych – płci, wieku i poziomu wykształcenia – jest nieco inny w zależności od kraju:

w krajach, w których wysoki odsetek ludności uważa problem za bardzo ważny (Francja, Włochy, Irlandia, nie wspominając o Luksemburgu, gdzie liczba respondentów wynosi zaledwie 311), kobiety są proporcjonalnie bardziej skłonne niż mężczyźni uznać problem za ważny niż gdzie indziej; Innymi słowy, są oni bardziej świadomi tego problemu, który dotyczy ich bezpośrednio;

we wszystkich krajach stosunkowo mniej kobiet w wieku 55 lat i starszych uważa ten problem za bardzo ważny w porównaniu z innymi kobietami;

w przypadku mężczyzn jedynymi krajami, w których wiek wprowadza znaczne różnice, są Irlandia, Dania, Francja i Włochy;

poziom wykształcenia osób obu płci rozpatrywanych łącznie wpływa na postawę badaną we Włoszech, Niemczech, Belgii i Zjednoczonym Królestwie; O ile jednak we Włoszech i Belgii granica mieści się między dolnym poziomem średnim a górnym, o tyle w Niemczech i Zjednoczonym Królestwie granica ta mieści się między dolnym poziomem średnim a górnym. we Francji osoby o średnim poziomie wykształcenia są najbardziej świadome, co prawdopodobnie odpowiada masie kobiet w wieku od 25 do 54 lat; Wreszcie, edukacja jest słabym lub nieistniejącym wyznacznikiem w Danii, Holandii i Irlandii.

Wszystkie te dane wymienione w tabeli 3:

Tabela 3

Odsetek respondentów, którzy przywiązują dużą wagę do płci, wieku i statusu edukacyjnego kobiet¹ (w podziale na kraje)

	Ogółem	Mężczyźni			Ogółem	Kobiety			Poziom wykształcenia		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Francja	43%	40%	42%	47%	52%	48%	56%	43 %"	47%	50%	45%
Italia	42	43	44	38	49	55	49	42	41	53	52
Luksemburg ²	48	pm	pm	pm	49	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Irlandia	38	30	37	44	46	44	48	43	42	41	43
Belgia/Belgia	26	25	26	27	31	41	33	24	24	33	32
Deutschland	18	17	17	20	27	34	28	22	23	19	32
Danmark	27	33	27	23	25	32	26	19	25	24	29
AniTed Królestwo	18	16	19	15	22	23	24	19	19	20	27

1 Duże znaczenie = wyniki od 8 do 10. Kraje uszeregowane są w porządku malejącym według średnich wyników ważności przypisanych do problemu.

2 Ze względu na stosunkowo niewielką liczbę respondentów zgłoszone wyniki niesąpodane w odniesieniu do Luksemburga.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Nederland	11	6	13	9	10	12	9	11	10	10	13
Wspólnota ³	29	30	29	28	35	39	37	28	30	32	40

2. Postrzeganie i ocena zmian

Pozmierzeniu wagi, jaką przywiązuje się do problemu statusu kobiet, należało sprawdzić, czy dany rozwój jest postrzegany i w jaki sposób jest kwalifikowany, zarówno pod względem znaczenia, jak i szybkości zmian.

„Zawsze o miejscu kobiet w społeczeństwie, o tym, co widzisz wokół siebie i co działo się dziesięć czy piętnaście lat temu, czy coś się dzieje? A jeśli tak, to czy zmieniają się one we właściwym kierunku, czy w złym kierunku?”.

Prawie dziewięć na dziesięć osób we Wspólnocie jako całości zdaje sobie sprawę ze zmiany (86%, z czego 88% to mężczyźni, a 85% to kobiety), a zdecydowana większość respondentów uważa, że zmiana zmierza we właściwym kierunku.

Mężczyźni i kobiety wyrażają się w bardzo podobny sposób, z niewielką tendencją do tego, by kobiety w wieku 55 lat i starsze postrzegały zmianę w mniejszym stopniu (lub, dokładniej, reagowały w mniejszym stopniu niż postrzegają) oraz z niewielką tendencją do tego, by osoby lepiej wykształcone wyrażały się pozytywnie.

3 Średnia ważona, z uwzględnieniem Luksemburga.

Tabela 4

Postrzeganie zmiany statusu kobiet i docenianie znaczenia tej zmiany w zależności od płci, wieku i poziomu wykształcenia

(Wspólnota)

	Postrzegaj zmianę			Nie dostrzegaj zmian	Bez odpowiedzi
	Ogółem	W dobrym kierunku	W złym kierunku		
Razem	86%	76%	10%	8%	6%
Mężczyźni	88	78	10	7	5
W tym od 15 do 24 lat	86	79	7	7	7
od 25 do 54 lat	89	81	8	7	4
55 lat i więcej	86	72	14	7	7
Kobiety	85	74	11	9	6
W tym od 15 do 24 lat	85	78	7	10	5
od 25 do 54 lat	88	78	10	8	4
55 lat i więcej	79	65	14	11	10
Poziom wykształcenia					
- niski	84	72	12	9	7
- średnia	88	79	9	8	4
- wysoki	90	85	5	6	4

Na poziomie krajowym nie ma związku między znaczeniem przypisywanym kwestii statusu kobiet a postrzeganiem zmian. W grupie Francja, Włochy, Luksemburg i Irlandia, jak widzieliśmy powyżej, świadomość problemu jest znacznie wyższa niż w innych krajach; Jednak odsetek osób, które dostrzegają zmianę, jest prawie taki sam w Danii (86%) i Francji (89%).

Podobnie wyrok w sprawie znaczenia zmiany nie wydaje się być związany ze znaczeniem przypisywanym problemowi: Na przykład Włosi, Irlandczycy, Duńczycy i Niemcy mówią to samo, a ośmiu na dziesięciu uważa, że zmiana idzie we właściwym kierunku.

Tabela 5

Postrzeganie zmiany statusu kobiet i docenienie znaczenia tej zmiany¹

(według kraju)

	Ogółem	Postrzegaj zmianę		Nie dostrzegaj zmian	Bez odpowiedzi
		W dobrym kierunku	W złym kierunku		
Italia	93 %	81 %	12 %	4 %	3 %
Irlandia	91	82	9	6	3
Francja	89	75	14	6	5
Danmark	86	80	6	6	8
Zjednoczone Królestwo	85	73	12	7	8
Nederland	82	69	13	4	14
Deutschland	81	78	3	16	3
Belgia/Belgia	79	67	12	9	12
Luksemburg	78	65	13	10	12
Wspólnota ²	86	76	10	8	6

Na poziomie samych jednostek przecięcie odpowiedzi na pytanie o znaczenie problemu i odpowiedzi na znaczenie zmiany pokazuje tylko, jak niemożliwością byłoby oczekiwać, że ci, dla których problem jest mały, są mniej skłonni do pozytywnego opisu zmiany.

1 Kraje uszeregowane w malejącej kolejności procentowej odpowiedzi wyrażających postrzeganie zmiany (w dobrym lub złym kierunku).

2 Średnia ważona

Tabela 6

Postrzeganie zmiany we właściwym kierunku zgodnie ze znaczeniem przypisywanym problemowi statusu kobiet

(Wspólnota)

	Zmiany idą w dobrym kierunku	Zmiana idzie w złą stronę
Niewielkie znaczenie	67 %	14 %
Średnie znaczenie	78	9
Duże znaczenie	78	9

Zmiana ta, która jest powszechnie postrzegana i pozytywnie oceniana pod względem kierunku zarówno przez mężczyzn, jak i kobiety, nie jest uważana za zbyt szybką:

Czy to, że rzeczy w tym obszarze zmieniają się zbyt szybko, nie wystarczająco szybko, czy też używam go prawidłowo?

Większość respondentów w całej Wspólnocie (43%) uważa, że wszystko zmienia się właściwie, 28%, że zmiana nie jest wystarczająco szybka, a 19%, że jest wystarczająco szybka.

Kobiety – zwłaszcza młodzi ludzie – nieco częściej niż mężczyźni czują, że zmiany nie są wystarczająco szybkie: 41% w grupie wiekowej 15-24 lata. Mężczyźni w grupach wiekowych są stosunkowo bardziej skłonni niż kobiety do odczuwania, że rzeczy zmieniają się właściwie, prawdopodobnie wyrażając bardziej powściągliwą postawę wobec zmian.

Ważną rolę odgrywa również poziom wykształcenia – rozpatrywany tutaj w odniesieniu do obu płci: Im bardziej wykształceni ludzie, tym bardziej czują, że zmiana jest zbyt powolna.

Tabela 7

Ocena tempa zmian w odniesieniu do statusu kobiet według płci, płci poziomu wykształcenia
(Wspólnota)

		Zbyt szybko	Postrzegaj zmianę Niewystarczająco szybko	Właściwa droga	Bez odpowiedzi
Razem		19 %	28 %	43 %	10 %
Mężczyźni		19	26	46	9
W tym:	od 15 do 24 lat	16	30	43	11
	od 25 do 54 lat	18	27	48	7
	55 lat i więcej	23	21	45	11
Kobiety		19	30	39	12
W tym:	od 15 do 24 lat	13	41	38	8
	od 25 do 54 lat	19	32	41	8
	55 lat i więcej	24	18	38	20
Poziom wykształcenia					
	- niski	22	23	43	12
	- średnia	16	31	44	9
	- wysoki	16	38	40	6

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Bardziej szczegółowa analiza wpływu wieku na ocenę tempa zmian pokazuje, że zarówno w przypadku mężczyzn, jak i kobiet aspiracja do szybszych zmian maleje z wiekiem, ale silniej w przypadku kobiet:

Tabela 8

Dążenie do szybszej zmiany statusu kobiet w zależności od płci i płci ¹

(Wspólnota)

	15/24 lata	25/34 lata	35/44 lata	45/54 lata	55/64 lata	65 lat i więcej
Mężczyźni	33 %	33 %	27 %	25 %	22 %	21 %
Kobiety	40	38	32	27	26	19
Różnica	7	5	5	2	4	2

¹ Odsetek wieków obliczony na podstawie liczby osób, które odpowiedziały na pytanie.

Na poziomie krajowym obserwacje wynikające z wyników są następujące:

W Danii i Zjednoczonym Królestwie, które są dwoma krajami, w których problem statusu kobiet – prawdopodobnie uważany za w dużej mierze rozwiązany – nie jest postrzegany jako bardzo ważny, bezwzględna większość respondentów (odpowiednio 57 % i 52 %) uważa, że wszystko idzie „w porządku”. Jednak podczas gdy w Danii nie ma różnicy między odpowiedziami mężczyzn i kobiet, brytyjscy mężczyźni częściej wyrażają „konserwatywny” pogląd, że sprawy idą „dość szybko” niż kobiety.

W Niemczech, Irlandii i Francji respondenci odpowiadają nieco częściej niż gdzie indziej, że sprawy nie idą wystarczająco szybko (odpowiednio 37%, 35% i 33%). W Niemczech, bardziej niż w Irlandii, to kobiety wyrażają tę opinię, podczas gdy we Francji nie ma różnicy między odpowiedziami obu płci.

We Włoszech 30% mężczyzn i kobiet zgadza się, że sprawy idą za szybko częściej niż gdzie indziej, ale to oczywiście starsi i mniej wykształceni najczęściej tak mówią.

Tabela 9

Ocena tempa zmian w odniesieniu do statusu kobiet według płci¹

(Wynagrodzenie s)

	Uczucie, że rzeczy się zmieniają								
	Zbyt szybko			Niewystarczająco szybko			Właściwa droga		
	H+F	H	F	H+F	H	F	H+F	H	F
Italia	30 %	30 %	31 %	26 %	24 %	28 %	37 %	40 %	34 %
Irlandia	16	18	15	35	32	38	42	44	40
Francja	22	18	27	33	33	32	39	43	36
Danmark	13	16	11	15	14	15	57	57	57
Zjednoczone Królestwo	16	16	18	19	17	21	52	56	47
Nederland	21	22	22	16	17	14	46	47	45
Deutschland	9	13	7	37	30	42	42	48	37
Belgia/Belgia	18	19	17	25	24	26	38	38	38
Luksemburg	26	28	25	25	20	29	34	39	30
Wspólnota ²	19	19	19	28	26	30	43	46	39

Analiza odpowiedzi w podziale na płeć i grupę wiekową pokazuje, że w prawie wszystkich krajach pragnienie szybszych zmian jest silniejsze wśród młodych mężczyzn, a tym bardziej wśród młodych kobiet niż wśród osób starszych; Wpływ wieku jest szczególnie silny we Francji.

Kategorie, które najczęściej wyrażają tę chęć zmiany, to:

Niemieckie kobiety w wieku od 15 do 34 lat 62%

Francuzi w wieku od 15 do 34 lat 49%

¹ Kraje uszeregowane są w porządku malejącym według odsetka odpowiedzi wyrażających postrzeganie zmiany, zgodnie z poprzednim pytaniem. Wartości procentowe braku odpowiedzi nie są tutaj uwzględnione.

² Średnia ważona

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Irlandzkie kobiety w wieku od 15 do 34 lat 47%

Francuzki w wieku od 15 do 34 lat 45%

Belgowie (kobiety) w wieku od 15 do 34 lat 44%

Irlandzkie kobiety w wieku od 35 do 54 lat 42%

		15-35 lat	35-54 lata	55 lat i więcej
Deutschland	Mężczyźni	37 %	30 %	35 %
	Kobiety	62	43	40v
Irlandia	Mężczyźni	38	32	28
	Kobiety	47	42	33
Francja	Mężczyźni	49	33	26
	Kobiety	45	35	11
Italia	Mężczyźni	32	23	22
	Kobiety	35	28	23
Belgia / België	Mężczyźni	32	31	24
	Kobiety	44	27	23
Luksemburg	Mężczyźni	21	30	18
	Kobiety	33	39	31
Zjednoczone Królestwo	Mężczyźni	22	19	15
	Kobiety	34	25	11
Nederland	Mężczyźni	26	22	12
	Kobiety	18	18	17
Danmark	Mężczyźni	23	14	11
	Kobiety	24	16	9

Tabela 10

Dążenie do szybszej zmiany statusu kobiet w zależności od płci i płci¹

(Par państwo)

		15-35 lat	35-54 lata	55 lat i więcej
Deutschland	Mężczyźni	37 %	30 %	35 %
	Kobiety	62	43	40v
Irlandia	Mężczyźni	38	32	28
	Kobiety	47	42	33
Francja	Mężczyźni	49	33	26
	Kobiety	45	35	11
Italia	Mężczyźni	32	23	22
	Kobiety	35	28	23
Belgia / België	Mężczyźni	32	31	24
	Kobiety	44	27	23
Luksemburg	Mężczyźni	21	30	18
	Kobiety	33	39	31
Zjednoczone Królestwo	Mężczyźni	22	19	15
	Kobiety	34	25	11
Nederland	Mężczyźni	26	22	12
	Kobiety	18	18	17
Danmark	Mężczyźni	23	14	11
	Kobiety	24	16	9

Podsumowując, odpowiedzi na ten pierwszy zestaw pytań pokazują, że Wspólnota Europejska jest podzielona, w odniesieniu do badanych tu problemów, na dwie grupy krajów: z jednej strony kraje o tradycji katolickiej, w których problem statusu kobiet jest uważany przez połowę społeczeństwa za bardzo ważny; z drugiej strony Belgia i inne kraje, w których nie jest to bardzo ważny problem.

W prawie wszystkich krajach, ale szczególnie w tych, w których problem jest uważany za bardzo ważny, kobiety przywiązują do niego większą wagę niż mężczyźni. Ogólnie rzecz biorąc, młode i w średnim wieku kobiety są bardziej świadome niż starsze kobiety.

Zmiany są mile widziane przez siedem lub osiem na dziesięć osób.

¹ Procenty obliczane w stosunku do liczby osób, które odpowiedziały na pytanie. Kraje uszeregowane są w porządku malejącym według odsetka odpowiedzi wyrażających dążenie do szybszych zmian.

Osąd szybkości tej ewolucji jest dyskryminujący. 4 na 10 osób ogółem – i nieco więcej mężczyzn niż kobiet – uważa, że zmiany rozwijają się prawidłowo; Jest to nawet opinia sześciu Duńczyków i sześciu Brytyjczyków na dziesięciu. W Niemczech i Irlandii cztery na dziesięć kobiet i trzy na dziesięciu mężczyzn chciałoby, aby sprawy potoczyły się szybciej; we Francji jest to opinia trzech osób obu płci. We Włoszech prawie jedna trzecia ludności uważa, że dzieje się to zbyt szybko.

Można zatem pokrótce rozróżnić trzy typy de pays według dominującej postawy wobec zmiany:

1° Kraje, w których zmiany są akceptowane jako normalne (Dania, Wielka Brytania, Holandia, Belgia i Luksemburg).

Kraje, w których aspiracje do szybszych zmian są dość szeroko wyrażane (Niemcy, Irlandia, Francja).

3° Wreszcie, kraj, w którym odporność na zmiany jest wysoka (Włochy).

II chances kobiet i mężczyzn przed życiem

1. W przedmiocie całościowego wyroku

Ewolucja debaty na temat ról i statusu kobiet i mężczyzn w naszych społeczeństwach została dość dobrze zbadana. Na przykład w Stanach Zjednoczonych badania przeprowadzone w 1972 i 1975 r. wykazały, że wśród kobiet rośnie niezadowolenie, odzwierciedlające wzrost poziomich oczekiwań, pomimo, a nawet z powodu postępu. Zmiany w postawach mężczyzn odpowiadają zmianom w postawach kobiet.

W 1972 r. 32% kobiet w Stanach Zjednoczonych uważało, że mężczyźni mają lepsze życie niż kobiety, podczas gdy 34% wyraziło odwrotny pogląd; w 1975 r. proporcje te wynosiły 35 i 26 %. Po stronie mężczyzn, podczas gdy w 1972 r. 26% uważało, że mężczyźni mają lepsze życie niż kobiety, podczas gdy 36% uważało inaczej, opinie były również podzielone w 1975 r.: 30% w porównaniu z 30%.

W tym badaniu zadano pierwsze pytanie, aby zmierzyć preferencję tego ogólnego osądu dotyczącego szans życiowych kobiet i mężczyzn, odpowiednio:

„Kto ma lepsze życie: Mężczyźni czy kobiety?”

1. Opinia kobiet

	Mężczyźni	Kobiety	Brak różnicy	Brak opinii
1975	35 %	26 %	31 %	8 %
1972	32	34	29	5

2. Opinia mężczyzn

1975	30 %	30 %	31 %	9 %
1972	26	36	31	7

Źródło: Indeks opinii Gallupa; Nr 118, kwiecień 1975, ss. 18-23.

„Czy z tego, co widzisz wokół siebie, kobiety są równie prawdopodobne jak mężczyźni, aby odnieść sukces w życiu, bardziej prawdopodobne lub mniej prawdopodobne dla osób w wieku od 20 do 30 lat?”.

Prawie połowa respondentów – i tyle samo mężczyzn co kobiet – uważa, że kobiety są równie prawdopodobne jak mężczyźni (49%). Nieco ponad jedna trzecia (36%) uważa, że kobiety są mniej prawdopodobne. Co dziesiąta osoba uważa, że kobiety są bardziej...

Tylko wśród młodych kobiet (w wieku 15–24 lat), a także wśród najbardziej wykształconych z obu płci, nieznacznie przeważa negatywna opinia („mniejsze szanse”).

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Porównawcze różnice między kobietami i mężczyznami w życiu w zależności od płci, płci poziomu wykształcenia

(Wspólnota)

		Tyle szans	Kobiety mają: więcej szans	mniej szanse	Bez odpowiedzi
Razem		49 %	9 %	36 %	6 %
Mężczyźni		49	10	36	5
W tym:	od 15 do 24 lat	46	7	41	6
	od 25 do 54 lat	50	10	36	4
	55 lat i więcej	49	12	31	8
Kobiety		49	9	36	6
W tym:	od 15 do 24 lat	43	7	46	4
	od 25 do 54 lat	49	10	37	4
	55 lat i więcej	51	10	28	11
Poziom wykształcenia:					
	- niski	51	12	29	8
	- średnia	47	7	42	4
	- wysoki	44	7	47	2

Na poziomie krajowym nie ma wyraźnego związku między postrzeganiem problemu jako ważnego a poczuciem, że kobiety są mniej prawdopodobne niż mężczyźni. Prawdą jest, że w Irlandii, gdzie problem statusu kobiet jest uważany za istotny, odpowiedź „mniej możliwości” przeważa nad odpowiedzią „tak wiele możliwości”, ale tylko wśród kobiet. We Włoszech, gdzie problem jest uznawany za istotny przez większą część społeczeństwa, reakcja „tak wielu szans” znacznie go przewyższa, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. W tym ostatnim kraju istnieje również wysoki odsetek odpowiedzi – mężczyzn i kobiet – które dają kobietom więcej możliwości niż mężczyznom: wyraźnie pokazuje to dzielenie się postawami w społeczeństwie, które jest bardzo świadome problemu i doświadcza w obliczu zmieniających się zwyczajów.

Tabela 12

Porównawcze chances kobiet i mężczyzn w obliczu życia według płci
(według kraju) ¹

	Tak wiele szans			Kobiety mają: Więcej szans			Mniej szans		
	H+F	H	F	H+F	H	F	H+F	H	F
Irlandia	44 %	45 %	43 %	6 %	10 %	4 %	47 %	44 %	49 %
Deutschland	49	52	47	6	6	5	41	38	43
Francja	55	55	54	5	5	6	36	37	35
Luksemburg	46	57	35	3	3	3	36	30	42
Zjednoczone Królestwo	48	47	49	8	8	8	35	36	34
Niderland	49	48	50	6	7	5	35	35	34
Danmark	55	56	55	3	2	3	32	31	32
Belgia/Belgia	53	55	51	6	7	6	32	30	33
Italia	42	41	44	23	23	23	31	32	30
Wspólnota (średnia ważona)	49	49	49	10	10	9	35	35	36

Ostatecznie kategorie, w których najbardziej rozpowszechnione jest niezadowolenie z poglądu, że kobiety rzadziej niż mężczyźni odnoszą sukcesy w swoim życiu, są następujące:

Irlandczycy o wysokim poziomie wykształcenia	59 %
Irlandzkie kobiety poniżej 25 roku życia	58 %
Niemieckie kobiety poniżej 25 roku życia	56 %
Francuzi poniżej 25 roku życia	55 %
Francuscy mężczyźni i kobiety z wysokim poziomem wykształcenia	54 %
Irlandzkie kobiety w wieku od 25 do 54 lat	53 %
Irlandzkie kobiety poniżej 25 roku życia	50 %

Możemy się dziwić, że na tej liście nie ma Włochów. Wyjaśnienie jest proste. W kategoriach, w których odpowiedź „mniej szans” nie występuje w większości, przeważa oczywiście suma odpowiedzi „więcej szans” i „więcej szans”, przy bardzo niewielkiej liczbie braku odpowiedzi. Te „zadowolone” odpowiedzi mogą jednak odpowiadać dwóm bardzo różnym postawom: zadowolenie z problemu, który uznaje się za rozwiązany (Dania, Niderlandy, Zjednoczone Królestwo), albo zadowolenie ze stanu rzeczy, którego w ogóle nie chce się zmienić lub którego nie chce się szybko zmienić (Włochy).

¹ Państwa uszeregowano w porządku malejącym według odsetka odpowiedzi „mniejsze szanse” (mężczyźni i kobiety razem).

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

W innych gospodarstwach odpowiedź negatywna („kobiety są mniej prawdopodobne”) jest dobrym wskaźnikiem niezadowolenia z obecnego statusu kobiet, podczas gdy pozostałe odpowiedzi są niejednoznaczne.

Wszystkie te dane są zebrane w poniższej tabeli:

Tabela 13

Odsetek respondentów, którzy uważają, że kobiety mają mniejchan ces niż mężczyźni w zależności od płci,płcii poziomu wykształcenia

(Przez pays)

	Ogółem	Mężczyźni			Ogółem	Kobiety			Poziom wykształcenia		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	-25	25/54	55+
Irlandia	44 %	50 %	43 %	42 %	49 %	58 %	53 %	35 %	44 %	46 %	59 %
Deutschland	38	33	36	42	43	56	39	42	35	48	46
Francja	37	55	36	31	35	45	38	18	23	39	54
Luksemburg	30	23	28	39	41	40	47	35	35	43	30
Zjednoczone Królestwo	36	38	41	28	34	43	38	22	32	40	44
Niderland	35	44	40	27	34	40	38	22	28	43	42
Danmark	31	40	34	21	32	47	34	423	25	38	49
Belgia/Belgia	30	35	31	25	33	41	35	26	24	34	42
Italia	32	37	33	26	30	40	28	23	26	35	44
Wspólnota (średnia ważona)	35	41	36	31	36	46	37	28	29	42	47

2. Dlaczego kobiety są mniej prawdopodobne?

Najmniejsze szanse kobiet można przypisać wielu różnym przyczynom, takim jak przyczyny nieuniknione, które należą do „niezmiennego porządku rzeczy”, lub przyczynom społeczno-kulturowym, które odnoszą się do organizacji społeczeństwa. Próbuąc wyjaśnić w tej kwestii kształtowanie się postaw globalnych, zadano kolejne pytanie:

Jeśli kobiety są mniej prawdopodobne, jak myślisz, co jest głównym powodem? A na drugim miejscu? ¹

Najczęściej udzielaną odpowiedzią jest „zobowiązania rodzinne”. Potem przyszedł: „postawy mężczyzn”, „nawyków w życiu zawodowym” i „edukacji udzielanej w rodzinach”.

Łącząc odpowiedzi udzielone w pierwszej lub drugiej kolejności, można zauważyć, że dyskryminacja kobiet jest raczej przypisywana przyczynom o charakterze społecznym. Odpowiedzi takie jak „charakter kobiety” lub „konstytucja fizyczna kobiety” są rzadko podawane. Ale 43% osób, które wyraziły pogląd, że kobiety są mniej prawdopodobne niż mężczyźni, nie jest w stanie powiedzieć, dlaczego są mniej prawdopodobne, co może oznaczać, że dla nich postrzegana sytuacja jest postrzegana jako rodzaj śmierci z wieloma i nierozróżnialnymi przyczynami.²

Reakcje kobiet i mężczyzn są, ogólnie rzecz biorąc, bardzo podobne. Co najwyżej można zauważyć, że kobiety są nieco bardziej skłonne do „reagowania na postawy mężczyzn” lub do niereagowania, podczas gdy mężczyźni są nieco bardziej skłonni do cytowania „nawyków w życiu zawodowym” i „fizycznego makijażu kobiet”.

Tabela 14

Przyczyny najmniejszej szansy kobiet w zależności od płci

(W całej Wspólnocie tylko ci, którzy uważają, że kobiety są mniej prawdopodobne niż mężczyźni)³

	Mężczyźni i kobiety	Mężczyźni	Kobiety
1. Obowiązki rodzinne kobiet (enfants, mąż, dom do utrzymania itp.)	43 %	42 %	44 %
2. Postawa mężczyzn	31	28	32
3. Nawyki w życiu zawodowym	22	25	20
4. Edukacja w rodzinach	19	19	18
5. Prawodawstwo, na przykład dotyczące małżeństwa	11	11	11
6. Konstytucja fizyczna kobiet	11	13	9
7. Charakter kobiet	10	11	10
8. Nauczanie w szkołach	7	7	7
9. Inne powody	3	4	3

1 Przesłuchiwanemu przedstawiono mapę z dziewięcioma odpowiedziami do wyboru. Oczywiście pytanie zadano jedynie osobom, które albo odpowiedziały „mniej prawdopodobne niż mężczyźni” na poprzednie pytanie, albo w ogóle nie odpowiedziały.

2 Biorąc pod uwagę, że tylko 42 % respondentów zadano pytanie dotyczące przyczyn niższych szans kobiet, a 43 % nie może udzielić odpowiedzi, oznacza to, że mniej niż 20 % respondentów jest świadomych niższego statusu kobiet i może rozpoznać przyczyny.

3 42% respondentów, w tym 7%, którzy nie odpowiedzieli na poprzednie pytania. Wartości procentowe odpowiadają w tym o tyle odpowiedzi udzielonych w pierwszej lub drugiej kolejności.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Bez odpowiedzi 43 40 46

Jak można się było spodziewać, wiek i w mniejszym stopniu poziom wykształcenia respondentów wprowadza pewną zmienność w odpowiedziach. Biorąc pod uwagę tylko trzy najczęściej udzielane odpowiedzi,¹ osoby poniżej 25 roku życia – mężczyźni i kobiety – częściej je wyrażają, należy zauważyć, że to kobiety w wieku od 25 do 54 lat najczęściej powołują się na „obowiązki rodzinne kobiet”.

Tabela 15

Trzy główne przyczyny mniejszych szans kobiet w zależności od płci, płci i poziomu wykształcenia ²

(Współnota)

	Mężczyźni			Kobiety			Poziom wykształcenia		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
1. Obowiązki rodzinne kobiet	45 %	46 %	32 %	45 %	50 %	33 %	41 %	47 %	42 %
2. Postawa mężczyzn	34	29	24	36	35	24	28	3	35
3. Nawyki w życiu zawodowym	28	28	18	22	22	15	17	25	33

¹ Uwzględniono w nim jedynie odpowiedzi udzielone przez co najmniej 20 % osób, których dane dotyczą.

² Pierwsza lub druga odpowiedź udzielona przez osoby, które uważają, że kobiety są mniej prawdopodobne niż mężczyźni lub które nie odpowiedziały na to pytanie.

Różnice między krajami są niewielkie. Zobowiązania rodzinne kobiet wymienia się po raz pierwszy i po raz drugi we wszystkich krajach z wyjątkiem Luksemburga, gdzie najczęściej są one odpowiedzialne za edukację rodzinną (zaraz po niej pojawiają się postawy mężczyzn i nauczanie w szkołach).

Postawy mężczyzn są wymieniane na drugim miejscu w Irlandii przez 48 % respondentów, w Zjednoczonym Królestwie (37 %), we Francji (35 %), w Luksemburgu i we Włoszech (27 %) oraz w Niemczech (26 %).¹

Spośród wszystkich kategorii i krajów Irlandki poniżej 25 roku życia najczęściej kryminalizują postawy mężczyzn (60 % zainteresowanych); za nimi podążają Irlandczycy w tym samym wieku (56% zainteresowanych).²

1 Wartości procentowe obliczone na podstawie wszystkich respondentów w każdej kategorii są następujące: Irlandia 24%, Wielka Brytania 16%, Francja 14%, Luksemburg 14%, Włochy 10%, Niemcy 12%.

2 37% i 31% wszystkich respondentów w każdej kategorii.

Tabela 16

Główne przyczyny kobiecego pół-serca

(Klasyfikowane według rangi, w każdym kraju, zgodnie z częstotliwością odpowiedzi) ¹

Irlandia (47%) 1. Obowiązki rodzinne (51%) 2. Postawa mężczyzn (48%) 3. Edukacja (21%) 4. Prawodawstwo (20%)	Niemcy (41%) 1. Obowiązki rodzinne (29%) 2. Postawa mężczyzn (26%) 3. Życie zawodowe (21%)	Francja (36%) 1. Obowiązki rodzinne (55%) 2. Postawa mężczyzn (35%) 3. Życie zawodowe (28%) 4. Edukacja (23%)
Luksemburg (36%) 1. Edukacja (29%) 2. Postawa mężczyzn (27%) 3. Edukacja (25%) 4. Obowiązki rodzinne (20 %)	Wielka Brytania (35%) 1. Obowiązki rodzinne (46%) 2. Postawa mężczyzn (37%)	Holandia (35%) 1. Obowiązki rodzinne (37%) 2. Życie zawodowe (31%) 2. Postawa mężczyzn (23%) 3. Edukacja (23%)
Dania (32%) 1. Obowiązki rodzinne (46%) 2. Życie zawodowe (30%) 3. Edukacja (22%)	Belgia/Belgia (32%) 1. Obowiązki rodzinne (41%) 2. Życie zawodowe (28%) 2. Postawa mężczyzn (22%)	Włochy (31%) 1. Obowiązki rodzinne (48%) 2. Postawa mężczyzn (27%) 3. Edukacja (24%) 4. Życie zawodowe (22%)

Struktura tego systemu, który podsumowuje zarówno rankingi krajów według oceny najmniejszych szans kobiet, jak i kolejność przyczyn przypisywanych tej sytuacji w każdym kraju i we Wspólnocie jako całości, sugeruje pewne refleksje.

Przedewszystkim wydaje się, że obowiązki rodzinne są wszędzie, niezależnie od poziomu zmian w moralności i ustawodawstwie, dominującym wyjaśnieniem - jeśli nie uzasadnieniem - gdy wyraża się opinię, że kobiety jako takie są dyskryminowane.

Postawy mężczyzn są cytowane przed życiem zawodowym w większości krajów, w których świadomość dyskryminacji kobiet jest powszechna: sprawa Irlandii wydaje się w tym względzie typowa.

Wręcz przeciwnie, życie zawodowe jest cytowane przed postawami mężczyzn w krajach, w których dyskryminacja jest mniej odczuwalna, prawdopodobnie dlatego, że została w dużej mierze wyeliminowana (Niderlandy, Dania, Belgia).

Szczególną cechą jest fakt, że edukacja w rodzinach i edukacja w szkołach zajmują wysokie miejsca w Luksemburgu, a ich rozwój będzie musiał być ściśle monitorowany.²

¹ Kraje klasyfikuje się według częstotliwości udzielania odpowiedzi „mniejsze szanse” na poprzednie pytanie; procenty te są wymienione obok nazwy kraju. Wyróżnia się najczęściej wymieniane pozycje w całej Wspólnocie. Wartości procentowe podane obok pozycji odpowiadają częstotliwości odpowiedzi udzielonych przez zainteresowane osoby.

² Wyniki dla Luksemburga należy interpretować ostrożnie, biorąc pod uwagę niewielką liczbę respondentów (N = 311).

3. Obszary dyskryminacji

Można podjąć nowy krok w identyfikowaniu postaw krytycznych, pytając respondentów, w jakich konkretnych obszarach ich zdaniem kobiety są mniej lub bardziej skłonne:

Mówiąc dokładniej, czy powiedziałbyś, że obecna sytuacja kobiet wokół ciebie, w porównaniu z sytuacją mężczyzn, jest raczej lepsza, raczej gorsza lub ani lepsza, ani gorsza, jeśli chodzi o...

- A. Możliwość studiowania?
- B. Kształcenie zawodowe?
- C. Możliwość znalezienia pracy?
- D. Warunki pracy (zmęczenie, kadencje, harmonogramy itp.?)
- E. Bezpieczeństwo pracy?
- F. Możliwości promocji?
- G. Wynagrodzenie?

W całej Wspólnocie około sześciu na dziesięciu respondentów (59%) uważa, że sytuacja płacowa kobiet jest raczej gorsza niż sytuacja płacowa mężczyzn; około pięć na dziesięć osób uważa, że kobiety są dyskryminowane pod względem możliwości awansu (52 %) i możliwości znalezienia pracy (46 %); cztery na dziesięć respondentów wymienia w ten sam sposób bezpieczeństwo zatrudnienia (43 %) i warunki pracy (37 %). Z drugiej strony mniej niż trzy na dziesięć osób uważa, że istnieje dyskryminacja w dziedzinie kształcenia zawodowego (26%) i jedna na dziesięć osób w dziedzinie edukacji (11%).

Nie powinno dziwić, że ponad połowa ankietowanych uważa, że sytuacja kobiet jest gorsza niż sytuacja mężczyzn w niektórych konkretnych obszarach, takich jak płace i możliwości awansu, podczas gdy, jak widzieliśmy powyżej, tylko 36% populacji uważa, że kobiety są, ogólnie rzecz biorąc, mniej prawdopodobne niż mężczyźni, aby odnieść sukces w swoim życiu.

Oczywiste jest, że „możliwości odniesienia sukcesu w życiu” wiążą się z innymi możliwościami niż sukces zawodowy. Nic więc dziwnego, że panuje powszechna zgoda co do tego, że kobiety doświadczają niekorzystnej sytuacji lub dyskryminacji w życiu zawodowym, podczas gdy większość uważa, że mimo to kobiety mogą odnieść sukces w swoim życiu.

Co zaskakujące, te osądy są wspólne zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet. Tylko jeśli chodzi o bezpieczeństwo zatrudnienia, kobiety są znacznie bardziej krytyczne niż mężczyźni: 46 w porównaniu do 39%. Wręcz przeciwnie, mężczyźni wydają się nieco bardziej wrażliwi niż kobiety na dyskryminację kobiet w kształceniu zawodowym.

Tabela 17

Sytuacja kobiet w porównaniu z sytuacją mężczyzn w różnych dziedzinach¹

(Wspólnie ze Wspólnoty)

Sytuacja kobiet w porównaniu z mężczyznami przedstawia się następująco:				
	Znacznie lepiej	Raczej mniej dobre	Ani lepiej, ani gorzej	Bez odpowiedzi
1. Wynagrodzenie	7 %	59 %	27 %	7 %
Mężczyźni	7	58	29	6
Kobiety	7	60	25	8
2. Możliwości promocji	8	52	31	9
Mężczyźni	8	51	33	8
Kobiety	7	53	30	10
3. Możliwość znalezienia pracy	13	46	35	6
Mężczyźni	14	45	36	5
Kobiety	12	47	35	6
4. Bezpieczeństwo pracy	9	43	40	8
Mężczyźni	11	39	43	7
Kobiety	8	46	37	9
5. Warunki pracy	14	37	41	8
Mężczyźni	17	36	41	6
Kobiety	12	38	41	9
6. Kształcenie zawodowe	10	26	57	7
Mężczyźni	10	28	56	6
Kobiety	10	25	58	7
7. Możliwość studiowania	12	11	72	5
Mężczyźni	14	10	72	4
Kobiety	11	12	72	5

1 Poszczególne dziedziny uszeregowano w porządku malejącym według częstotliwości reakcji „raczej gorszej”.

Wiek i poziom wykształcenia wprowadzają pewne różnice w tych wynikach, zwłaszcza pod względem możliwości zatrudnienia, szkolenia zawodowego i możliwości awansu. Jak można się było spodziewać, młode kobiety i, bardziej ogólnie, kobiety w wieku produkcyjnym są znacznie bardziej wrażliwe na trudności związane z dostępem do zatrudnienia i kwalifikacjami zawodowymi; To samo dotyczy tych, którzy są bardziej wykształceni (mężczyźni i kobiety), w porównaniu z tymi, którzy są mniej wykształceni. Możliwości promocyjne są postrzegane głównie jako dyskryminujące ze względu na poziom wykształcenia; Z drugiej strony wiek wprowadza niewielką różnicę.

Tabela 18

Odsetek respondentów, którzy uważają, że obecna sytuacja kobiet jest raczej gorsza niż mężczyzn pod względem płci, płci poziomu wykształcenia

(Wspólnota)

	Mężczyźni			Kobiety			Poziom wykształcenia		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
1. Wynagrodzenie	61 %	59 %	54 %	63 %	63 %	54 %	56 %	64 %	64 %
2. Możliwości promocji	51	55	45	56	55	48	47	58	61
3. Możliwość znalezienia pracy	49	47	41	57	49	38	40	50	61
4. Bezpieczeństwo pracy	38	41	37	50	49	39	39	47	48
5. Warunki pracy	34	37	34	40	40	32	34	38	40
6. Kształcenie zawodowe	33	29	23	33	26	16	21	31	37
7. Możliwość studiowania	14	10	9	15	12	10	10	12	14

Jeśli, jak właśnie widzieliśmy, różnice między obiema płciami są zaskakująco małe, różnice między krajami są znaczne.

To właśnie we Francji i Niemczech, a następnie w Irlandii średni odsetek odpowiedzi „mniej dobrych” nasiedem pozycji jest najwyższy (odpowiednio 52, 46 i 42 %), a najniższy – w Luksemburgu (22 %).

Patrząc na rankingi krajów w trzech najczęściej cytowanych obszarach w całej UE, Irlandia przoduje w dwóch z nich: możliwości wynagrodzenia i awansu, podczas gdy Włochy znajdują się na przedostatnim lubostatnim miejscudlatych samych dwóch osób.

Jak można wyjaśnić, że w tych dwóch krajach, Irlandii i Włoszech, gdzie społeczeństwo przywiązuje wielką wagę do problemu statusu kobiet, które są krajami o pewnych wspólnych cechach (niższy rozwój gospodarczy, stosunkowo niska produkcja na mieszkańca, tradycja katolicka), postrzeganie dyskryminacji kobiet jest tak różne? Wyjaśnienie może pochodzić tylko z historycznych i kulturowych wpływów, których doświadczył każdy z tych dwóch krajów, problem, w którym znajdziemy więcej informacji.

Tabela 19

Główne obszary dyskryminacji kobiet

(ranking według rangi, w każdym państwie, w zależności od częstotliwości odpowiedzi)¹

Francja (52%)			Niemcy (46%)			Irlandia (42%)		
1. Wynagrodzenie (77%)			1. Wynagrodzenie (75%)			1. Wynagrodzenie (78%)		
2. Znajdź pracę (77%)			2. Promocja (64%)			2. Promocja (67%)		
3. Promocja (77%)			3. Znajdź pracę (52%)			3. Bezpieczeństwo zatrudnienia (48%)		
4. Warunki pracy (77%)			4. Bezpieczeństwo zatrudnienia (50%)			4. Znajdź pracę (45%)		
5. Bezpieczeństwo zatrudnienia (77%)			5. Warunki pracy (43%)			5. Warunki pracy (24%)		
6. Kształcenie zawodowe (77%)			6. Kształcenie zawodowe (30%)			6. Kształcenie zawodowe (19%)		
7. Badania (77%)			7. Badania (12%)			7. Badania (11%)		
Dania (36%)			Belgia (34%)			Italia (32%)		
1. Promocja (53%)			1. Wynagrodzenie (51%)			1. Wynagrodzenie (41%)		
2. Wynagrodzenie (52%)			2. Promocja (44%)			2. Bezpieczeństwo zatrudnienia (37%)		
3. Znajdź pracę (38%)			3. Bezpieczeństwo zatrudnienia (40%)			2. Znajdź pracę (37%)		
4. Warunki pracy (35%)			4. Znajdź pracę (38%)			4. Warunki pracy (36%)		
5. Bezpieczeństwo zatrudnienia (34%)			5. Warunki pracy (33%)			5. Promocja (34%)		
6. Kształcenie zawodowe (23%)			6. Kształcenie zawodowe (18%)			6. Kształcenie zawodowe (25%)		
7. Badania (14%)			7. Badania (12%)			7. Badania (11%)		
Holandia (31%)			Wielka Brytania (30%)			Luksemburg (22%)		
1. Promocja (49%)			1. Promocja (49%)			1. Wynagrodzenie (40%)		
2. Wynagrodzenie (45%)			2. Wynagrodzenie (48%)			2. Bezpieczeństwo zatrudnienia (35%)		
3. Bezpieczeństwo zatrudnienia (36%)			3. Znajdź pracę (38%)			3. Promocja (34%)		
4. Znajdź pracę (34%)			4. Bezpieczeństwo zatrudnienia (34%)			4. Warunki pracy (24%)		
5. Warunki pracy (27%)			5. Szkolenie zawodowe (16%)			5. Znajdź pracę (24%)		
6. Kształcenie zawodowe (17%)			6. Warunki pracy (15%)			6. Kształcenie zawodowe (20%)		
7. Badania (10%)			7. Badania (10%)			7. Badania (12%)		

1 Kraje uszeregowano według średnich odpowiedzi „sytuacja uboga” na siedem pozycji; te średnie wartości procentowe podaje się obok nazwy kraju.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Płeć, wiek i poziom wykształcenia różnią się w poszczególnych krajach i we Wspólnocie jako całości: młode kobiety i osoby wykształcone częściej wyrażają opinię, że sytuacja kobiet jest gorsza niż sytuacja mężczyzn pod względem możliwości ponownego otwarcia pracy, kształcenia zawodowego i możliwości awansu. Możliwość studiowania nie wydaje się być problemem, niezależnie od wieku czy poziomu wykształcenia, chociaż młodzi francuscy mężczyźni i kobiety częściej krytykują to niż ich starsi. Dyskryminacja płacowa jest powszechnie odczuwalna wszędzie, ale szczególnie wśród młodych Belgów, Holendrów i Brytyjek.

Kategorie respondentów, którzy ogólnie wyrażają najwyższy odsetek opinii, że kobiety są dyskryminowane, są następujące:

1. W odniesieniu do wynagrodzenia:

Irlandzkie kobiety poniżej 25 roku życia 86%

Francuzi poniżej 25 roku życia 84%

2 ... W odniesieniu do możliwości awansu:

Niemieckie kobiety poniżej 25 roku życia 77%

Angielskie Irls obu płci z wysokim poziomem wykształcenia 74%

3. W odniesieniu do możliwości znalezienia pracy:

Francuzki poniżej 25 roku życia 78%

Francuscy mężczyźni i kobiety z wysokim poziomem wykształcenia 74%

III Odpowiednie aspiracje kobiet i mężczyzn do złagodzenia różnic w rolach społecznych

Mężczyźni i kobiety są zatem w dużej mierze świadomi (średnio ponad trzy na dziesięć osób we Wspólnocie jako całości), że kobiety rzadziej niż mężczyźni odnoszą sukcesy w życiu. Mężczyźni i kobiety zgadzają się w jeszcze większym stopniu (pięć do sześciu na dziesięć osób), że kobiety są traktowane mniej niż mężczyźni pod względem dostępu do pracy, awansu zawodowego, a przede wszystkim wynagrodzenia za pracę. Jakie są aspiracje obu płci do transformacji społeczeństwa w tym obszarze? Czy większość chce, aby było coraz mniej różnic? Czy kobiety, które twierdzą, że jest coraz mniej różnic, są dobre czy złe? Jakie są odpowiednie wizerunki mężczyzn i kobiet w niektórych typowych sytuacjach życia codziennego?

1. Czego chce większość?

„Czy uważają Państwo, że większość kobiet chce, aby między rolą mężczyzn a rolą kobiet w społeczeństwie było coraz mniej różnic?”

„Czy uważają Państwo, że większość mężczyzn chce, aby między rolą mężczyzn a rolą kobiet w społeczeństwie było coraz mniej różnic?”

W całej Wspólnocie siedmiu na dziesięciu mężczyzn i siedem kobiet uważa, że większość kobiet chce widzieć coraz mniej różnic; Młode kobiety wyrażają się nieco mocniej (81%). Z drugiej strony, tylko trzech mężczyzn i dwie kobiety na dziesięć uważają, że większość mężczyzn chce tego samego, z niewielką różnicą w zależności od wieku. Innymi słowy, nieco ponad dwa razy więcej mężczyzn i trzy i pół razy więcej kobiet uważa, że kobiety, a nie mężczyźni, chcą, aby różnice zostały złagodzone. Kobiety są zatem bardziej sceptyczne niż mężczyźni, ale obie płcie są dość świadome: sytuacja sprzyjająca pewnej grupie społecznej jest znacznie rzadziej dotykana przez tych, którzy z niej korzystają, niż przez tych, którzy są jej ofiarami.

Tabela 20

Ogólne aspiracje kobiet i mężczyzn do złagodzenia różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn oraz różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn i różnic w wykształceniu

(Wspólnota)

	Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Większość kobiet chce widzieć coraz mniej różnic											
Tak	74 %	76 %	75 %	70 %	73 %	81 %	76 %	63 %	73 %	74 %	71 %
Nie	16	16	16	14	17	12	17	19	15	17	22
Bez odpowiedzi	11	8	9	15	10	7	7	18	12	9	7
Większość mężczyzn chce widzieć coraz mniej różnic											
Tak	34	38	34	32	21	26	22	17	28	28	26
Nie	52	49	53	51	61	63	62	57	54	59	62
Bez odpowiedzi	14	13	13	17	18	11	15	26	18	13	12

Na poziomie krajowym rozproszenie odpowiedzi jest dość duże w odniesieniu do pytania o postawy kobiet: Włochy, Irlandia i Francja obu płci są bardziej skłonne wierzyć, że większość kobiet chce widzieć coraz mniej różnic. Francuzki (84%), a zwłaszcza młode Francuzki (90%) najczęściej wyrażają tę opinię.

Jeśli chodzi o pytanie o postawę mężczyzn, na pierwszym miejscu są Irlandczycy i Luksemburczycy obu płci, a zwłaszcza Irlandczycy w wieku powyżej 25 lat (52%).

Dane te podsumowano w poniższej tabeli, z której można wyciągnąć dalsze informacje, porównując dwie do dwóch odpowiedzi na pytanie o postawę przypisywaną kobietom i postawę przypisywaną mężczyznom: to właśnie we Włoszech i Francji, wśród kobiet, różnica jest największa między opiniami wyrażanymi w odniesieniu do postaw mężczyzn i kobiet, tj. kobiety mają najmniej złudzeń:

	włoski	Francuzki
Większość kobiet chce widzieć coraz mniej różnic	79 %	84 %
Większość mężczyzn chce widzieć coraz mniej różnic	20 %	25 %
Różnica	59	59

Tabela 21

Ogólne aspiracje kobiet i mężczyzn do łagodzenia różnic

(Odpowiedzi „że jest coraz mniej różnic” przez pays)

	Większość kobiet chce widzieć coraz mniej różnic			Większość mężczyzn chce widzieć coraz mniej różnic		
	H+F	H	F	H+F	H	F
Italia	80 %	32 %	79 %	24 %	28 %	20 %
Irlandia	80	50	81	40	51	31
Francja	79	75	84	33	43	25
Belgia/Belgia	74	76	73	32	41	25
Deutschland	74	76	72	25	32	19
Luksemburg	66	66	67	37	40	33
Niderland	66	67	64	27	35	20
Zjednoczone Królestwo	64	64	63	26	32	21
Danmark	51	51	53	30	39	23
Wspólnota ¹	73	74	73	28	34	21

1 Średnia ważona

2. „Feminizm”

„Co Państwu zdaniem jest dobre lub złe dla kobiet, które twierdzą, że między rolami mężczyzn i kobiet w społeczeństwie jest coraz mniej różnic?”

Prawie siedem na dziesięć osób w całej Wspólnocie zasadniczo zgadza się z celami kobiet, które twierdzą, że różnice są coraz mniejsze.¹ Postawy kobiet i mężczyzn są bardzo bliskie. Podobnie jak w przypadku większości poprzednich pytań, kobiety są bardziej świadome problemu niż kobiety w wieku 55 lat i starsze. Poziom wykształcenia również odgrywa pewną rolę, w mniejszym stopniu.

¹ Należy zauważyć, że masowo popierano ogólne cele ruchu polegające na złagodzeniu lub zniesieniu różnic między rolami społecznymi mężczyzn i kobiet. Ponieważ pytanie nie zostało zadane, nie jest możliwe ekstrapolowanie tej aprobaty na konkretne działania takich i takich ruchów feministycznych, a nawet, jak zobaczymy poniżej, na bardzo głębokie zmiany w zachowaniu.

Tabela 22

Postawy wobec "feminizmu" według płci, płci poziomu wykształcenia
(Wspólnota)

	Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Kobiety, które domagają się, aby było coraz mniej różnic:											
- mają rację	65 %	69 %	69 %	58 %	67 %	74 %	70 %	56 %	62 %	70 %	76 %
- mylisz się	23	18	22	28	20	15	20	23	23	20	17
Bez odpowiedzi	12	13	9	14	13	11	10	21	15	10	7

Rozkład odpowiedzi w poszczególnych krajach jest bardzo podobny do rozkładu odpowiedzi na pytanie dotyczące aspiracji do złagodzenia różnic w rolach kobiet i mężczyzn: Francja, Włochy i Irlandia po raz kolejny są krajami, w których problem jest najbardziej mobilizujący, podczas gdy Holandia, Wielka Brytania i Dania są trzema krajami, w których problem wydaje się nie pojawiać - lub być odczuwany - z taką samą dotkliwością. Wszędzie jednak większość respondentów – mężczyzn i kobiet – uważa, że kobiety mają prawo domagać się złagodzenia (lub wyeliminowania) różnic między rolami mężczyzn i kobiet.

Fakt, że problem nie jest subiektywnie odczuwany przez jednostkę lub grupę, nie oznacza, że nie powstaje on obiektywnie. Ale fakt, że jest to odczuwalna agregacja, jest jednak dobrym wskaźnikiem tego, jak jednostki i grupy postrzegają przeżywane sytuacje, w tym dyskursy społeczne, które je opisują.

Nie ma wątpliwości, że ta aspiracja do zmian z czasem będzie coraz silniejsza. Brakuje nam punktów porównawczych w Europie w przeszłości, ale mamy punkty porównawcze w Stanach Zjednoczonych, gdzie to samo pytanie zadano w 1971, 1972 i 1975 roku: „W ostatnich latach wiele mówi się o zmianie statusu kobiet w dzisiejszym społeczeństwie. Ogólnie rzecz biorąc, czy opowiadają się Państwo za działaniami na rzecz wzmocnienia i zmiany statusu kobiet w społeczeństwie, czy też sprzeciwiają się takim działaniom?”.

Oto odpowiedzi:

	1971	1972	1975
	%	%	%
Za przyjęciem	42	48	59
Sprzeciw	41	36	28
Niepewny	17	16	13

Wydaje się zatem, że w większości krajów Wspólnoty „ruch kobiet” cieszy się jeszcze większym poparciem wśród ludności Stanów Zjednoczonych. Inną różnicą jest to, że w Stanach Zjednoczonych mężczyźni są bardziej zaruchem (63% za i 24% przeciw) niż kobiety (55 i 32%).¹

¹ Ankieta Harrisa. Kwiecień 1975 r. Zob. aktualna opinia, tom III, 7, lipiec 1975 r.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w *Europie*” – maj 1975 r.

Tabela 23

Postawy wobec „feminizmu” według płci i płci

(Przez pays)¹

Kobiety, które domagają się coraz mniejszych różnic, mają rację.

	Ogółem	Mężczyźni			Ogółem	Kobiety		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+
Francja	77 %	75%	80%	74 %	75 %	81 %	80%	59%
Włochy	65	75	69	52	73	79	74	64
Irlandia	65	59	67	64	72	77	75	62
Belgia/Belgia	69	78	72	55	66	80	68	55
Deutschland	63	71	66	56	69	73	72	63
Luksemburg	60	65	62	52	62	84	64	48
Niderland	65	69	68	57	56	67	56	52
Zjednoczone Królestwo	59	53	63	53	56	67	60	43
Danmark	49	54	54	41	48	56	52	37
Wspólnota ²	65	69	69	58	67	74	70	56

1 Kraje są uszeregowane w porządku malejącym według odsetka trafień dla każdego kraju (mężczyźni i kobiety).

2 Średnia ważona.

3. Three situations z życia codziennego

„Teraz istnieje wiele sytuacji, które można napotkać w życiu codziennym. Czy uważasz to za normalne czy nie:

Kobieta wychodzi wieczorem bez męża na spotkanie?

B. Że kobieta zachęca męża do zmiany pracy, ponieważ oferuje jej lepszą sytuację w regionie innym niż ten, w którym mieszka?

C. Że rodzice, którzy mogą płacić za edukację tylko jednemu ze swoich dzieci, decydują na korzyść dziewczyny, jeśli radzi sobie lepiej w szkole niż chłopiec? »

W całej Wspólnocie siedem na dziesięć osób (mężczyźni lub kobiety, bez znaczącej różnicy) uważa za normalne, że kobieta wychodzi wieczorem bez męża, a sześć na dziesięć, że rodzice decydują się, aby dziewczynka kontynuowała naukę, jeśli odniesie sukces lepszy niż chłopiec. Z drugiej strony tylko trzy na dziesięć osób uważałoby, że kariera zawodowa kobiety przeważa nad karierą męża. Jeśli chodzi o wybór miejsca zamieszkania, istnieje subwencja, i ma odpowiednich ról, co oznacza, że zawód zamężnej kobiety jest uważany za drugorzędny w gospodarstwie domowym (nawet jeśli wynagrodzenie „dodatkowe” nie jest nieistotne). Ten mag jest wspólny dla obu płci, ale różni się w zależności od kraju, wieku i poziomu wykształcenia.

Sposób, w jaki kobieta może wyjść w nocy bez męża, jest akceptowany jako normalny przez osiem lub dziewięć na dziesięć osób w Irlandii (94%), Wielkiej Brytanii (85%), Danii (82%), Francji i Holandii (76%); tylko Włochy (58 proc.) i Luksemburg (57 proc.) są w znacznym stopniu zapóźnione. Wiek i, w mniejszym stopniu, poziom wykształcenia są najbardziej rozpowszechnione we Włoszech, Belgii i Niemczech. Fakt, że rodzice decydują się na dziewczynkę, a nie chłopca, jest akceptowany jako normalny przez sześć lub siedem na dziesięć osób w Niemczech (68%), Francji (67%), Włoszech i Danii (63%); ale tylko przez cztery na dziesięć osób w Luksemburgu (38%). Istnieją pewne różnice w zależności od wieku kobiet w Belgii i Holandii oraz w zależności od poziomu wykształcenia w Belgii i Zjednoczonym Królestwie.

Wreszcie fakt, że kobieta zachęca męża do zmiany pracy, jest uważany za normalny tylko przez dwie do trzech na dziesięć osób, z wyjątkiem Francji (35%) i Włoch (48%).

Znaczenie tych odpowiedzi można zakwestionować w każdym z krajów. Irlandia zajmuje pierwsze miejsce, a Włochy drugie miejsce pod względem pozycji „wyjście wieczorem bez męża”; Włochy zajmują pierwsze miejsce, a Irlandia ostatnie w kategorii „Zmień pracę, jeśli kobiety znajdą lepszą pozycję”.

Nie można powoływać się na to, że Włosi są prawdopodobnie bardziej przychylni problemom migracji, ponieważ Irlandczycy również mają takie doświadczenie.

Czy powinniśmy podejrzewać szczerłość niektórych odpowiedzi? W całym śledztwie nie ma nic na poparcie tej sprawy. I chociaż w niektórych krajach (Dania, Luksemburg) prawie 30% respondentów nie odpowiada na to pytanie, Włosi i Irlandczycy reagują chętnie, ale na różne sposoby.¹

Zauważmy natym etapie analizy, że ogólnie Irlandczycy wydają się bardziej otwarci na zmiany społeczne, których ważnym aspektem jest rozwój statusu kobiet, niż można by oczekiwać.

¹ Często trudno jest zinterpretować reakcje związane z postawą w obliczu hipotetycznej sytuacji. Niektórzy mogą zareagować, naprawdę wyobrażając sobie sytuację, podczas gdy inni mogą dać sobie dobre sumienie i dobrze wyglądać, wyrażając odpowiedź normatywną, bez poczucia zaangażowania.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w *Europie*” – maj 1975 r.

Tabela 24

Mężczyźni i kobiety mają do czynienia z trzema sytuacjami codziennego życia w zależności od płci.

(Wspólnota)

	Uważane za:		bez odpowiedzi
	normalny	nie jest normalne	
... że kobieta wychodzi wieczorem bez męża, aby uczestniczyć w spotkaniu	71%	24%	5,00 %
Mężczyźni	70	25	5
Kobiety	72	23	5
Rodzice, którzy mogą płacić za edukację tylko jednemu ze swoich dzieci, decydują na korzyść dziewczyny, jeśli jest lepsza w szkole niż chłopiec.	61	29	10
Mężczyźni	61	29	10
Kobiety	61	28	11
Kobieta zachęca męża do zmiany pracy, ponieważ oferuje jej lepszą sytuację w regionie innym niż ten, w którym mieszka.	31	55	14
Mężczyźni	32	55	13
Kobiety	30	55	15

Tabela 25

Mężczyźni i kobiety mają do czynienia z trzema aspektami codziennego życia, które są uważane za normalne w zależności od płci, płci poziomu wykształcenia.¹

(Przez pays)

		Mężczyźni				Kobiety			Poziom wykształcenia				
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka		
					„że kobieta wychodzi wieczorem bez męża”								
Irlandia	93%	93%	94 %	94%	96%	98%	95%	93%	92%	96%	96%		
ItedKingdom (Królestwo Ited)	85	84	89	78	84	81	89	79	90	90	81		
Danmark	80	87	82	72	85	94	89	73	78	87	90		
Francja	76	83	78	69	76	70	83	59	67	77	88		
Nederland	75	75	80	66	76	88	81	62	69	84	86		
Deutschland	59	62	64	51	65	75	73	46	57	66	77		
Belgia/Belgia	64	78	69	49	59	83	63	40	47	67	86		
Italia	57	79	60	38	60	77	63	37	49	66	81		
Luksemburg	60	73	62	50	53	72	51	48	53	69	47		
Wspólnota ²	70	79	73	59	72	78	77	57	64	76	84		
					że rodzice decydują na korzyść dziewczynki								
Deutschland	67%	81 %	68%	63%	68%	69 %	74%	58%	65%.	69%	77 %		
Francja	67	67	65	71	66	60	68	68	63	68	71		
Italia	64	63	68	58	65	72	63	61	62	68	69		
Danmark	59	55	62	57	67	62	73	58	60	66	68		
Irlandia	56	47	57	60	54	55	55	51	54	54	59		
ItedKingdom (Królestwo Ited)	50	56	49	49	53	48	66	44	49	53	66		
Nederland	50	46	52	48	48	59	49	39	46	52	55		
Belgia/Belgia	51	54	53	44	46	57	47	36	39	51	62		
Luksemburg	36	54	32	34	40	40	44	33	43	44	26		
Wspólnota	61	64	62	59	61	62	65	54	58	63	70		
		Mężczyźni				Kobiety			Poziom wykształcenia				
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka		
					„że kobieta zachęca męża do zmiany pracy”								
Italia	48%	56%	51%.	40%	50%	57%	51%	38%	47%	53%.	53%,		
Deutschland	32	44	33	26	38	45	42	27	33	34	-48		
Francja	35	42	35	29	31	29	34	23	30	33	38		
Belgia/Belgia	27	40	24	22	21	30	23	13	20	23	36		
Danmark	24	36	25	16	21	35	23	12	19	26	35		
Nederland	15	29	21	19	14	20	14	12	15	19	29		
Luksemburg	21	15	17	25	14	.	16	19	18	14	16		
ItedKingdom (Królestwo Ited)	19	24	17	20	13	24	13	7	14	19	24		
Irlandia	17	16	14	16	10	14	10	6	10	14	15		
Wspólnota	32	41	32	28	30	38	33	21	29	30	41		

1 Kraje uszeregowano, dla każdej pozycji, w porządku malejącym według odsetka „normalnych” odpowiedzi.

2 Średnia ważona

IV Odpowiedni i wzajemny stosunek kobiet i mężczyzn do pracy zawodowej

Jak wspomniano powyżej, jedną z głównych przyczyn przypisywanych temu, że kobiety rzadziej niż mężczyźni odnoszą sukcesy w swoim życiu, są – bezpośrednio po obowiązkach rodzinnych i postawach mężczyzn – nawyki w życiu zawodowym. Z drugiej strony stwierdzono, że dyskryminacja kobiet jest powszechnie odczuwana zarówno przez mężczyzn, jak i kobiety w obszarach związanych z życiem zawodowym: wynagrodzenie, awans, dostęp do zatrudnienia, bezpieczeństwo zatrudnienia itp.

W badaniu tym zadano kilka pytań w celu jednoczesnego pogłębienia postaw kobiet i mężczyzn wobec pracy zawodowej, a także postaw, które mężczyźni przypisują kobietom, i odwrotnie, w tym zakresie.

Kolejność pytań była następująca:

DO WSZYSTKICH

Czy pracujesz w pełnym wymiarze godzin (co najmniej 30 godzin tygodniowo) lub w niepełnym wymiarze godzin (od 8 do 29 godzin tygodniowo)? Jeśli nie, to czy jesteś bezrobotny, czy na emeryturze?

Si TAK: „Ogólnie rzecz biorąc, czy są Państwo zadowoleni ze swojej pracy, czy też nie? Czy możesz odpowiedzieć w tej skali, jak bardzo jesteś *jeitisfait(e)* lub nie *jeitisfait(e)*?”.

- "Czy Twój małżonek jest zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy (...)?"

jeżeli TAK: Czy Pana/Pani zdaniem Pana/Pani współmałżonek jest zadowolony lub niezadowolony ze swojej pracy ...? ¹

¹ Pytania zadawane odpowiednio mężczyznom i kobietom są ściśle symetryczne, z tym że – w przypadku badania koncentrującego się głównie na statusie kobiet – nie uznano za konieczne badania preferencji mężczyzn w odniesieniu do ich własnej pracy ani preferencji kobiet w odniesieniu do pracy ich małżonka.

DLA MĘŻCZYŹN

„Gdybyście mieli wybór, co byście woleli: bez względu na to, czy pańska żona wykonuje działalność zawodową?”.

„A pańska żona, co według pana wolałaby, gdyby miała wybór: prowadzić działalność zawodową lub nie prowadzić działalności zawodowej?”.

DLA KOBIET

Gdybyś miał wybór, co byś wolał: prowadzić działalność zawodową czy nie?”.

„Pani zdaniem, co wolałby Pani mąż: Niezależnie od tego, czy prowadzisz działalność zawodową, czy nie?”

1. Zatrudnienie i brak zatrudnienia

Przed przystąpieniem do szczegółowej analizy stosunku do pracy, nie jest bez znaczenia przedstawienie w maju 1975 r. pewnych informacji na temat zatrudnienia mężczyzn i kobiet w całej Wspólnocie.¹

W całej Wspólnocie siedmiu na dziesięciu mężczyzn (70%) i cztery na dziesięć kobiet (38%) jest zatrudnionych za wynagrodzeniem: w wymiarze godzin (66 i 26 %) lub w niepełnym wymiarze godzin (4 i 12 %). Innymi słowy, na 100 osób, które „pracują”, w zdrowym tego słowa znaczeniu, jest 63 mężczyzn i 37 kobiet.

¹ Informacje te, biorąc pod uwagę liczbę pracowników objętych badaniem w każdym kraju, mają charakter orientacyjny; nie mogą one w żaden sposób zastąpić statystyk publikowanych przez Komisję Europejską, w szczególności w jej publikacji „Exposure on the evolution of the social situation in the Community in 1974” [„Ekspozycja na rozwój sytuacji społecznej we Wspólnocie w 1974 r.”]. Bruksela - Luksemburg, marzec 1975 r.

Tabela 26

Zatrudnienie i brak zatrudnienia w całej populacji w podziale na płeć społeczno-kulturową, płeć społeczno-kulturową poziom wykształcenia

(Wspólnota)

	Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Działalność w pełnym wymiarze godzin	66	54	90	33	26	38	31	9	42	54	44
Praca w niepełnym wymiarze godzin	4	2	4	4	12	9	15	8	9	7	8
Bezrobotni	3	7	2	2	5	8	5	1	3	5	3
Emerytowany	18	-	1	55	15		2	51	22	11	7
Brak pracy zarobkowej	8	35	2	5	40	43	45	30	23	22	37
Bez odpowiedzi	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Jeszcze ciekawsze są dane dotyczące struktury siły roboczej, w tym osób bezrobotnych:

1° Kobięca siła robocza (w tym bezrobotni) stanowi około 39% całkowitej siły roboczej.

Ponieważ całkowita próba składa się z 48 % mężczyzn i 52 % kobiet, zatrudnienie mężczyzn stanowi 73 % populacji mężczyzn, a zatrudnienie kobiet – 43 % populacji kobiet, wskaźnik zatrudnienia kobiet wynosi zatem:

$$\frac{\frac{52 \times 43}{100}}{\frac{52 \times 43}{100} + \frac{48 \times 73}{100}}$$

Wynik ten jest nieco wyższy niż uzyskany wiosną 1973 r. przez Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich dla ludności w wieku 14 lat i starszej (34%). Zob. badanie reprezentacyjne siły roboczej Eurostat 1/1975, s. 654.

2° Stopa bezrobocia jest wyższa wśród "aktywnych" kobiet (11%) niż wśród pracujących mężczyzn (4%) i wyższa wśród młodych kobiet (15%) niż wśród młodych mężczyzn (11%). Spośród stu młodych ludzi (15–25 lat), którzy nie są „bez płatnej pracy”, 13 jest bezrobotnych, w tym 8 kobiet i 5 mężczyzn.

3° Praca w niepełnym wymiarze czasu pracy jest głównie działalnością kobiet (trzy na cztery kobiety pracują w niepełnym wymiarze czasu pracy) oraz działalnością wykonywaną częściej przez kobiety w wyższej grupie wiekowej.

Tabela 27

Aktywność i bezrobocie wśród siły roboczej¹ według płci, płci poziomu wykształcenia

(Wspólnota)

	Ogółem	Mężczyźni			Ogółem	Kobiety			Poziom wykształcenia		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Działalność w pełnym wymiarze godzin	91	85	94	84	61	69	61	50	78	82	81
Praca w niepełnym wymiarze godzin	5	4	4	11	28	16	29	44	16	10	14
Bezrobotni	4	11	2	5	11	15	10	6	6	8	5
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
% ogółu ludności	73 %	63 %	96 %	39 %	43 %	55 %	51 %	18 %	54 %	66 %	55 %

¹ Siła robocza obejmuje osoby pracujące zarobkowo lub bezrobotne.

2. Zadowolenie z własnej pracy

W całej Wspólnocie nieco ponad połowa ankietowanych jest bardzo zadowolona ze swojej pracy, 46% jest bardzo zadowolonych ze swojej pracy, 6% jest bardzo zadowolonych, a 47% jest umiarkowanie zadowolonych.¹ Kobiety są nieco mniej zadowolone ze swojej pracy niż mężczyźni (średni wynik 6,75 vs 7,03).

Wiek wprowadza niewielką różnicę u mężczyzn, ale starsze kobiety (15-24 lata) mają nieco mniejszy wpływ na swoją pracę niż starsze kobiety.

Osoby obu płci o średnim lub wysokim poziomie wykształcenia są nieco bardziej prawdopodobnie niż osoby o niższym poziomie wykształcenia;

Wydaje się, że wielkość aglomeracji zamieszkania nie ma znaczącego wpływu na zadowolenie z pracy; istnieje jednak nieznaczna tendencja do większej satysfakcji z pracy w miastach.

Analiza według kategorii społeczno-zawodowej pokazuje, że ogólnie rzecz biorąc, kadra kierownicza wyższego szczebla i przedstawiciele wolnych zawodów są znacznie bardziej zadowoleni niż inne kategorie ludności, a rolnicy są jeszcze mniej zadowoleni niż pracownicy.

Z drugiej strony wielkość zakładu, w którym pracuje się, ma niewielki związek z satysfakcją, z wyjątkiem małych zakładów (mniej niż 50 pracowników), tj. w masach gospodarstw rolnych, handlowych i rzemieślniczych satysfakcja jest niższa niż w średnich zakładach, a nawet w dużych.

¹ Respondenci musieli zgłaszać poziom zadowolenia w skali od 0 do 10. Na potrzeby prezentacji wyników odpowiedzi podzielono na trzy kategorie: Wysoka satysfakcja z wyników od 10 do 8, średnia satysfakcja od 7 do 3, niska satysfakcja od 2 do 0.

Tabela 28

Zadowolenie z własnej pracy według płci, płci, poziomu wykształcenia i rodzaju siedliska

(Wspólnota jako całość: osoby prowadzące działalność zarobkową)¹

		Mocny (wyniki od 8 do 10)	Średnia (wyniki od 3 do 7)	Niski (wyniki od 0 do 2)	Średni wynik ²
Razem		46%	47 %	6 %	6,93
Mężczyźni		49	45	5	7,03
W tym:	od 15 do 24 lat	46	44	8	6,6
	od 25 do 54 lat	50	44	4	7,11
	55 lat i więcej	46	47	7	6,97
Kobiety		42	50	7	6,75
W tym:	od 15 do 24 lat	39	53	8	6,48
	od 25 do 54 lat	43	49	7	6,77
	55 lat i więcej	45	48	5	7,16
Poziom wykształcenia :					
	- niski	43	51	5	6,83
	- średnia	50	42	6	7,08
	- wysoki	50	43	7	6,95
Mieszkalnictw o:					
	- wieś	48	46	5	7,08
	- małe miasteczko	47	45	7	6,86
	- duże miasto	43	50	6	6,82

1 Nie uwzględniono odsetka braku odpowiedzi (0,6 % dla wszystkich zainteresowanych osób, tj. osób wykonujących pracę zarobkową).

2 Średnia ważona wartości procentowych odpowiadających każdemu punktowi: 10. 9, 8....0. Punktem centralnym jest punkt 5.

Tabela 29

Zadowolenie z własnej pracy zgodnie z zawodem rozmówcy

(Wspólnota; osoby prowadzące działalność zarobkową)

	Mocny (wyniki od 8 do 10)	Średnia (wyniki od 3 do 7)	Niski (wyniki od 0 do 2)	Średni wynik
Razem	46%	47%	6%	6,93
Kadra kierownicza wyższego szczebla	65	32	2	7,86
Wolne zawody	67	27	4	7,55
Pracownicy, kadra kierownicza średniego szczebla, urzędnicy służby cywilnej	49	44	6	7,06
Handlowcy, rzemieślnicy (patronowie)	45	49	6	6,94
Pracownicy	42	50	7	6,66
Rolnicy, wędkarze	42	52	4	5,66

Zadowolenie z własnej pracy w zależności od wielkości zakładu, w którym pracuje pozwany
(Wspólnota; osoby prowadzące działalność zarobkową)

	Mocny (wyniki od 8 do 10)	Średnia (wyniki od 3 do 7)	Niski (wyniki od 0 do 2)	Średni wynik
Razem	46%	47%	6%	6,93
Mniej niż 5 pracowników	43	49	7	5,14
od 5 do 50 pracowników	46	48	5	7,01
51-500 pracowników	51	44	4	7,11
Ponad 500 pracowników	52	41	7	6,98

Jak widzieliśmy, na zadowolenie z własnej pracy mają niewielki wpływ zmienne odpowiadające sytuacji osobistej respondenta (płeć, wiek, poziom wykształcenia, mieszkanie), z wyjątkiem działalności zawodowej. Różnica między średnimi wynikami zadowolenia kadry kierowniczej wyższego szczebla i rolników we Wspólnocie jako całości wynosi 2,20.

Wręcz przeciwnie, członkostwo krajowe wprowadza wiele variation. To tak, jakby poczucie satysfakcji, w tym satysfakcji z własnej pracy, zależało w dużej mierze od klimatu społeczno-kulturowego, w którym żyjemy.

Patrząc na wyniki w podziale na kraje, widzimy, że istnieje prawie taka sama różnica między średnim poziomem zadowolenia Duńczyków i Włochów, jak między poziomem zadowolenia kadry kierowniczej wyższego szczebla a poziomem zadowolenia rolników. Przestrzeń doświadczana na poziomie krajowym, a także, jak już wykazano w innych pracach, na poziomie regionalnym, silnie determinuje sposób postrzegania sytuacji obiektywnych.¹

Średnie wskaźniki łumienia pracy

(w podziale na kraje; osoby pracujące zarobkowo)

1. Danmark	8,34
2. Irlandia	8,16
3. Belgia/Belgia	7,94
4. Luksemburg	7,82
5. Nederland	7,62
6. Zjednoczone Królestwo	7,18
7. Deutschland	6,93
Średnia wspólnotowa	6,93
8. Francja	6,62
9. Italia	6,34

1 Zob. „Satysfakcja i niezadowolenie z warunków życia w państwach członkowskich Wspólnoty Europejskiej”. Komisja Wspólnot Europejskich, czerwiec 1974 r., s. 65-66.

Jak widać, wszystkie „małe” kraje Wspólnoty znajdują się na szczycie, a następnie Zjednoczone Królestwo i Niemcy, natomiast Francja i Włochy znajdują się na dole.

Płeć, jako taka, nie jest istotną zmienną; z wyjątkiem Niemiec, gdzie kobiety są znacznie mniej zadowolone ze swojej pracy niż mężczyźni.

Z drugiej strony dyskryminuje stosunkowo niewiele, a interpretacja różnic jest trudna. Jeśli chodzi o mężczyzn, można zauważyć, że w Danii i Zjednoczonym Królestwie osoby starsze są znacznie mniej zadowolone ze swojej pracy, podczas gdy we Francji zadowolenie wzrasta wraz z wiekiem. W przypadku kobiet wiek jest wyraźnie obecny w Irlandii i Zjednoczonym Królestwie; Starsze kobiety są najbardziej zadowolone ze swojej pracy.

Poziom wykształcenia w Irlandii jest znacząco wyższy w Zjednoczonym Królestwie i Belgii: Im wyższy poziom, tym większa satysfakcja z pracy.

Tabela 31

Odsetek osób wykonujących pracę zarobkową, które wykazują wysokostopień osłabienia swojej pracy w zależności od płci, płci poziomu wykształcenia

(Wynagrodzenie s)¹

	Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Danmark	71%	79 %	73%	61%	69%	61%	72%	53%	65%	77%	73
Irlandia	69	60	73	68	69	70	61	88	66	72	75
Belgia/Belgia	68	69	66	74	69	60	73	67	64	57	79
Luksemburg	57	pm	pm	pm	62	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Niderland	58	56	58	61	60	59	61	57	55	61	64
Zjednoczone Królestwo	54	55	58	41	50	42	52	57	49	58	66
Deutschland	52	45	52	54	36	32	37	38	41	48	49
Francja	43	36	43	50	39	32	41	37	41	40	46
Włochy	36	31	39	28	32	36	30	37	33	40	36
Wspólnota ²	49	46	50	46	42	39	43	45	43	50	50

1 Kraje są uszeregowane w porządku malejącym według ich średniego wyniku zadowolenia.

2 Średnia ważona.

3. Zadowolenie współmałżonka z wykonywanej pracy

Osoby, których dotyczy to pytanie, to głównie mężczyźni. W rzeczywistości jest on skierowany do osób, których współmałżonek prowadzi działalność zawodową, i stwierdzono powyżej, że tylko cztery na dziesięć kobiet ma taki zawód, w porównaniu z siedmioma na dziesięciu mężczyznami.

W całej Wspólnocie populacja ta składa się z 68% kobiet i 32% mężczyzn.

Po pierwsze, przy porównywaniu satysfakcji z własnej pracy i satysfakcji, którą uważa się za satysfakcję współmałżonka w odniesieniu do własnej pracy, stwierdza się, że te dwa wyrażenia są bardzo blisko siebie.

Można to wyjaśnić na dwa sposoby, z których jedno wzmacnia drugie. Pierwszym z nich jest to, że małżonkowie przyjmują uczucie satysfakcji wyrażone przez jedno z nich lub projektują własne uczucia na drugie. Po drugie, jak sugerowaliśmy, poczucie satysfakcji jest co najmniej w takim samym stopniu determinowane przez psychospołeczne cechy środowiska, w którym żyjemy, jak przez obiektywne warunki wykonywanej pracy.

Nierozsądne byłoby jednak przywiązywanie zbyt dużej wagi do tych wyników. Są to średnie wyniki dla każdej kategorii, które dają nam ogólne informacje na temat postaw mężczyzn i kobiet, ale nie pozwalają na porównanie, na poziomie każdej pary, odpowiednich i wzajemnych postaw.¹

¹ Metoda doboru próby stosowana w badaniach reprezentacyjnych zabrania przeprowadzania wywiadów z członkami tej samej rodziny. Technicznie możliwe byłoby oczywiście przeprowadzanie wywiadów z mężczyznami i kobietami, ale badanie wymagałoby wówczas znacznie większej próby w każdym kraju, aby nie uprzedzać ogólnych wyników, umożliwiając jednocześnie porównania na poziomie każdej pary.

Tabela 32

Zadowolenie małżonka z pracy, którą wykonuje, w porównaniu z zadośćuczynieniem wyrażonym przez małżonka

(Średnie wyniki. Wspólnota jako całość: osoby prowadzące działalność zarobkową)

		Przypomnienie: Odpowiedzi kobiet w tym Sprawozdanie samym wieku	
Satysfakcja przypisywana przez mężczyzn kobietom	6,87	6,75	1,02
W tym: od 15 do 24 lat	6,88	6,48	1,06
od 25 do 54 lat	6,89	6,77	1,02
55 lat i więcej	6,71	7,16	0,94
		Przypomnienie: Odpowiedzi mężczyzn w tym samym wieku	
Satysfakcja przypisywana przez mężczyzn kobietom	6,98	7,03	0,99
W tym: od 15 do 24 lat	6,82	6,6	1,03
od 25 do 54 lat	6,98	7,11	0,98
55 lat i więcej	7,27	6,97	1,04
Razem	6,95	6,93	1

4. Działalność zawodowa kobiet

Czy kobiety muszą być zatrudnione? Jest to jedno z pytań, w których ścierają się „feministki” i „antyfeministki”. Dla niektórych kobiety mogą uzyskać niezależność tylko poprzez wykonywanie działalności zawodowej; Dla innych tradycyjne miejsce kobiety jest w domu. Odpowiedzi na pytania zadane w tej ankiecie pozwalają nam zebrać porównać ważne informacje na temat tego, co mężczyźni myślą o pracy zawodowej kobiet, co kobiety myślą o pracy zawodowej kobiet, co mężczyźni myślą, że ich żony wolą i co kobiety myślą, że ich mężowie wolą. Innymi słowy, staraliśmy się jednocześnie ułatwić relację między wizerunkiem siebie a wizerunkiem innych, jeśli chodzi o pracę kobiet.

Zacznijmy tę równoległą grę lustrzaną od porównania tego, co mężczyźni i kobiety myślą o pracy kobiet;

Ogólnie rzecz biorąc, 60% ankietowanych kobiet wolałoby, gdyby miały wybór, prowadzić działalność zawodową, podczas gdy tylko 35% mężczyzn wolałoby, aby ich żona prowadziła taką działalność. Praca zawodowa kobiet jest zatem wysokoceniona przez kobiety i dewaluowana przez mężczyzn.

Różnica między preferencjami obu płci jest silnie uzależniona od wieku i, w mniejszym stopniu, od poziomu wykształcenia. Wśród młodych kobiet, a nawet wśród kobiet w wieku od 25 do 55 lat, siedem na dziesięć wybiera pracę zawodową; Wśród młodych mężczyzn (w wieku 15-24 lat) robi to większość osób, które wspierają pracę zawodową kobiet.

Tabela 33

Preferencje mężczyzn i kobiet w pracy kobiet

(Wspólnota)

	Preferencje mężczyzn			Preferencje kobiet		
	Że ich żona prowadzi działalność zawodową	Że ich żona nie prowadzi działalności zawodowej	Brak odpowiedzi	Prowadź działalność zawodową	Brak aktywności zawodowej	Brak odpowiedzi
Razem	35%	46%	19%	60%	27%	13%
Wiek						
15–24 lata	44	26	30	73	14	13
25–54 lata	38	46	16	67	26	7
55+	24	59	17	41	36	23
Poziom wykształcenia						
- niski	32	51	17	57	29	14
- średnia	34	49	17	62	27	11
- wysoki	43	32	25	73	15	12
Zawód kierownika gospodarstwa domowego						
- niezależna	36	48	16	63	27	10
pracownik	38	45	17	67	24	9
- nieaktywny	27	50	23	45	33	22
Mieszkaniec:						
- wieś	35	47	18	59	26	15
- małe miasteczko	35	48	17	63	26	11
- duże miasto	34	45	21	61	28	11

We wszystkich krajach kobiety częściej niż mężczyźni wspierają pracę zawodową kobiet, ale różnica między reakcjami obu płci jest silna we Włoszech i Niemczech.

Wpływ wieku występuje niemal wszędzie – z wyjątkiem Danii – w tym samym kierunku i silniej u kobiet niż u mężczyzn. Porównując postawy obu płci, według grupy wiekowej, w każdym kraju, można zauważyć, że różnice między mężczyznami i kobietami są najwyższe dla Irlandczyków w wieku 15-24 lat, Włochów w wieku 15-24 lat i Niemców w wieku 25-54 lat.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Tabela 34

Preferencje mężczyzn i kobiet w pracy kobiet

(Wynagrodzenie s)¹

		Mężczyźni, którzy woleliby, aby ich żony pracowały	Kobiety, które wolałyby pracować	Różnica między odpowiedziami kobiet i mężczyzn
Italia		42 %	76 %	34 %
	15–24 lata	46	84	38
	25–54 lata	48	81	33
	55 lat i więcej	32	57	25
Deutschland		26	56	30
	15–24 lata	42	56	30
	25–54 lata	27	65	38
	55 lat i więcej	18	35	17
Irlandia		36	63	27
	15–24 lata	38	80	42
	25–54 lata	42	63	21
	55 lat i więcej	26	48	22
Francja		43	66	23
	15–24 lata	55	72	17
	25–54 lata	45	67	22
	55 lat i więcej	32	58	26
Zjednoczone Królestwo		32	54	22
	15–24 lata	35	69	34
	25–54 lata	40	62	22
	55 lat i więcej	17	34	17
Belgia/Belgia		34	52	18
	15–24 lata	52	75	23
	25–54 lata	34	54	20
	55 lat i więcej	20	37	17
Nederland		25	41	24
	15–24 lata	35	63	28
	25–54 lata	31	46	15
	55 lat i więcej	14	22	8
		28	40	12
Danmark	15–24 lata	19	50	11
	25–54 lata	37	57	20
	55 lat i więcej	20	17	-3
Luksemburg		28	32	4
	15–24 lata	35	40	5
	25–54 lata	31	36	5
	55 lat i więcej	18	22	4

1 Kraje uszeregowane są w porządku malejącym według różnicy między procentami odpowiedzi obu płci.

Przejdźmy teraz do preferencji, jakie mężczyźni przypisują swoim żonom, a kobiety swoim mężom w odniesieniu do wykonywania przez kobiety płatnego zawodu.

Analiza ta ma sens tylko wtedy, gdy weźmiemy pod uwagę sytuację zawodową przesłuchiwanego mężczyzny lub kobiety – czy jest on „aktywny”? Czy jest on „aktywny”? oraz małżonka ¹.

Można zatem wyróżnić dwanaście segmentów populacji:

1. Aktywni mężczyźni z aktywnymi żonami	1030
2. Aktywni mężczyźni z nieaktywnymi żonami	1440
3. Aktywni mężczyźni bez żon	690
4. Nieaktywni mężczyźni z aktywnymi żonami	80
5. Nieaktywni mężczyźni z nieaktywnymi żonami	740
6. Nieaktywni mężczyźni bez żon	490
7. Aktywne kobiety z aktywnymi małżonkami	1000
8. Aktywne kobiety z nieaktywnymi małżonkami	100
9. Kobiety pracujące bez małżonków	750
10. Nieaktywne kobiety z aktywnymi małżonkami	1420
11. Nieaktywne kobiety z nieaktywnymi małżonkami	480
12. Nieaktywne zawodowo kobiety bez małżonków	1070

Po pierwsze, zdecydowana większość kobiet – zarówno zamężnych, jak i niezamężnych – chce pracować:

80% kobiet w gospodarstwie domowym, w którym pracują oboje małżonkowie;

75 % pracujących kobiet mieszkających samotnie;

56 % kobiet, których współmałżonek jest aktywny zawodowo, ale które same nie pracują;

50% kobiet żyje samotnie i nie pracuje.²

Z drugiej strony kobiety są zawsze bardziej skłonne do pracy niż mężczyźni sobie wyobrażają.

w gospodarstwach domowych, w których oboje małżonkowie pracują, podczas gdy 80 % kobiet woli pracować, tylko 63 % mężczyzn uważa, że ich żona faktycznie woli pracować;

w gospodarstwach domowych, w których pracują tylko mężczyźni, 56% kobiet wolałoby pracować, a tylko 45% mężczyzn przypisuje im tę preferencję.

1 Termin „aktywny” lub „aktywny” należy rozumieć jako pracę zarobkową (z wyłączeniem osób bezrobotnych). „Praca” ma tu takie samo znaczenie jak „aktywna” lub „aktywna”.

2 W kategorii nieaktywnych kobiet, których mąż jest nieaktywny, odsetek ten spada do 37%: Większość z nich to domy, w których mieszkają osoby starsze.

Po trzecie, mężczyźni w każdym razie częściej myślą, że kobiety wolą (lub wolałyby) pracować, niż chcą dla siebie, ale nie doceniają znaczenia tej redukcji:

w gospodarstwach domowych, w których oboje małżonkowie pracują, 63% mężczyzn uważa, że ich żona woli pracować, ale tylko 51% naprawdę woli ją od pracy; nie doceniają rozbieżności, ponieważ 80% kobiet chce pracować, a 62% uważa, że ich współmałżonek chce dla nich pracować.

w gospodarstwach domowych, w których pracują tylko mężczyźni, 45% mężczyzn uważa, że ich żona chciałaby pracować, 27% wolałoby, aby pracowała, podczas gdy 56% kobiet chciałoby pracować, a tylko 28% uważa, że ich mężowie się z tym zgadzają.

Ponadto w przypadkach, w których zarówno mężczyźni, jak i kobiety są zatrudnieni, kobiety nie doceniają chęci mężczyzn do pozostania w domu:

27% kobiet uważa, że ich mężowie chcieliby, aby ich żony nie pracowały, podczas gdy w rzeczywistości 40% mężów wolałoby, aby ich żony pozostały w domu.

Tę długą analizę podsumowano w poniższej tabeli. Można stwierdzić, że stanowiska i założenia ruchów feministycznych są potwierdzone w tym punkcie: zdecydowana większość pracujących kobiet chce pracować, a nawet nieco ponad połowa kobiet, których małżonkowie pracują, które same nie pracują; Mężczyźni nie doceniają tej aspiracji kobiet, odzwierciedlając tradycyjny wizerunek gospodyni domowej, która jest w nich silniej uwewnętrzniona niż same kobiety sobie wyobrażają.

Tabela 35

Odpowiednie i wzajemne preferencje kobiet i mężczyzn w odniesieniu do pracy zawodowej kobiet
(Wspólnota) ¹

		Kobieta woli		Człowiek preferuje	
		pracujemy	nie pracować	że kobieta pracuje	Kobieta nie pracuje
Gospodarstwa domowe, w których pracują mężczyźni i kobiety:					
	Kobiety (1000)	80%	15%	62%	27%
	Mężczyźni (1030)	63	27	51	40
Gospodarstwa domowe, w których pracuje mężczyzna, podczas gdy kobieta nie pracuje:					
	Kobiety (1420)	56%	38%	28%	61%
	Mężczyźni (1440)	45	44	27	64
Domy, w których nie pracują ani mężczyźni, ani kobiety:					
	Kobiety (480)	37%	AT%	17%	63%
	Mężczyźni (740)	30	51	22	62
Osoby mieszkające samotnie:					
	Aktywne kobiety (750)	75%	11%		
	Nieaktywne kobiety (1070)	50	26		
	Aktywni mężczyźni (690)			36%	23%
	Nieaktywni mężczyźni (490)			38	23

¹ Żadna opinia nie została pominięta w tabeli w celu uproszczenia.

Jak można się było spodziewać, na te odpowiednie i wzajemne postawy wobec pracy zawodowej kobiet duży wpływ ma wiek. Aby zilustrować to stwierdzenie, ograniczę się do dwóch przykładów:

– W gospodarstwach domowych, w których pracują mężczyźni i kobiety, pozytywne nastawienie kobiet do pracy kobiet waha się od 87 % w przypadku kobiet w wieku 15–24 lat do 70 % w przypadku kobiet w wieku powyżej 55 lat; w tych samych gospodarstwach domowych 76 % mężczyzn w wieku od 15 do 24 lat uważa, że ich żony chcą pracować, w porównaniu z 58 % mężczyzn w wieku powyżej 55 lat; Ponadto 58 % mężczyzn w wieku 15–24 lat chciałoby, aby ich żony pracowały, w porównaniu z 40 % mężczyzn w wieku 55 lat i starszych.

w gospodarstwach domowych, w których pracują tylko mężczyźni, 59 % kobiet w wieku 15–24 lat i 50 % kobiet w wieku 55 lat i starszych chciałoby pracować; w tych samych gospodarstwach domowych 55 % mężczyzn w wieku 15–24 lat i 33 % mężczyzn w wieku 55 lat i starszych uważa, że ich żona chciałaby pracować; 33% mężczyzn w wieku 15-24 lat i 22% mężczyzn w wieku 55 lat i starszych chciałoby, aby pracowała sama.

W poniższej tabeli podsumowano, dla każdej grupy wiekowej, różnicę między tym, co kobiety i mężczyźni rzeczywiście myślą, a różnicą między tym, co myślą inni.

W gospodarstwach domowych, w których oboje małżonkowie pracują powoli, różnica między tym, co kobiety i mężczyźni faktycznie myślą o pracy kobiet (kolumny A i D), jest w przybliżeniu stała, niezależnie od grupy wiekowej: 29, 26 i 30; pod innymi względami względna wrogość mężczyzn wobec pracy kobiet wydaje się głęboko zakorzenionym zjawiskiem kulturowym. W tych samych gospodarstwach domowych różnica między tym, co mężczyźni uważa za preferencje żony, a tym, co kobieta uważa za preferencje jego małżonka (kolumny B i C), jest nieco większa wśród osób starszych: 5, 3 i 12; z wyjątkiem tych ostatnich, istnieje zatem względna harmonia obrazów, jeśli nie głębokie postawy, między małżonkami.

– W gospodarstwach domowych, w których mężczyźni pracują sami, różnica w stosunku do pracy kobiet (kolumny A i D) jest w przybliżeniu stała w różnych grupach wiekowych: 26, 29 i 28; Potwierdza to wcześniejsze odkrycie, że postawy są dobrze zakorzenione, niezależnie od wieku, niezależnie od tego, czy kobieta pracuje, czy nie. W tych samych gospodarstwach domowych różnica między wizerunkami (kolumny B i C) jest bardziej wyraźna niż w gospodarstwach domowych, w których pracują oboje małżonkowie, z wyjątkiem osób starszych: 23, 21 i 8; Innymi słowy, istnieją wizerunki osób starszych, które są harmonijne (niekorzystne dla pracy kobiet), podczas gdy w młodszych gospodarstwach domowych kobiety (z których większość chciałaby pracować) wyobrażają sobie, że mężczyźni są w dużej mierze niekorzystni dla pracy kobiet, dlatego mają rację.

Tabela 36

Odpowiednie i wzajemne preferencje kobiet i mężczyzn w odniesieniu do pracy zawodowej kobiet w zależności od stanowiska osoby przesłuchiwanej

(Wspólnota)

	Kobieta woli pracować (A)	Mężczyzna myśli, że kobieta woli pracować (B)	Kobieta myśli, że mężczyzna woli ją od pracy (C)	Mężczyzna woli kobietę do pracy (D)
Domy, w których pracują kobiety i mężczyźni	80 %	63 %	62 %	51 %
15–24 lata	87	76	71	58
25–54 lata	79	64	61	53
55 lat i więcej	70	58	46	40
Gospodarstwa domowe, w których pracuje mężczyzna, podczas gdy kobieta nie pracuje:	56 %	45 %	28 %	27 %
15–24 lata	59	55	32	33
25–54 lata	58	49	28	29
55 lat i więcej	50	33	25	22

Dalszą analizę przeprowadzono, w zależności od zawodu wykonywanego przez rozmówcę, w gospodarstwach domowych, w których oboje małżonkowie prowadzą działalność zawodową.

Analiza ta pokazuje najpierw, że we wszystkich zawodach zdecydowana większość pracujących kobiet faktycznie woli pracować (kolumna A). Z drugiej strony istnieją znaczne różnice między mężczyznami: Jeden na dwóch pracowników i zdecydowana większość rolników chciałaby, aby ich żony nie pracowały (kolumna D).

We wszystkich kategoriach, z wyjątkiem wolnych zawodów, mężczyźni nie doceniają preferencji kobiet do pracy zawodowej (kolumny B i A).

We wszystkich kategoriach, z wyjątkiem rolników, mężczyźni częściej pracują niż kobiety (kolumny B i C).

Wyniki te wyraźnie pokazują wpływ różnych rodzajów kultury na systemy wartości mężczyzn i kobiet; dwa środowiska mają bardzo różne postawy i postawy wśród mężczyzn i kobiet: wolne zawody i rolnicy

W najbardziej oddległych kręgach społeczno-kulturowych różnica między postawami obu płci wobec pracy kobiet (kolumny A i D) jest minimalna; W wolnych zawodach będzie nawet trochę więcej mężczyzn, którzy chcą, aby ich kobiety pracowały dla mnie, niż kobiet, które faktycznie chcą pracować. Wręcz przeciwnie, prawie wszystkie kobiety chcą pracować, podczas gdy tylko co czwarty rolnik chce, aby jego żona pracowała.

Jeśli chodzi o obrazy (kolumny B i C), w wolnych zawodach jest proporcjonalnie niewiele więcej mężczyzn niż w innych zawodach, z wyjątkiem rolników, którzy uważają, że ich żony wolą pracować, jeśli są tylko kobiety z wyobraźnią. Wręcz przeciwnie, wśród rolników istnieje znaczna i przeciwstawna różnica między odsetkiem mężczyzn, którzy myślą, że ich żona chce pracować, a odsetkiem kobiet, które przypisują tę myśl swojej matce. Ta ostatnia anomalia prawdopodobnie wyraża różnicę w systemach wartości w odniesieniu do pracy kobiet na wsi, a być może także w postrzeganiu zadawanego pytania: Rolniczka (95%) woli

pracować, ale czy to naprawdę w rolnictwie? uważa, że jej mąż woli good pracy(76%); jeśli chodzi o rolnika, jego system wartości prowadzi go do tego, że bardzo często woli, aby jego żona nie pracowała (trzy z czterech przypadków, w tym brak odpowiedzi) i uważa, że woląaby nie pracować, przy czym nie wiadomo, czy odnosi się on, świadomie czy nie, do pracy w gospodarstwie lub do pracy na zewnątrz.

Tabela 37

Odpowiedni i wzajemny stosunek kobiet i mężczyzn do pracy zawodowej kobiet w zawodzie osoby przesłuchiwanej

(Wspólnotajako całość: domy, w których pracują oboje małżonkowie)

	Kobieta woli pracować (A)	Mężczyzna myśli, że kobieta woli pracować (B)	Kobieta myśli, że mężczyzna woli ją od pracy (C)	Mężczyzna woli kobietę do pracy (D)
Razem	80 %	63 %	62 %	51 %
Zawód osoby przesłuchiwanej (mężczyźni lub kobiety)				
Rolnik	95	40	76	24
Wolne zawody	89	95	79	100
Handlowiec, rzemieślnik	80	62	59	57
Pracownik	79	60	59	45
Pracownik	81	58	64	58
Kadra kierownicza wyższego szczebla	91	85	77	63

Postawa w kręgach rolniczych wobec pracy kobiet – a bardziej ogólnie wobec przemian społecznych – będzie wymagała dalszych badań.

Naprzykład w gospodarstwach domowych, w których tylko mężczyźni są zatrudnieni zarobkowo, można zauważyć, że w prawie wszystkich zawodach mężczyźni są znacznie bardziej korzystni dla pracy kobiet, gdy ich żony pracują, niż gdy nie pracują: si l'on może mówić o wyborach, jest to wybór gospodarstwa domowego. Jedynym wyjątkiem jest przypadek rolników, niezależnie od tego, czy ich żona pracuje, czy nie, tylko jedna czwarta rolników twierdzi, że opowiada się za jej pracą.

Tabela 38

Postawy mężczyzn w odniesieniu do pracy zawodowej kobiet zgodnie z zawodem przesłuchiwanego mężczyzny

(Wspólnota)

	Domy, w których pracują kobiety i mężczyźni		Domy, w których pracuje tylko człowiek	
	Dla	Przeciw	Dla	Przeciw
Razem	51 %	40 %	27 %	64 %
Rolnik	24	65	27	61
Wolne zawody	100	.	26	70
Handlowiec, rzemieślnik	57	34	24	69
Pracownik	45	46	26	65
Pracownik	58	34	35	58
Kadra kierownicza wyższego szczebla	63	21	23	63

V. Formy społeczne uważane za ważne dla poprawy statusu kobiet

Debata społeczna na temat statusu kobiet doprowadziła we wszystkich krajach, w których jest rozwijana, do reform i projektów reform, z których niektóre mają charakter legislacyjny, podczas gdy inne są bardziej bezpośrednio związane z postawami i zachowaniami, moralnością.

Aby przetestować kilka z tych reform, zadano pytanie wszystkim respondentom:

Które z poniższych środków są Państwa zdaniem najważniejsze?

A. Łatwiejszy i tańszy dostęp do żłobków, żłobków i żłobków, tak aby matki, które chcą pracować, mogły to zrobić.

Uelastycznienie godzin pracy dla matek, które chcą pracować.

C. Ułatwianie dostępu do pracy matkom, które przestały pracować, gdy miały małe dzieci.

D. Zapewnienie kobietom, które chcą pozostać w domu, stałego wynagrodzenia odpowiadającego ich obowiązkom domowym, tak aby były mniej zależne od swoich mężów.

E. Łatwiejszy dostęp do pracy dla rozwiedzionych lub rozwiedzionych kobiet.

F. Staraj się, aby obowiązki domowe były lepiej rozdzielone między mężczyzn i kobiety. »

Najczęściej udzielaną odpowiedzią, zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn, jest dostęp do żłobków, żłobków i przedszkoli (26%); Kolejnym etapem jest organizacja tygodniowego czasu pracy (23 %) oraz przyznawanie wynagrodzenia odpowiadającego zadaniom wykonywanym w gospodarstwie domowym (18 %).

Po zsumowaniu odpowiedzi udzielonych w pierwszej lub drugiej kolejności można zauważyć, że organizacja tygodniowego czasu pracy i dostęp do żłobków są niemal na równi, w kolejności preferencji, z 42 % i 40 %; mężczyźni mówią nieco częściej niż kobiety, jeśli chodzi o organizację czasu pracy. Następnie i bez znaczących różnic między odpowiedziami mężczyzn i kobiet: wynagrodzenie za zadania rodzinne (33 %), dostęp do pracy dla matek, które musiały zaprzestać pracy (26 %), dzielenie się zadaniami domowymi (22 %) oraz dostęp do pracy dla rozwiedzionych lub rozwiedzionych kobiet (19%).

Brak różnic między reakcjami mężczyzn i kobiet pokazuje, że postawy są powszechne w całym społeczeństwie, prawdopodobnie dlatego, że odzwierciedlają przekaz informacyjny przekazywany przez media głównego nurtu: prasie, radiu i telewizji.

Ten szeroki konsensus potwierdza badanie odpowiedzi w zależności od wieku lub poziomu wykształcenia. Co najwyżej można zauważyć, że młode kobiety, które są oczywiście bardziej zaniepokojone, stawiają na pierwszym lub drugim miejscu wśród swoich żądań dostęp do żłobków, żłobków i przedszkoli oraz że osoby najbardziej wykształcone nieco rzadziej opowiadają się za ideą płacenia za prace domowe matki. Z drugiej strony pragnienie lepszego dostępu do żłobków, żłobków i żłobków dla dzieci jest, jak można się było spodziewać, nieco silniejsze w miastach niż na wsiach.

Tabela 38

Najważniejsze reformy społeczne dla poprawy statusu kobiet

(odpowiedzi udzielone na pierwszym lub drugim miejscu przez wszystkich respondentów we Wspólnocie)

	Mężczyźni i kobiety	Mężczyźni	Kobiety
1. Organizowanie czasu pracy	42 %	45 %	40 %
2. Ułatwienie i obniżenie kosztów dostępu do żłobków, żłobków itp.	40	40	40
3. Płacenie za prace domowe	33	32	33
4. Ułatwienie dostępu do pracy matkom, które przestały pracować	26	27	26
5. Starając się, aby obowiązki domowe były bardziej współdzielone	22	20	23
6. Ułatwienie kobietom rozwiedzionym lub w separacji dostępu do pracy	19	19	20
Bez odpowiedzi	18	17	18

Różnice między krajami są niewielkie. Prawie wszędzie organizacja tygodniowego czasu pracy dla matek, które chcą pracować, zajmuje pierwsze lub drugie miejsce na liście pożądanых reform; Jedynym wyjątkiem są Włochy, gdzie środek ten zajmuje trzecie miejsce. Brak dostępu do żłobków, żłobków i przedszkoli jest podkreślany wszędzie, z wyjątkiem Irlandii, ale szczególnie we Włoszech (57% respondentów, a nawet 66% w dużych miastach). Płatne kobiety, które chcą pozostać w domu, zajmują pierwsze lub drugie miejsce w Belgii(47%), Francji(42%), Irlandii(37%) i Włoszech (50%), tj. głównie w krajach, w których ogólny stosunek do statusu kobiet jest nadal dość tradycyjny.

Podsumowując, w całej Wspólnocie istnieją trzy wyraźne żądania lub oczekiwania dotyczące poprawy statusu kobiet: dwa są ze sobą ściśle powiązane: bardziej elastyczny czas pracy i lepszy dostęp do żłobków, żłobków i żłobków dla dzieci, które prawdopodobnie opierają się na wolności kobiet od pracy zawodowej; po trzecie, przyznanie wynagrodzenia rodzinnego kobietom, które chcą pozostać w domu, wydaje się być w równym stopniu powiązane z każdą z pozostałych, ale mniej ważniejszą one dla siebie nawzajem i prawdopodobnie odpowiada innemu, bardziej tradycyjnemu wynagrodzeniu kobiety.¹

¹ W przypadku wszystkich respondentów istnieje jedna trzecia szans, że jeden respondent preferujący elastyczny czas pracy zapewni im również lepszy dostęp do żłobków i odwrotnie. Jest nieco mniej niż jedna trzecia szans, że jeden respondent wybierający wynagrodzenie rodzinne będzie również preferował każdą z pozostałych dwóch reform.

Tabela 40

Najważniejsze reformy społeczne dla poprawy statusu kobiet
(według kraju)¹

Belgia/Belgia	Danmark	Deutschland
1. Wynagrodzenie gospodarstw domowych (47%)	1. Czas pracy (46%)	1. Czas pracy (34%)
2. Czas pracy (42%)	2. Dostęp do żłobków (32%)	2. Dostęp do wózków (31%)
3. Dostęp do żłobków (40%)	3. Reintegracja prof. (30%)	3. Wynagrodzenie gospodarstwa domowego (22%)
4. Reintegracja prof. (29%)	4. Wynagrodzenie gospodarstwa domowego (25%)	4. Reintegracja prof. (22%)
5. Dzielenie się tâches (21%)	5. Dostęp dla rozwiedzionych kobiet (23%)	5. Podział zadań (21%)
6. Dostęp dla rozwiedzionych kobiet (16%)	6. Dzielenie się tâches (21%)	6. Dostęp dla rozwiedzionych kobiet (18%)
Francja	Irlandia	Italia
1. Czas pracy (48%)	1. Czas pracy (37%)	1. Dostęp do żłobków (57%)
2. Wynagrodzenie gospodarstwa domowego (42%)	2. Wynagrodzenie gospodarstw domowych (37%)	2. Wynagrodzenie gospodarstwa domowego (50%)
3. Dostęp do wózków (40%)	3. Reintegracja prof. (34%)	3. Czas pracy (39%)
4. Reintegracja prof. (31%)	4. Dostęp dla rozwiedzionych kobiet (32%)	4. Reintegracja prof. (23%)
5. Dostęp dla rozwiedzionych kobiet (21%)	5. Podział zadań (31%)	5. Współdzielenie tâches (16%)
6. Współdzielenie tâches (16%)	6. Dostęp do żłobków (28%)	6. Dostęp dla rozwiedzionych kobiet (15proc.)
Luksemburg	Nederland	Zjednoczone Królestwo
1. Dostęp do wózków (41%)	1. Czas pracy ??(47%)	1. Czas pracy (50%)
2. Czas pracy (40%)	2. Dostęp do żłobków (34%)	2. Dostęp do żłobków (36%)
3. Dostęp dla rozwiedzionych kobiet (26%)	3. Udział tâches (27%)	3. Udział tâches (31%)
4. Udział tâches (25%)	4. Reintegracja prof. (26%)	4. Reintegracja prof. (29%)
5. Reintegracja prof. (24%)	5. Wynagrodzenie gospodarstw domowych (19%)	5. Dostęp dla rozwiedzionych kobiet (24%)
6. Wynagrodzenie gospodarstwa domowego (22%)	6. Dostęp dla rozwiedzionych kobiet (15proc.)	6. Wynagrodzenie gospodarstw domowych (21%)

¹ Kraje wymienione są w porządku alfabetycznym. Wyróżnia się najczęściej wymieniane pozycje w całej Wspólnocie. Wartości procentowe odpowiadają częstotliwości wyboru znaczenia wyrażonej w odpowiedziach na pierwsze lub drugie miejsce w każdym kraju.

VI Postawy wobec polityki i formy partycypacji społecznej

Powszechne jest, głęboko zakorzenione, że „polityka jest bardziej sprawą mężczyzn”. Niektórzy mężczyźni i kobiety, którzy są prawdopodobnie mniej liczni w naszych czasach niż 30 lub 50 lat temu, sprawiają, że jest to norma; inni po prostu odnotowują faktyczną sytuację i starają się ją wyjaśnić, aby można ją było zmienić. Niezależnie od postępów poczynionych przez kobiety w kierunku równych szans uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym, to, co Maurice Duverger napisał w swoim raporcie dla UNESCO z 1955 r., pozostało w dużej mierze aktualne:

liczba kobiet wstrzymujących się od głosu w wyborach jest średnio wyższa niż liczba mężczyzn wstrzymujących się od głosu, nawet biorąc pod uwagę istotne środki naprawcze, takie jak wiek, poziom wykształcenia, kategoria społeczno-zawodowa itp.;

udział kobiet w „kole rządowym”, tj. w sprawowaniu władzy politycznej i podejmowaniu decyzji politycznych, jest mniejszy niż udział mężczyzn.¹

W niedawnym dokumencie, dwadzieścia lat po międzynarodowym dochodzeniu DUVERGER, Organizacja Narodów Zjednoczonych po raz kolejny podkreśliła wielką różnicę między „oficjalnym uznaniem praw politycznych, które jest praktycznie powszechne, a znaczeniem bezpośredniej roli odgrywanej przez kobiety w rządzie”. Dokument stwierdzał dalej: „z kilkoma wyjątkami rzeczywisty udział kobiet w życiu politycznym, który jest już niski na szczeblu lokalnym, maleje w miarę zbliżania się do centrum politycznego procesu decyzyjnego”.²

Na przykład tylko w krajach Wspólnoty Europejskiej odsetek kobiet wybieranych do parlamentów krajowych waha się od 3% (w Belgii i we Włoszech) do 9% (w Holandii) i osiąga 17% tylko w jednym kraju: Dania.³

Zdaniem DUVERGER, którego praca jest nadal aktualna, „ten niski poziom wpływu kobiet [...] wydaje się przede wszystkim wynikiem męskiej opozycji. Na froncie wyborczym ta opozycja była już dość silna (...). Niemniej jednak męska opozycja stopniowo ustępuje w tym względzie, ponieważ wyniki wyborów kobiet ujawniły nieliczne zmiany, jakie pociąga za sobą w porównaniu z poprzednią sytuacją. Na szczeblu rządowym opozycja pozostaje bardzo silna, ponieważ nabiera zasadniczego charakteru konkurencyjnego (...). Eliminacja kobiet ze względów zasadniczo konkurencyjnych jest ukryta (...) za bardzo skutecznym mechanizmem uzasadnienia: celem jest wykazanie, że polityka jest ze swej natury dziedziną zasadniczo męską, w której kobiety muszą być dopuszczane jedynie wyjątkowo i w ściśle ograniczonych dziedzinach (...). Niechodzi tu już o ustanowienie nierówności między mężczyznami i kobietami, wyższości tych pierwszych nad drugimi, ale o utrzymanie między nimi pewnego rodzaju podziału pracy, opartego na różnych zdolnościach”.

Autorka rozsądnie dodaje, że „niezależnie od subtelnych uzasadnień, męski sprzeciw wobec udziału kobiet w polityce nie mógłby odnieść takiego sukcesu, gdyby spotkał się z bardzo silnym kobiecym oporem. Te ostatnie utrzymują się jednak ogólnie na niskim poziomie (...). Należy zauważyć, że słaby wpływ kobiet na przywództwo państw opiera się w dużej mierze na bezwładności kobiet. Fakt, że kobiety są mniej zainteresowane polityką niż mężczyźni, jest niezaprzeczalnym pierwszym faktem (...). Kobiety nie tylko nie lubią wchodzić do „kręgu rządowego”, ale w dużej mierze akceptują system usprawiedliwienia wymyślony przez mężczyzn, aby racjonalizować wstrzymanie się od głosu.”⁴

1 Udział kobiet w życiu politycznym. UNESCO w 1955 r.

2 Dokument E/CONF.66/3 Światowej Konferencji Międzynarodowego Roku Kobiet. Punkt 9 wstępnego porządku obrad. Organizacja Narodów Zjednoczonych, 1975, s. 12.

3 Zob. dokument cytowany powyżej (s. 13), a w przypadku Danii nota IWY/15 „Status i status kobiet w dzisiejszym świecie: niektóre istotne fakty”, Centrum Informacji Gospodarczej i Społecznej ONZ, grudzień 1974 r., (s. 9).

4 Maurice DUVERGER, op. cit., s. 127-131.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

W niniejszym badaniu dotyczącym dziewięciu krajów Wspólnoty zadano trzy pytania w celu określenia i zmierzenia postaw mężczyzn i kobiet wobec odpowiednich ról w życiu politycznym.

Ponadto dalsze pytania dotyczące uczestnictwa w życiu politycznym, które zadano wszystkim respondentom, pozwolą nam wyjaśnić dane dotyczące tego problemu społecznego.

1. Polityka musi być przede wszystkim sprawą mężczyzn?

„Czasami mówi się, że „polityka” musi bardziej dotyczyć mężczyzn niż kobiet”. Czy osobiście zdecydowanie się zgadzasz, raczej się zgadzasz, raczej nie zgadzasz się lub w ogóle się nie zgadzasz?”.

W całej Wspólnocie 35% respondentów zgodziło się, że polityka powinna być bardziej zdominowana przez mężczyzn, a 61% nie zgodziło się z tym stwierdzeniem. Niema istotnej różnicy między męskimi i żeńskimi reakcjami.

Tabela 41

Czy polityka powinna być bardziej sprawą mężczyzn?

(Wspólnota)

	Mężczyźni i kobiety	Mężczyźni	Kobiety
Zdecydowanie się zgadzam	15%	15%	15%
Całkiem się zgadzam	20	21	19
Raczej się nie zgadzam	22	23	20
W ogóle się nie zgadzam	39	37	41
Bez odpowiedzi	4	4	5
Ogółem	100	100	100

Wpływ wieku, zwłaszcza wśród kobiet, i poziomu wykształcenia dla wszystkich respondentów jest bardzo silny.

Wśród młodych mężczyzn (w wieku 15–24 lat) 42 % w ogóle nie zgadza się z uprzedzeniami wobec kobiet; wśród kobiet w tym samym wieku odsetek ten wynosi 52%. Natomiast wśród osób w wieku 55 lat i starszych tylko 33% mężczyzn i 30% kobiet zdecydowanie nie popiera uprzedzeń. Negatywny stosunek kobiet do udziału w życiu politycznym ich płci, o którym mówił Maurice DUVERGER, jest zatem częściowo potwierdzony: starsze kobiety, jeśli mają silną opinię, są mniej korzystne dla równego udziału kobiet niż mężczyźni w tym samym wieku; Jednak nawet wśród nich niewielka „postępowa” większość (48 % raczej nie zgadza się lub w ogóle się nie zgadza) przeważa nad „tradycjonalistami” (45 %).

Ważną rolę odgrywa również poziom wykształcenia, ponieważ odpowiedź „zdecydowanie się nie zgadzam” wzrasta z 32 do 43 i 56 % w zależności od poziomu wykształcenia. Ponieważ młode kobiety są ogólnie bardziej wykształcone niż starsze kobiety, nie ma wątpliwości, że dwie zmienne – wieki i poziom wykształcenia – mają efekt addytywny.

Pozostałe badane zmienne (kategoria społeczno-zawodowa, wielkość miejsca zamieszkania) nie mają istotnego wpływu.

Tabela 42

Czy polityka powinna bardziej skupiać się na mężczyznach w zależności od płci, płci poziomu wykształcenia?

(Wspólnota) -

	Mężczyźni			Kobiety			Poziom wykształcenia		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Zdecydowanie się zgadzam	11 %	14 %	20 %	8 %	13 %	23 %	20 %	11 %	5 %
Całkiem się zgadzam	19	21	22	14	19	22	21	20	14
Raczej się nie zgadzam	24	23	21	21	22	18	21	22	23
W ogóle się nie zgadzam	42	38	33	52	42	30	32	43	56
Bez odpowiedzi	4	4	4	5	4	7	6	4	2
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Jak można się było spodziewać, różnice między krajami są znaczne. Ponadto mierzone tutaj postawy wydają się niezależne od tych, które do tej pory badaliśmy w odniesieniu do statusu kobiet. Z jednej strony mamy do czynienia z krajami takimi jak Dania, Zjednoczone Królestwo, Irlandia i Francja, w których bardzo powszechnie panuje niezgoda na zadane pytanie, a zatem postawa przychylna uczestnictwu kobiet w życiu politycznym. Na drugim miejscu plasują się Włochy, które są dość zbliżone do średniej wspólnotowej. Z drugiej strony widzimy Holandię i Niemcy, gdzie stosunek do udziału kobiet jest nadal w większości, oraz Belgię i Luksemburg, gdzie stosunek do udziału kobiet jest w większości.

Dla większej jasności i aby uwzględnić intensywność wyrażanych postaw, najpierw przedstawimy wskaźnik obliczony poprzez przypisanie współczynnika -2 lub 2 odpowiedziom „zdecydowanie się zgadzam” lub „zdecydowanie się nie zgadzam” oraz współczynnika -1 lub 1 odpowiedziom pośrednim, przy czym uzyskana suma jest związana z odsetkiem respondentów w jednym lub drugim kierunku. Zgodnie z konstrukcją maksymalny wynik wynosi +2, a minimalny – -2.

Podział państw w porządku malejącym, tj. tych, w których stosunek do udziału kobiet w życiu politycznym jest bliższy maksimum, jest następujący:

1. Danmark	1,03
2. Zjednoczone Królestwo	0,85
3. Irlandia	0,75
4. Francja	0,69
5. Italia	0,56
Średnia wspólnotowa	0,52
6. Nederland	0,44
7. Deutschland	0,11
8. Belgia/Belgia	-0,13
8. Luksemburg	-0,16

Biorąc pod uwagę dziewięć krajów Wspólnoty, jeden po drugim i w tej samej kolejności, można zauważyć, że w prawie wszystkich krajach wiek wpływa na postawę kobiet silniej niż mężczyzn; Młodzi ludzie prawie zawsze bardziej popierają udział kobiet w życiu politycznym niż osoby starsze.

W przypadku mężczyzn różnica między najstarszym a najstarszym jest bardziej wyraźna w Luksemburgu i Holandii niż w innych krajach. W obu krajach, a także w Danii, wpływ wieku jest nawet nieco silniejszy u mężczyzn niż u kobiet. Wreszcie, w dwóch krajach, Wielkiej Brytanii i Irlandii, ciekawe jest to, że młodzi mężczyźni nieco mniej popierają udział kobiet niż starsi mężczyźni.

Jeśli chodzi o kobiety, wpływ wieku jest zawsze w tym samym kierunku: Im są młodsze, tym bardziej opowiadają się za udziałem kobiet w życiu politycznym. Różnica między najmłodszymi a najstarszymi jest szczególnie widoczna w Belgii, Francji i we Włoszech.

Wpływ osiągnięć edukacyjnych jest mniejszy niż w wieku w prawie wszystkich krajach z wyjątkiem Wielkiej Brytanii i Niemiec. W trzech krajach jest ona silniejsza niż w pozostałych: w Belgii, we Włoszech i we Francji; są to trzy kraje o największym wpływie wieku na postawy kobiet; można zatem stwierdzić, że obie zmienne działają w tym samym kierunku: młodzi ludzie i, w mniejszym stopniu, poziom wykształcenia determinują pewien rodzaj postawy wśród kobiet, która sprzyja zmianie w społeczeństwie, tj. większemu udziałowi kobiet w życiu politycznym.

Krótko mówiąc, w krajach, w których udział kobiet w życiu politycznym jest powszechnie akceptowany, ani wiek, ani poziom wykształcenia nie mają silnego wpływu na wyważone postawy: ma to miejsce w Danii, Zjednoczonym Królestwie i Irlandii.

Wręcz przeciwnie, w krajach, w których nadal panuje męski obraz życia politycznego, wiek lub poziom wykształcenia, zwłaszcza wśród kobiet, odgrywają bardzo ważną rolę w kształtowaniu postaw bardziej korzystnych dla kobiet.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Tabela 43

Czy polityka powinna bardziej dotyczyć mężczyzn w zależności od płci, płci i poziomu wykształcenia (według kraju)

	Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wychowany
Danmark	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
++	11	5	8	15	7	5	5	9	10	7	5
++	8	8	9	11	8	6	7	11	9	9	9
-	29	27	28	33	30	21	31	31	32	25	24
--	44	49	50	32	47	63	51	35	40	55	58
?	8	11	5	8	8	5	5	14	9	4	4
Indeks	0,94	1,2	1,07	0,6	1,26	1,38	1,19	0,84	0,93	1,17	1,29
Zjednoczone Królestwo											
++	11	12	10	13	15	11	12	20	16	9	3
++	15	18	16	10	10	9	10	12	14	9	9
-	23	25	21	25	17	20	16	16	20	19	21
--	46	36	49	47	53	54	59	45	44	60	66
?	5	9	4	5	5	6	3	7	6	3	1
Indeks	0,81	0,59	0,85	0,85	0,89	1,02	1,04	0,56	0,65	1,15	1,42
Irlandia											
++	17	17	16	16	14	6	14	23	20	15	2
++	15	17	14	15	13	10	12	16	14	13	16
-	24	29	23	18	17	21	13	18	19	18	25
--	43	32	46	49	55	61	60	41	45	53	55
?	1	5	1	2	1	2	1	2	2	1	2
Indeks	0,51	0,43	0,7	0,7	0,86	1,25	1,05	0,39	0,45	0,82	1,17
Francja											
++	11	4	9	16	13	4	11	27	21	7	4
++	19	21	18	20	19	14	18	23	21	19	15
-	23	17	27	21	23	15	27	20	26	22	20
--	44	55	44	39	43	62	42	29	29	50	57
?	3	3	2	4	2	5	2	1	3	2	4
Indeks	0,73	1,02	0,8	0,46	0,66	1,24	0,74	0,02	0,22	0,92	1,16
Italia											
++	18	11	16	25	15	8	15	24	22	7	6
++	17	12	16	20	19	9	20	26	20	21	10
-	21	22	21	20	19	22	21	13	19	22	23
--	42	52	44	33	43	59	41	31	35	48	61
?	2	3	3	2	4	2	3	7	4	2	+
Indeks	0,54	0,93	0,63	0,17	0,57	1,17	0,54	0,01	0,26	0,85	1,25
Nederland											
++	16	13	16	17	15	11	14	19	17	16	7
++	21	10	19	27	22	12	25	21	23	20	16
-	15	10	18	11	14	13	15	12	12	18	15
--	40	52	42	33	37	60	36	29	33	42	57
?	8	15	5	12	12	4	10	19	15	4	5
Indeks	0,45	1,14	0,54	0,2	0,42	1,04	0,4	0,13	0,23	0,51	1,05
Deutschland											
++	18	13	16	23	16	6	15	23	21	15	7
++	33	29	33	34	26	24	25	29	31	29	23
-	25	35	25	22	22	26	22	20	22	24	26
--	21	23	22	19	29	37	32	20	21	25	43
?	3	+	4	2	7	7	6	8	5	7	1
Indeks	-0,01	0,25	0,04	-0,2	0,23	0,69	0,33	-0,17	-0,07	0,18	0,76
Belgia/Belgia											
++	26	18	24	36	29	12		25	42	37	24
++	22	21	25	18	21	19	26	16	21	23	20
-	24	30	24	18	23	33	24	19	18	26	33
--	22	26	21	21	18	31	19	9	13	22	33
?	6	5	6	7	9	5	6	14	11	5	3
Indeks	-0,07	0,28	-0,06	-0,34	0,21	0,56	-0,15	-0,72	-0,58	-0,02	0,59
Luksemburg											
++	25	27	17	39	20	8	22	22	23	23	21
++	28	31	27	29	25	24	26	26	33	28	17
-	19	23	19	18	21	32	21	15	20	22	18
--	16	15	21	7	22	36	19	20	13	22	24
?	11	4	16	7	12	+	12	17	11	5	20
Indeks	-0,32	-0,32	-0,02	-0,8	0	0,64	-0,14	-0,18	-0,38	-0,09	-0,07

2. Odpowiednie role polityczne

Jedną rzeczą jest powiedzieć, że polityka nie powinna być wyłącznie sprawą mężczyzn. Ale czy muszą odgrywać taką samą, czy inną rolę w polityce? Stąd kolejne pytanie;

Czy uważasz, że kobiety powinny odgrywać taką samą rolę jak mężczyźni w polityce, czy inną rolę?

Zdecydowana większość społeczeństwa we wszystkich krajach Wspólnoty (57%) uważa, że kobiety powinny odgrywać taką samą rolę w polityce jak mężczyźni. Znaczna mniejszość (34%) opowiada się jednak za inną rolą.

Ponownie, różnice w odpowiedziach między mężczyznami i kobietami są niewielkie, ale wiek, zwłaszcza wśród kobiet, i poziom wykształcenia silnie dyskryminują: 7 na 10 kobiet w grupie wiekowej 15–24 lata i 7 na 10 najlepiej wykształconych opowiada się za „taką samą rolą”.

Tabela 44

Odpowiednie role polityczne mężczyzn i kobiet w zależności od płci, płci poziomu wykształcenia
(Wspólnota)

	Ta sama rola	Różne role	Bez odpowiedzi
Razem	57 %	34 %	9 %
Mężczyźni	57	36	7
W tym: od 15 do 24 lat	63	29	8
od 25 do 54 lat	59	35	6
55 lat i więcej	51	42	7
Kobiety	57	32	11
W tym: od 15 do 25 lat	70	21	9
od 25 do 54 lat	60	32	8
55 lat i więcej	45	40	15
Poziom wykształcenia:			
- niski	53	36	11
- średnia	59	34	7
- wysoki	69	26	5

Różnice między wynagrodzeniami są znaczne i bardzo zbliżone do tych, które widzieliśmy w odniesieniu do „polityki, spraw mężczyzn”:

najkorzystniejsze postawy wobec równych ról obserwuje się w Danii (78 %), Zjednoczonym Królestwie (68 %), Irlandii (65 %) i Niemczech (61 %);

Włochy są zbliżone do średniej wspólnotowej (58%)

przed Francją (52 %), Niemcami (50 %), Luksemburgiem (47 %) i Belgią (45 %).

W związku z tym we Wspólnocie nadal istnieją dwa kraje, w których równy udział w życiu politycznym, w tych samych dziedzinach kobiet i mężczyzn, nie jest akceptowany przez większość społeczeństwa: Luksemburg i Belgia.

W sercu każdej kultury narodowej jest wpływ wieku i osiągnięć edukacyjnych.

Wpływ wieku jest silniejszy u kobiet niż u mężczyzn. Wśród mężczyzn, podobnie jak wśród kobiet, różnice w postawach między osobami starszymi i młodszymi są szczególnie widoczne we Włoszech.

Wiek wyraźnie dyskryminuje tylko w Belgii i we Włoszech.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Tabela 45

Role polityczne związane z płcią społeczno-kulturową, płcią społeczno-kulturową i edukacyjną (w podziale na kraje)¹

	Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Danmark											
Ta sama rola	80 %	73 %	86 %	73 %	76 %	86 %	84 %	60 %	76 %	81 %	84 %
Różne role	12	8	10	18	15	10	11	25	14	15	9
Brak odpowiedzi	8	15	4	9	9	4	5	15	10	4	7
Zjednoczone Królestwo											
Ta sama rola	69	63	69	70	68	72	74	59	63	77	82
Różne role	24	24	24	25	23	18	21	28	27	19	16
Brak odpowiedzi	7	13	7	5	9	10	5	13	10	4	2
Irlandia											
Ta sama rola	63	57	67	64	65	73	68	57	59	68	75
Różne role	31	30	31	31	30	22	29	36	35	28	21
Brak odpowiedzi	6	13	2	5	5	5	3	7	6	4	4
Nederland											
Ta sama rola	61	60	65	56	61	83	62	47	55	67	71
Różne role	28	25	28	28	24	9	25	30	27	25	23
Brak odpowiedzi	11	15	7	16	15	8	13	23	18	8	6
Italia											
Ta sama rola	59	66	64	45	57	79	58	35	49	72	75
Różne role	35	29	30	48	33	14	34	49	41	23	4
Brak odpowiedzi	6	5	6	7	10	7	8	16	10	5	4
Francja											
Ta sama rola	56	65	53	54	49	61	50	36	47	52	61
Różne role	40	29	42	43	41	32	41	51	43	44	33
Brak odpowiedzi	4	6	5	3	10	7	9	13	10	4	6
Deutschland											
Ta sama rola	47	56	51	38	53	65	55	43	50	47	63
Różne role	47	38	45	54	35	23	35	43	41	43	32
Brak odpowiedzi	6	6	4	8	12	12	10	14	9	10	5
Luksemburg											
Ta sama rola	47	54	48	41	47	68	47	37	49	50	41
Różne role	37	35	33	45	33	28	31	39	39	39	35
Brak odpowiedzi	16	11	19	14	20	4	22	24	12	20	24
Belgia/Belgia											
Ta sama rola	48	55	51	38	43	66	42	31	36	47	63
Różne role	38	32	38	44	37	26	42	37	40	39	31
Brak odpowiedzi	14	13	11	18	20	8	16	32	24	14	6

1 Państwa klasyfikuje się według malejącej częstotliwości odpowiedzi „ta sama rola”.

3. Stopień zaufania do mężczyzny lub kobiety jako przedstawiciela politycznego w parlamencie

Po globalnej epoce świat polityki i ról politycznych, oto decydujące pytanie, jeśli wierzyć Maurice'owi DUVERGERowi i wielu innym autorom: Czy mężczyźni i kobiety mają większe zaufanie do mężczyzny lub kobiety, aby reprezentować ich w Parlamencie?

„Czy ogólnie rzecz biorąc, mieliby Państwo większe zaufanie do mężczyzny lub kobiety, którzy reprezentowaliby Państwa politycznie w Parlamencie?”¹

W całej Wspólnocie prawie połowa respondentów (48%) twierdzi - być może z czystym sumieniem - że nie robią one żadnej różnicy. Ale 38% przyznaje, że mieliby więcej zaufania do mężczyzny.

Kobiety reagują nieco częściej niż mężczyźni (50%), że nie robią różnicy, ale znacznie rzadziej, że bardziej ufają mężczyźnie (33%). Ponadto około jedna na dziesięć kobiet twierdzi, że bardziej zaufałyby kobiecie.

Wiek i poziom wykształcenia, jak można się spodziewać, wpływają na te postawy:

50% mężczyzn i 46% kobiet w wieku 55 lat i starszych ufałoby mężczyźnie bardziej;

37% mężczyzn i tylko 21% kobiet w wieku 15-24 lat ufałoby mężczyźnie bardziej.

Z drugiej strony, 44% najmniej wykształconych ludzi ufałoby mężczyźnie bardziej, w porównaniu do 24% najbardziej wykształconych ludzi.

Również w tym przypadku zmienna edukacyjna może odgrywać nadmierną rolę w kształtowaniu postaw w odniesieniu do wieku, zwłaszcza wśród młodych ludzi.

¹ Odpowiedź „bez różnicy” została zauważona przez prowadzącego dochodzenie, ale nie została zasugerowana w treści pytania.

Tabela 46

Wybór przedstawiciela w parlamencie według płci, płci poziomu wykształcenia

(Wspólnota)

		Większe zaufanie do mężczyzny	Większe zaufanie do kobiety	Brak różnicy	Bez odpowiedzi
Razem		38%	8%	48%	6%
Mężczyźni		42	6	46	6
W tym:	od 15 do 24 lat	37	7	49	7
	od 25 do 54 lat	39	6	50	5
	55 lat i więcej	50	5	39	6
Kobiety		33	11	50	6
W tym:	od 15 do 24 lat	21	16	57	6
	od 25 do 54 lat	31	10	54	5
	55 lat i więcej	46	9	39	6
Poziom wykształcenia:					
	- niski	44	8	42	6
	- średnia	33	9	52	6
	- wysoki	24	8	63	5

Różnice między krajami są mniejsze niż w przypadku dwóch poprzednich pytań. Oznacza to, że męski wizerunek przedstawiciela politycznego prawdopodobnie odpowiada systemowi wartości, którego wartości są obecnie w mniejszości, ale który jest nadal wspólny dla trzech lub więcej osób na dziesięć w prawie wszystkich krajach Wspólnoty, z wyjątkiem Danii.

Wpływ wieku na magę przedstawiciela politycznego jest po raz kolejny silniejszy we wszystkich krajach w przypadku kobiet niż w przypadku mężczyzn; we Włoszech jest silniejszy niż gdziekolwiek indziej; W Irlandii młodzi mężczyźni wydają się być bardziej tradycyjni niż ich starsi.¹

Jeśli chodzi o wpływ osiągnięć edukacyjnych, jest on niższy niż w wieku i występuje głównie we Włoszech i Niemczech.

¹ Brak komentarzy na temat Luksemburga ze względu na niewielką liczbę respondentów.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Tabela 47

Wybór przedstawiciela w parlamencie według płci, płci poziomu wykształcenia (Per pays)¹

	Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Danmark											
+ człowiek zaufanie	20	18	14	31	15	4	11	28	20	13	12
+ pewność siebie kobiet	4	1	4	6	6	5	8	3	5	5	6
Brak różnicy	70	70	78	58	73	81	76	62	69	77	74
Bez odpowiedzi	6	11	4	5	6	10	5	7	6	5	8
Nederland											
+ człowiek zaufanie	28	19	26	34	23	13	22	29	27	27	14
+ pewność siebie kobiet	3	2	3	4	4	3	4	4	4	2	3
Brak różnicy	57	56	61	51	59	72	61	50	54	63	67
Bez odpowiedzi	12	23	10	11	14	12	13	17	15	8	16
Francja											
+ człowiek zaufanie	35	32	31	43	28	19	26	42	41	26	22
+ pewność siebie kobiet	7	7	8	7	9	11	7	12	7	12	5
Brak różnicy	51	54	53	46	56	58	60	41	44	54	69
Bez odpowiedzi	7	7	8	4	7	12	7	5	8	8	4
Zjednoczone Królestwo											
+ człowiek zaufanie	37	38	34	44	31	17	28	42	37	28	22
+ pewność siebie kobiet	5	5	4	6	12	18	11	11	9	9	6
Brak różnicy	53	48	58	45	52	58	58	41	48	59	67
Bez odpowiedzi	5	9	4	5	5	7	3	6	6	4	5
Luksemburg											
+ człowiek zaufanie	44	62	36	48	26	20	31	21	40	34	21
+ pewność siebie kobiet	12	11	16	7	12	12	12	11	13	12	11
Brak różnicy	32	27	34	29	47	64	42	46	37	43	39
Bez odpowiedzi	12	.	14	16	15	4	15	22	10	11	23
Irlandia											
+ człowiek zaufanie	42	48	38	45	33	23	30	47	42	36	26
+ pewność siebie kobiet	10	11	8	9	24	28	26	18	19	16	14
Brak różnicy	45	37	50	44	40	45	42	34	37	45	53
Bez odpowiedzi	3	4	4	2	3	4	2	1	2	5	7
Belgia/Belgia											
+ człowiek zaufanie	42	34	42	46	35	19	35	44	45	35	27
+ pewność siebie kobiet	4	5	4	3	8	15	7	4	4	8	7
Brak różnicy	46	53	48	39	48	61	51	39	38	51	61
Bez odpowiedzi	8	8	6	12	9	5	7	13	13	6	5
Italia											
+ człowiek zaufanie	47	36	42	61	41	25	39	63	51	35	28
+ pewność siebie kobiet	9	10	9	8	15	23	14	9	11	12	16
Brak różnicy	38	46	45	24	40	50	42	26	33	49	52
Bez odpowiedzi	6	8	4	7	4	2	5	2	5	4	4
Deutschland											
+ człowiek zaufanie	53	50	50	59	37	26	34	47	48	44	26
+ pewność siebie kobiet	2	4	4	.	8	14	7	7	7	6	2
Brak różnicy	41	46	41	38	50	57	54	40	42	45	66
Bez odpowiedzi	4	.	5	3	5	3	5	6	3	5	6

1 Państwa są uszeregowane według rosnącej kolejności częstotliwości odpowiedzi „Więcej zaufania do człowieka”.

Tak więc trzy pytania dotyczące wizerunku polityki ponownie pokazały nam, że różnice między kulturami narodowymi są znacznie bardziej wyraźne niż różnice między płciami, nawet biorąc pod uwagę wiek respondentów.

W sprawie nr48 podsumowano te różnice między państwami. Dania wyraźnie wyróżnia się jako najbardziej „feministyczny” kraj, a następnie Irlandia, natomiast Luksemburg, Niemcy i Belgia znajdują się w najniższych szeregach. Irlandia zajmuje stosunkowo wysokie miejsce w dwóch z trzech przypadków.

Co ciekawe, Dania, Wielka Brytania i Irlandia to trzy kraje, w których rozszerzenie powszechnego prawa wyborczego na kobiety nastąpiło stosunkowo wcześniej w historii. Stopień otwartości na zmiany społeczne w odniesieniu do statusu kobiet, który odnotowaliśmy w Irlandii, można prawdopodobnie wytłumaczyć tą cechą: Naród, w którym kobiety przez długi czas korzystały z prawa do głosowania, mimo że wciąż borykają się z pewnymi nierozwiązanymi problemami związanymi z prawem małżeńskim i rodzinnym, wyraża rodzaj postawy dość podobnej do tej, którą obserwuje się w krajach, w których problem statusu kobiet jest postrzegany jako mniej widoczny.

Tabela 48

Ranking państw wspólnoty w trzech pytaniach dotyczących wizerunku partycypacji politycznej

Polityka jest bardziej sprawą mężczyzn (wynik w zależności od stopnia niezgody)		Kobiety i mężczyźni powinni odgrywać taką samą rolę w polityce.		Większe zaufanie do mężczyzny niż do kobiety jako przedstawiciela politycznego	
1. Danmark	1,03	1. Danmark	78%	1. Danmark	17%
2. Zjednoczone Królestwo	0,85	2. Zjednoczone Królestwo	68	2. Nederland	26
3. Irlandia	0,75	3. Irlandia	65	3. Francja	31
4. Francja	0,69	4. Holandia	61	4. Wielka Brytania	34
5. Italia	0,56	5. Italia	58	5. Luksemburg	34
Średnia WE	0,52	Średnia WE	57	6. Irlandia	38
6. Nederland	0,44	6. Francja	52	Średnia WE	38
7. Deutschland	0,11	7. Deutschland	50	7. Belgia/Belgia	38
8. Belgia/Belgia	-0,13	8. Luksemburg	47	8. Italia	44
9. Luksemburg	-0,16	9. Belgia/Belgia	45	9. Deutschland	44

4. Uczestnictwo w życiu społecznym

Żadna postawa nie nabiera swojego znaczenia inaczej, jak w systemie postaw, który sam w sobie opiera się głębiej na systemie wartości charakteryzujących grupę społeczną lub całe społeczeństwo globalne. W związku z tym, oprócz pytań dotyczących bezpośrednio wizerunku polityki (sprawy mężczyzn lub kobiet), odpowiednich ról i wizerunku przedstawiciela, należy zadać mężczyznom i kobietom inne pytania, o ogólnym, ale precyzyjnym zakresie, dotyczące ich dopasowania do społeczeństwa.

Ostatecznie przyjęto cztery pytania:

- o ogólnym poczuciu wpływu społeczno-politycznego,
- o skłonności do przekonywania innych,
- o udziale w dyskusjach politycznych,
- stopień uczestnictwa w takich dyskusjach.

A. Wpływ społeczno-polityczny

Czy uważasz, że jeśli coś jest nie tak (w twoim kraju), gws jak można pomóc coś zmienić, czy nie?

W całej Wspólnocie tylko 37 % osób uzależnionych od narkotyków uważa, że może wpływać na przebieg wydarzeń w ich kraju. Nastroje są rzadsze wśród kobiet (32%) niż wśród mężczyzn (43%). Il różni się znacznie w zależności od poziomu instruction i, dla każdej płci, z wiekiem: Młode kobiety wyrażają tę postawę z taką samą częstotliwością jak starsi mężczyźni.

Tabela nr 49

Sentyment wpływu społeczno-politycznego ze względu na płeć społeczno-kulturową, płeć społeczno-kulturową poziom wykształcenia

(Wspólnota)

		Tak	Nie	Bez odpowiedzi
Razem		37%	50%	13%
Mężczyźni		43	47	10
W tym:	od 15 do 24 lat	48	41	11
	od 25 do 54 lat	44	46	10
	55 lat i więcej	39	50	11
Kobiety		32	54	14
W tym:	od 15 do 24 lat	41	45	14
	od 25 do 54 lat	34	52	14
	55 lat i więcej	21	63	16
Poziom wykształcenia:				
	- niski	32	54	14
	- średnia	41	48	11
	- wysoki	50	41	9

Różnice między krajami są bardzo wyraźne. Kraje o najbardziej rozpowszechnionym poczuciu wpływu to Dania (53%), Wielka Brytania(46%) i Irlandia(45%). Włochy i Francja(36 %), Niemcy (35 %), następnie Niderlandy(29 %), Luksemburg(24 %) i wreszcie Belgia (19 %).

Ogólnie rzecz biorąc, ale szczególnie w Wielkiej Brytanii, Niemczech i Włoszech, kobiety znacznie rzadziej niż mężczyźni mają poczucie wpływu.

W prawie wszystkich krajach, z wyjątkiem Francji i Holandii, różnice między skrajnymi grupami wiekowymi są większe dla kobiet niż dla mężczyzn.

Poziom wykształcenia znajduje się głównie w Holandii i we Włoszech.

Poniższa tabela pokazuje natychmiast rozkład procentów odpowiadających pozytywnemu postrzeganiu poczucia wpływu w każdym kraju, w zależności od płci, wieku i poziomu wykształcenia.

W innej tabeli podkreślono różnice między tymi wartościami procentowymi dla wszystkich mężczyzn i kobiet oraz według grup wiekowych. Czytanie tej tabeli może prowadzić do wniosku, że wraz z wiekiem młodszych pokoleń różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn powinny się zmniejszać. Nie można tego powiedzieć z całą pewnością, ponieważ w niektórych krajach, zwłaszcza w krajach rozwiniętych, takich jak Dania, różnica między obiema płciami jest prawie taka sama w wieku 15-24 lat i 25-54 lat. Niewiele jest dowodów na to lub

na to, że istnieje próg względnej niższości kobiet, który nie jest przekraczany tylko z powodu rozwoju sytuacji lub że poczucie społeczno-politycznej impotencji może w pewnych okolicznościach odrodzić się u mężczyzn i / lub kobiet.¹

Tabela 50

Wpływ społeczno-polityczny w zależności od płci, płci poziomu wykształcenia

(Positive response , w podziale na kraje)²

	Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Danmark	60 %	69 %	61 %	57 %	45 %	57 %	50 %	35 %	50 %	56 %	61 %
Zjednoczone Królestwo	55	56	56	52	38	48	41	27	43	48	55
Irlandia	49	52	50	43	41	47	43	33	42	45	52
Italia	43	48	45	38	29	41	30	17	28	46	57
Francja	40	56	41	29	32	37	38	15	25	40	47
Deutschland	39	29	40	41	30	41	31	24	30	39	45
Niderland	34	54	38	25	25	36	27	13	23	31	56
Luksemburg	27	27	31	18	22	28	25	15	23	18	34
Belgia/Belgia	23	29	21	21	15	27	14	8	12	18	33
Wspólnota ³	43	48	44	39	32	41	34	21	32	41	50

1 Warto zauważyć, nie nalegając, nienormalnie niski procent poczucia wpływu wśród młodych Niemców w wieku od 15 do 24 lat w porównaniu z ich starszymi.

2 Kraje uszeregowane są w porządku malejącym według częstotliwości odpowiedzi odpowiadającej pozytywnym nastrojom.

3 Średnia ważona.

Tabela 51

Differento między dwiema płciami i dla każdej grupyczęstotliwości odczuwania wpływu

	Ogółem	15/24 lata	25/54 lata	55 lat i więcej
Danmark	15	4	11	22
Zjednoczone Królestwo	17	8	15	25
Irlandia	8	5	7	10
Italia	14	7	15	21
Francja	8	19	3	14
Deutschland	9	-12	9	17
Nederland	9	18	11	12
Luksemburg	5	-1	6	3
Belgia/Belgia	8	2	7	13
Wspólnota	11	7	10	18

B.-Lma skłonność do przekonywania innych

„Jeśli chodzi o opinię, którą uważasz za cenną, czy niesłuszne jest przekonanie przyjaciół, współpracowników, związków do przyjęcia tej opinii? Jeśli tak, to czy zdarza Ci się to często, od czasu do czasu lub rzadko?

Tylko niewielka mniejszość (12% respondentów) twierdzi, że jest „liderem”. Kobiety są nieco mniej skłonne (lub przygotowane) do przekonania swoich bliskich, że mężczyźni są. Wiek interweniuje niewiele, ale nieco bardziej wyraźnie u kobiet. Zmienną o największej wadze jest niewątpliwie poziom instrukcji.

Tabela 52

skłonność do przekonywania innych według płci, płci poziomu wykształcenia

(Wspólnota)

	Często	Od czasu do czasu	Rzadko	Nigdy	Bez odpowiedzi
Razem	12%	37%	24%	22%	5%
Mężczyźni	14	42	22	18	4
W tym: od 15 do 24 lat	16	43	23	15	3
od 25 do 54 lat	15	45	22	15	3
55 lat i więcej	12	36	23	23	6
Kobiety	9	33	27	26	5
W tym: od 15 do 24 lat	13	39	25	19	4
od 25 do 54 lat	10	36	26	24	4
55 lat i więcej	6	23	30	32	9
Poziom wykształcenia:					
- niski	8	32	28	26	6
- średnia	13	41	23	19	4
- wysoki	22	48	16	11	3

Różnice między krajami są dość wyraźne; są trudne do wyjaśnienia i prawdopodobnie wynikają z głębokich cech kulturowych: dyskrecja w stosunku do innych, poszanowanie opinii innych, być może „zaniżenie” samego sposobu odpowiedzi na pytanie, a być może również rozmieszczenie siedlisk na terytorium kraju.

W każdym razie odpowiedź „często”, która wyraża najsilniejszą postawę w tym aspekcie zachowania „leader”, jest częściej podawana we Włoszech i Luksemburgu(16%), Niemczech i Danii(14%) niż w Belgii(12%), Francji(11%), Zjednoczonym Królestwie (9%) i Irlandii (7%).

Aby lepiej zmierzyć tę postawę, użyjemy wskaźnika, który przypisze współczynniki 3, 2, 1 i 0 odpowiednio do odpowiedzi „często”, „od czasu do czasu”, „rzadko” i „nigdy”, przy czym całkowita wartość jest względna w stosunku do odsetka osób, które się wyraziły.

Kraje te są następnie klasyfikowane w następujący sposób:

	Indeks
1. Nederland	1,96
2. Luksemburg	1,72
3. Italia	1,53
4. Deutschland	1,52
5. Belgia/Belgia	1,47
Średnia wspólnotowa	1,41
6. Francja	1,40
7. Danmark	1,24
8. Zjednoczone Królestwo	1,14
9. Irlandia	0,99

W przypadku każdego wynagrodzenia, bez wyjątku, ale bez większych różnic między poszczególnymi krajami, średni wynik kobiet jest niższy niż mężczyzn; Co najwyżej nieco większą lukę można zauważyć w Royaume-Uni.

Różnice wiekowe wśród mężczyzn są niewielkie, z wyjątkiem Danii, Belgii i Francji. Jednak w większości przypadków, zwłaszcza w Belgii i Niemczech; są silniejsze wśród kobiet, a młode kobiety są o wiele bardziej świadome swojej skłonności do przekonywania niż starsi.

Wpływ osiągnięć edukacyjnych jest prawie wszędzie najsilniejszy, a w szczególności wydaje się odgrywać wiodącą rolę w Niemczech.

Jeśli chodzi o wielkość miejsca zamieszkania, wpływ jest niski, z wyjątkiem Francji, gdzie skłonność do przekonywania wzrasta, gdy przenosi się z wioski do małego miasta i dużego miasta. W innych krajach ogólnie przyjmuje się, że wynik mieszkańców małych miast jest nieco wyższy niż mieszkańców wsi lub dużych miast.

Zmienna dotycząca poziomu wykształcenia jest zatem zdecydowanie najważniejsza i to właśnie ta zmienna wyjaśnia w dużym stopniu, ale prawdopodobnie nie całkowicie, różnicę między kobietami a mężczyznami.

Tabela 53

skłonność do przekonywania innych według płci, płci poziomu wykształcenia
(wskazane, w podziale na kraje)¹

	Ogółem	Mężczyźni			Ogółem	Kobiety			Poziom wykształcenia		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Niderland	1,83	11,77	1,98	1,75	1,62	1,89	1,63	1,46	1,62	1,88	1,98
Luksemburg	1,8	1,83	1,82	1,76	1,63	1,57	1,73	1,5	1,5	1,9	1,82
Italia	1,66	1,75	1,68	1,58	1,38	1,56	1,37	1,2	1,37	1,77	1,84
Deutschland	1,63	1,58	1,7	1,52	1,43	1,6	1,59	1,06	1,39	1,57	2,04
Belgia/Belgia	1,55	1,88	1,74	1,3	1,31	1,67	1,39	0,93	1,16	1,53	1,96
Francja	1,52	1,63	1,66	1,21	1,29	1,43	1,32	1,21	1,13	1,42	1,81
Danmark	1,44	1,72	1,57	1,13	1,29	1,18	1,16	0,74	1,08	1,43	1,63
Zjednoczone Królestwo	1,32	1,33	1,4	1,19	0,96	1,2	0,97	0,84	1,03	1,29	1,48
Irlandia	1,04	1,17	1,13	0,84	0,95	1,17	0,95	0,7	0,91	0,98	1,28
Wspólnota ²	1,55	1,6	1,63	1,39	1,27	1,47	1,33	1,04	1,24	1,5	1,82

1 Kraje są uszeregowane w malejącej kolejności wyników indeksu.

2 Średnia ważona.

C. *Participation do dyskusji politycznych*

Maurice DUVERGER w 1955 r. odrzucił jako „niepodważalny” fakt, że „kobiety są mniej zainteresowane polityką niż mężczyźni”.¹ Nasze dochodzenie potwierdziło to za pomocą dwóch dodatkowych pytań.

Kiedy spotykasz się z przyjaciółmi, czy zdarza ci się często, od czasu do czasu, czy też lubię dyskutować o politique?

Które z tych wyrażen najlepiej opisuje rolę, jaką odgrywasz w tych dyskusjach?

A. Chociaż mam swój własny opinion, zwykle po prostu słucham.

B. Przez większość czasu słucham tylko, ale mówię raz lub drugi, aby wyrazić swoją opinię.

C. Zwykle biorę udział w rozmowie.

D. Biorę więcej niż mój part w rozmowie: Zazwyczaj staram się przekonać innych, że mam rację”.²

W całej Wspólnocie 20 % respondentów twierdzi, że „często” bierze udział w dyskusjach politycznych między przyjaciółmi: 28% mężczyzn i tylko 14% kobiet. Wpływ wieku jest raczej niewielki, choć nieco bardziej wyraźny wśród kobiet; we wszystkich grupach wiekowych, a zwłaszcza wśród osób starszych, kobiety rzadziej niż mężczyźni dyskutują o polityce. Poziom wykształcenia bardzo mocno się waha.

Różnice między krajami są dość niewielkie w przypadku niektórych z nich, ale Holandia i Belgia znacznie odbiegają od pozostałych.

W każdym kraju wiek nie dyskryminuje mężczyzn, z wyjątkiem Niemiec, Irlandii i Wielkiej Brytanii, gdzie nie najmlodszy najczęściej dyskutują o polityce. Wśród kobiet wpływ wieku jest silny tylko we Włoszech. We wszystkich krajach i we wszystkich grupach wiekowych, nawet w młodszych pokoleniach, kobiety rzadziej rozmawiają o mężczyznach.

Z wyjątkiem Irlandii poziom wykształcenia jest bardzo wysoki wszędzie, szczególnie w Niemczech, Francji i Włoszech.

Te różnice postawy pojawiają się dokładniej przy badaniu odpowiedzi na następujące pytanie, które dotyczy stopnia uczestnictwa w politycznych discussions.

1 Op. cit. p. 129.

2 Pytania te zostały częściowo zaadaptowane przez WOODWARD Julian L. i ROPER Elmo: "Political activity of American Citizens", American Political Science Review, 1950, 44, ss. 872-885.

Tabela 54

Częstotliwość dyskusji politycznych między płcią społeczno-kulturową, płcią społeczno-kulturową poziomem wykształcenia

(Wspólnota)

	Często	Od czasu do czasu	Nigdy	Bez odpowiedzi
Razem	20 %	46 %	32 %	2 %
Mężczyźni	28	47	24	1
W tym: od 15 do 24 lat	23	48	28	1
od 25 do 54 lat	30	49	20	1
55 lat i więcej	26	44	28	2
Kobiety	14	44	40	2
W tym: od 15 do 24 lat	16	47	35	2
od 25 do 54 lat	14	48	36	2
55 lat i więcej	11	34	51	4
Poziom wykształcenia:				
- niski	14	42	41	3
- średnia	22	53	24	1
- wysoki	38	47	14	1

Tabela 55

Skłonność do omawiania polityki „często” w zależności od płci, płci poziomu wykształcenia

(Odpowiedź "często", według kraju) ¹

	Ogółem	Mężczyźni			Ogółem	Kobiety			Poziom wykształcenia		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Luksemburg	34 %	31 %	36 %	32 %	20 %	16 %	22 %	20 %	20 %	25 %	38 %
Francja	30	33	23	27	20	27	19	16	14	26	41
Deutschland	32	17	33	35	13	10	14	42	15	25	46
Włochy	27	28	28	24	12	25	8	8	14	15	40
Danmark	24	18	28	20	15	15	18	12	16	23	29
Zjednoczone Królestwo	27	13	30	29	12	9	14	10	17	20	32
Irlandia	27	16	28	33	10	7	14	11	18	21	18
Niderland	13	19	14	7	91	8	10	6	7	12	25
Belgia/Belgia	15	16	16	12	6	9	6	4	5	10	21
Wspólnota ²	28	23	30	26	14}	16	14	11	14	22	38

Wśród tych, którzy często dyskutują o polityce, tj. 20% ogółu ludności, tylko połowa bierze aktywny udział w dyskusji, a różnica między mężczyznami i kobietami we wszystkich grupach wiekowych jest mniej więcej taka sama: około 15% mężczyzn i 6% kobiet, z niewielką różnicą w zależności od wieku, faktycznie uczestniczy, przynajmniej poprzez mowę.

Wysoki poziom wykształcenia jest trzykrotnie bardziej skłonny do aktywnego uczestnictwa niż niski poziom wykształcenia.

¹ Kraje uszeregowane są w porządku malejącym według częstotliwości odpowiedzi „często omawiaj politykę z przyjaciółmi”.

² Średnia ważona

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Tabela 56

Rola odgrywana w dyskusjach politycznych w podziale na płeć społeczno-kulturową, płeć społeczno-kulturową poziom wykształcenia

(Wspólnota)

	Po prostu posłuchaj	Od czasu do czasu zabiera głos	Uczestniczy normalnie	Bierze więcej niż jego udział	Bez odpowiedzi
Razem	8%	24%	27%	10%	31%
Mężczyźni	7	24	31	15	23
W tym: od 15 do 24 lat	6	24	27	15	28
od 25 do 54 lat	6	25	35	15	19
55 lat i więcej	8	23	28	15	26
Kobiety	10	24	22	6	38
W tym: od 15 do 24 lat	6	25	27	8	34
od 25 do 54 lat	11	26	24	6	33
55 lat i więcej	10	21	14	5	50
Poziom wykształcenia:					
- niski	10	23	20	7	40
- średnia	7	27	33	11	22
- wysoki	5	24	38	20	13

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Skonstruowano wskaźnik uczestnictwa, przypisując współczynnik 1, 2, 3 lub 4 odpowiednio do odsetka odpowiedzi, w zależności od rosnącego stopnia uczestnictwa w dyskusjach.

Dla całej Wspólnoty mężczyźni uzyskali wynik 2,71, a kobiety 2,38. Różnica między wynikami wynosi więc 0,33. Osiąga 0,36 i 0,38 w grupach wiekowych powyżej 25 lat, ale jest tylko 0,16 w grupie wiekowej 15-24 lat. Poziom wykształcenia wprowadza różnicę 0,42 między skrajnymi kategoriami.

Jeśli chodzi o kraje, średnie pokazują, powyżej i poniżej średniej wspólnotowej, dwie grupy krajów, bez większych różnic między nimi, w ramach każdej grupy:

	Indeks
Danmark	2,70
Irlandia	2,68
Zjednoczone Królestwo	2,67
Italia	2,64
Średnia wspólnotowa	2,56
Belgia/Belgia	2,55
Deutschland	2,55
Francja	2,46
Luksemburg	2,33
Nederland	2,32

Wszędzie kobiety mają średni wynik niższy niż mężczyźni (2,38 w porównaniu z 2,71 dla całej Wspólnoty), ale szczególnie we Francji, Niemczech i Luksemburgu.

Wiek dyskryminuje słabo mężczyzn, ale silniej kobiety, zwłaszcza w Belgii i Francji. W prawie wszystkich grupach wiekowych kobiety mają niższy średni wynik niż mężczyźni.

Wśród najstarszych grup wiekowych (15-24 lata) różnice między obiema płciami są następujące:

	Mężczyźni w wieku 15-24 lat	Kobiety w wieku 15-24 lat	Różnica (H-F)
Irlandia	2,63	2,64	0,01
Zjednoczone Królestwo	2,73	2,69	-0,04
Italia	2,73	2,69	-0,04
Danmark	2,78	2,71	-0,07
Belgia/Belgia	2,6	2,69	0,09
Deutschland	2,53	2,4	-0,13
Średnia wspólnotowa	2,7	2,54	-0,16
Francja	2,78	2,49	-0,29
Nederland	2,52	2,15	-0,37
Luksemburg	2,69	2,06	-0,63

Można stwierdzić, że w sześciu z dziewięciu krajów kobiety czują się prawie równe mężczyznom pod względem udziału w dyskusjach politycznych. Wręcz przeciwnie, we Francji, Holandii i prawdopodobnie w Luksemburgu nawet kobiety nadal pozostają w tyle.¹

Biorąc pod uwagę fakt, że poziom wykształcenia jest niemal wszędzie bardzo dyskryminujący (z wyjątkiem Irlandii i Luksemburga, ale szczególnie we Francji), można oczekiwać, że ogólny wzrost tego poziomu wykształcenia doprowadzi do zwiększenia udziału kobiet, a być może również – poprzez szkolenie – innych kobiet. Ale nie wszystkiego można się spodziewać po dochodzeniu: przykład Luksemburga, w zakresie, w jakim jest wiarygodny, wykazuje, że inne „fakty społeczne” mogą ograniczać udział kobiet w życiu politycznym.

1 Mniejsza próba Luksemburga jest mniej wiarygodna niż w przypadku innych państw.

Tabela 57

Participation index dla dyskusji politycznych według płci, płci poziomu wykształcenia

(Wynagrodzenie s)¹

		Ogółem	Mężczyźni			Ogółem	Kobiety			Poziom wykształcenia		
			-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Danmark	(2,70)	2,81	2,78	2,88	2,71	2,6	2,71	2,97	2,46	2,64	2,75	2,83
Irlandia	(2,68)	2,77	2,63	2,9	2,67	2,59	2,64	2,57	12,57	2,63	12,73	2,67
Zjednoczone Królestwo	(2,67)	2,76	2,73	2,75	2,8	2,56	2,69	2,53	2,56	2,6	2,71	2,98
Italia	(2,64)	2,71	2,73	2,69	2,78	2,53	2,69	2,47	2,41	2,51	2,71	2,82
Belgia/Belgia	(2,55)	2,65	2,6	2,65	2,68	2,48	2,69	2,33	2,15	2,44	2,51	2,71
Deutschland	(2,55)	2,75	2,93	2,8	2,7	2,34	2,4	2,32	2,27	2,46	2,56	2,89
Francja	(2,46)	2,68	2,78	2,7	2,59	2,25	2,49	2,25	2,05	2,09	2,61	2,82
Luksemburg	(2,33)	2,49	2,69	2,37	2,6	2,13	2,06	2,32	1,88	2,28	2,43	2,27
Niderland	(2,32)	2,46	2,52	2,52	2,28	2,18	2,15	2,2	2,13	2,21	2,36	2,6
Wspólnota ²		2,71	2,7	2,73	2,68	2,38	2,54	2,37	2,3	2,42	2,61	2,84

1 Kraje są uszeregowane w porządku malejącym wartości wskaźników dla wszystkich respondentów w każdym kraju.

2 Średnia ważona.

VII Uczucie satysfakcji lub niezadowolenia

Przedstawiając w rozdziale IV dane dotyczące satysfakcji z pracy, wyrażone przez osoby wykonujące działalność zawodową, podkreśliliśmy subiektywne i społeczno-kulturowe uwarunkowania poczucia satysfakcji.

Inne pytania pozwalają nam potwierdzić nasze założenia. Odnoszą się do ogólnego poczucia satysfakcji z życia jako całości i z poszczególnych aspektów życia (domu, miejsca, w którym się mieszka, dochodów, relacji z ludźmi itp.).

1. Ogólne poczucie satysfakcji

Aby zmierzyć ogólny stosunek do życia, zadano to samo pytanie, co we wrześniu 1973 r.:

„Ogólnie rzecz biorąc, czy jesteś bardzo zadowolony, raczej niespokojny, raczej niezadowolony lub w ogóle niezadowolony z życia, które prowadzisz?”¹

We Wspólnocie jako całości ponad trzy czwarte respondentów stwierdziło, że jest bardzo zadowolonych (20 %) lub raczej bardzo zadowolonych (57%) ze swojego życia. Niewielka jest różnica między mężczyznami (79% osłabionych) i kobietami (75%) oraz między grupami wiekowymi, z wyjątkiem tego, że młodzi mężczyźni i starsze kobiety wydają się nieco mniej zadowoleni.

Ogólnie rzecz biorąc, osoby z niskim wykształceniem, niskimi dochodami lub żyjące samotnie, a także osoby mieszkające w dużych miastach są mniej zadowolone niż inni.

W porównaniu z wrześniem 1973 r. stabilność jest doskonała:

	(wrzesień 1973 r.)	(wrzesień 1973 r.)
Bardzo zadowolony	21 %	20 %
Raczej zadowolony	58	57
Raczej niezadowolony	16	16
Niezadowolony w ogóle	4	5
Brak odpowiedzi	1	2
Ogółem	100	100
Liczba	13484	9543

Na poziomie poszczególnych krajów stwierdzamy, podobnie jak w 1973 r., wyraźną różnicę między „małymi” i „dużymi” krajami: Dania jest na szczycie listy, a Włochy na szczycie listy.

W sześciu z dziewięciu krajów różnica między wynikami z lat 1973-1975 jest znikoma. Poziomy zadowolenia nieznacznie spadły w Niderlandach, bardziej w Luksemburgu (gdzie liczebność próby prowadzi do interpretacji zachowawczej), a zwłaszcza w Irlandii.

¹ To samo pytanie zadano również w skali od 0 do 10. Wyniki te stosowane w analizach przedstawionych w drugim przeliczeniu.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Tabela 58

Ogólne poczucie satysfakcji w zależności od płci, płci, poziomu wykształcenia, lokalizacji, dochodów i sytuacji rodzinnej

(Wspólnota)

	Bardzo zadowolony 20 %	Raczej zadowolony 57 %	Raczej niezadowolony 16 %	Niezadowolony y w ogóle 5 %	Bez odpowiedzi 2 %
Razem					
Mężczyźni	21	58	16	3	2
W tym: od 15 do 24 lat	16	62	15	5	2
od 25 do 54 lat	20	60	14	4	2
55 lat i więcej	24	52	16	5	3
Kobiety	19	56	17	5	3
W tym: od 15 do 24 lat	19	57	16	4	4
od 25 do 54 lat	20	56	16	5	3
55 lat i więcej	17	55	18	7	3
Poziom wykształcenia:					
- niski	18	54	19	6	3
- średnia	23	60	11	4	2
- wysoki	19	61	13	4	3
Wielkość miejscowości					
- wieś	20	57	16	5	2
- małe miasteczko	21	57	15	4	3
- duże miasto	17	57	17	6	3
Dochód rodzinny:					
- skromny	17	50	21	9	3
- średnia	18	60	16	4	2
- łatwe	25	62	9	2	2
Sytuacja rodzinna:					
- pojedyncza	15	58	19	5	3
żonaty	22	58	14	4	2
Żyje w małżeństwie	27	49	12	4	8
rozwiedziony	10	44	33	11	2
- oddzielna	10	35	39	12	4
- wdowiec	14	53	21	9	3

Tabela 59

Ogólne poczucie satysfakcji w 1973 i 1975 roku

(Wynagrodzenie s)¹

		Bardzo zadowolony	Raczej zadowolony	Raczej niezadowolony	Niezadowolony w ogóle	Bez odpowiedzi
Danmark	1975	51 %	41 %	4 %	.	4 %
	1973	51	44	4	1%	,
Belgia/Belgia	1975	39	52	5	2	2
	1973	43	49	6	2	.
Irlandia	1975	36	52	9	3	.
	1973	53	39	6	2	.
Nederland	1975	33	52	7	2	6
	1973	41	52	5	1	1
Zjednoczone Królestwo	1975	33	53	9	3	2
	1973	33	52	1	3	1
Luksemburg	1975	26	45	15	7	7
	1973	40	49	9	2	.
Francja	1975	16	59	16	7	2
	1973	15	62	17	4	2
Deutschland	1975	13	66	16	2	3
	1973	16	66	15	2	1
Italia	1975	7	52	28	10	3
	1973	8	57	27	7	1

¹ Kraje uszeregowano w porządku malejącym według częstotliwości odpowiedzi „całkowicie zadowolonych” w 1975 r. W 1973 roku badanie objęło Wielką Brytanię. W tym względzie należy zauważyć, że wynik Irlandii Północnej w 1975 r. był bardzo zbliżony do wyniku Republiki Irlandii (37%, 49%, 8%, 3% i 3%), a zatem wyższy niż w Wielkiej Brytanii.

We wszystkich krajach z wyjątkiem Niemiec i Włoch kobiety są nieco bardziej zadowolone niż mężczyźni.

Wpływ wieku różni się w zależności od płci i kraju:

wśród mężczyzn osoby w wieku co najmniej 55 lat są, z wyjątkiem Danii (i Luksemburga), nieco bardziej zadowolone niż młodsi mężczyźni;

natomiast wśród kobiet starsze kobiety są raczej mniej zadowolone niż młodsze, z wyjątkiem Wielkiej Brytanii, Francji (i Luksemburga).

Hipoteza, którą można wysunąć, jest taka, że wśród mężczyzn zadowolenie z życia ma tendencję do podążania za ewolucją indywidualnych karier i ogólną ewolucją warunków życia w społeczeństwie, podczas gdy wśród kobiet postęp wieku, któremu często towarzyszy wdowieństwo i gwałtowny spadek środków do życia, prowadzi do częstszego niezadowolenia.

Tabela 60

Ogólne poczucie satysfakcji w zależności od płci i płci
(Bardzo zadowolony, w podziale na kraje)

	Mężczyźni				Kobiety			
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+
Danmark	50 %	54 %	50 %	46 %	54 %	56 %	57 %	45 %
Belgia/Belgia	38	39	38	48	40	48	43	34
Irlandia	34	27	35	38	37	42	36	34
Niderland	33	27	31	37	34	40	34	30
Zjednoczone Królestwo	32	30	33	31	33	28	38	33
Luksemburg	25	27	26	23	27	8	35	26
Francja	13	10	1	19	19	16	20	18
Deutschland	17	6	16	23	9	16	10	3
Italia	10	6	9	13	4	6	4	4
Współnota	21	16	20	24	19	19	20	17

2. Konkretnie aspekty poczucia satysfakcji

Pytanie zostało zadane w skali od 0 do 10 i dotyczyło następujących problemów:

- „A. Twój dom lub mieszkanie;
- B. Miejsce, w którym mieszkasz w mieście lub wsi.
- C. Twoje dochody.
- D. Twój standard życia, rzeczy, które masz: wyposażenie, sprzęt gospodarstwa domowego itp.
- E. Czas, w którym musisz zrobić to, co musisz zrobić.
- F. Sposób, w jaki wykorzystujesz swoją bezczynność.

I w osobnym pytaniu:

- „A. Forma społeczeństwa, w którym obecnie żyjemy (w tym kraju).
- B. Funkcjonowanie demokracji (w Twoim kraju).
- C. Ogólnie rzecz biorąc, twoje relacje z ludźmi”.

W całej Wspólnocie aspekty życia związane z najbliższym otoczeniem (miejsce zamieszkania, relacje z ludźmi, dom lub mieszkanie) są pozytywnie postrzegane przez pięć do sześciu nadziesięć osób.

Następnie są trzy problemy związane ze standardem życia, czasem wolnym i dostępnym czasem, dla których satysfakcja jest bardziej mieszana. To samodotyczy, jeszcze wyraźniej, dostępnych dochodów.

Równowaga jest nachylona w kierunku niezadowolonych z form społeczeństwa, w którym żyjemy, a przede wszystkim z funkcjonowania demokracji.

Tabela 61

Szczegółne obszary zadowolenia

(Wspólnota)¹

	Wysoka satysfakcja (wyniki od 8 do 10)	Średnia satysfakcja (wyniki od 3 do 7)	Niskie zadowolenie (wyniki od 0 do 2)	Średni wynik
1. Miejsce, w którym mieszkasz	61%	32%	7%	7,49
2. Relacje z ludźmi	57	39	3	7,46
3. Dom lub mieszkanie	53	39	8	7,09
4. Poziom życia	45	49	6	6,83
5. Jak wykorzystać swoje hobby	47	42	10	6,74
6. Dostępny czas	43	46	10	6,52
7. Dochód	30	54	15	5,75
8. Forma społeczeństwa	19	63	17	5,08
9. Funkcjonowanie demokracji	17	60	21	4,82
Średnia z 9 pozycji	41	47	11	6,42

Aby uprościć porównanie wyników na poziomie całej Wspólnoty i każdego z krajów, wykorzystamy jedynie średnie wyniki zadowolenia jako współczynniki. Wystarczy pamiętać, że ponieważ punktem centralnym wyniku jest 5,0, każda wyższa wartość (maksymalnie 10,0) mierzy uczucie satysfakcji, a każda niższa wartość (minimum 0) poczucie niezadowolenia.

Na poziomie Wspólnoty jako całości analiza tabeli 62 dostarcza szeregu istotnych informacji, które zostaną omówione w drugiej części:

Poziomy zadowolenia kobiet i mężczyzn są prawie równe dla każdego z rozważanych obszarów.

2° Ogólnie rzecz biorąc, osoby w wieku 55 lat i starsze są nieco bardziej zadowolone niż osoby młodsze, ale jednakowy poziom satysfakcji między płciami utrzymuje się we wszystkich grupach wiekowych.

3° Poziom wykształcenia w niewielkim stopniu wpływa na zadowolenie; W niewielkim stopniu jest to raczej najbardziej wykształceni ludzie, którzy wydają się być najmniej zadowoleni, z wyjątkiem mieszkalnictwa, standardu życia, dochodów, czasu wolnego i dostępnego czasu.

4° Satysfakcja jest nieco niższa w dużych miastach niż w małych miasteczkach i wsiach, zwłaszcza w odniesieniu do mieszkań, gdzie się mieszka co jest dostępne.

¹ Obszary zadowolenia są uszeregowane w malejącej kolejności średnich wyników. Dla przypomnienia, satysfakcja z własnej pracy (dla osób pracujących zarobkowo) przyszłaby tuż przed poziomem życia: wysoka satysfakcja 46%, średnia satysfakcja 47%, niska satysfakcja 6%; średni wynik 6,93, brak odpowiedzi nie jest uwzględniony w tabeli.

Tabela 62

Konkretne wskaźniki zadowolenia według płci, wieku, poziomu wykształcenia i wielkości miejscowości

	Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia			Wielkość miejscowości		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka	Miejscowość	Małe miasteczko	Duże miasto
1. Miejsce, w którym mieszkasz	7,55	6,84	7,48	8,04	7,42	6,86	7,46	7,71	7,55	7,48	7,27	7,77	7,56	7,04
2. Relacje z ludźmi	7,52	7,12	7,45	7,82	7,4	7,23	7,3	7,7	7,48	7,53	7,25	7,54	7,49	7,35
3. Dom lub mieszkanie	7,08	6,8	6,91	7,51	7,1	6,85	6,93	7,55	7	7,21	7,2	7,32	7,2	6,67
4. Poziom życia	6,85	6,51	6,82	7,07	6,81	6,77	6,8	6,88	6,61	7,1	7,13	6,74	7,03	6,67
5. Jak wykorzystać swoje hobby	6,98	6,87	6,65	7,59	6,51	6,62	6,13	7,16	6,64	6,85	6,9	6,68	6,86	6,66
6. Dostępny czas	6,43	6,23	5,8	7,62	6,59	6,2	6,12	7,72	6,65	6,46	5,71	6,6	6,57	6,36
7. Dochód	5,72	5,06	5,92	5,72	5,77	5,33	5,95	5,71	5,53	6,19	5,76	5,7	5,93	5,65
8. Forma społeczeństwa	4,98	4,72	4,91	5,23	5,16	5	5,04	5,49	5,07	5,36	4,59	5,16	4,98	5,09
9. Funkcjonowanie demokracji	4,72	4,46	4,7	4,89	4,91	4,63	4,81	5,29	4,78	5,16	4,36	4,86	4,78	4,8
	6,43	6,08	6,29	6,83	6,41	6,17	6,28	6,8	6,37	6,59	6,24	6,49	6,49	6,25

Chociaż ogólnie poziomy zadowolenia są bardzo podobne, niezależnie od płci, wieku, poziomu wykształcenia i wielkości miejsca zamieszkania respondentów, istnieją duże różnice między państwami.

Między krajami można dokonać dwóch różnych rankingów:

1° Zgodnie ze średnimi wynikami uzyskanymi dla dziewięciu badanych aspektów satysfakcji: ¹ Najwyższą średnią odnotowano w Danii, a następnie w Irlandii i Belgii; Luksemburg i Niderlandy; Niemcy i Zjednoczone Królestwo nadal plasują się powyżej średniej wspólnotowej; Francja i Włochy są poniżej.

Średnia krajowa z dziewięciu wyników w zakresie zadowolenia

1. Danmark	7,51
2. Irlandia	7,32
3. Belgia/Belgia	7,30
4. Luksemburg	7,10
5. Nederland	7,05
6. Deutschland	6,73
7. Zjednoczone Królestwo	6,68
Średnia wspólnotowa	6,42
8. Francja	6,18
9. Italia	5,54

2 ° Według rankingów krajów dla każdego aspektu satysfakcji, co pozwala wyeliminować, w międzynarodowym porównaniu, możliwe różnice w sposobie odpowiadania na serię pytań w tej samej skali; Kolejność klasyfikacji jest prawie taka sama:

Przeciętny kraj plasuje się w rankingu dziewięciu rodzajów satysfakcji

1 Tutaj nie bierzemy pod uwagę satysfakcji z pracy, omówionej powyżej, ponieważ pytanie zadano tylko osobom wykonującym pracę zarobkową.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

1. Danmark	2,33
2. Irlandia	3,00
3. Belgia/Belgia	3,22
4. Luksemburg	4,11
5. Nederland	4,33
6. Zjednoczone Królestwo	5,67
7. Deutschland	6,00
8. Francja	7,56
9. Italia	8,78

Tak więc, niezależnie od zastosowanej klasyfikacji, wszystkie „małe” kraje, niezależnie od tego, jak bardzo różnią się od siebie, w szczególności w dziedzinie społeczno-gospodarczej, znajdują się wczołowce, wyprzedzając cztery „duże” kraje.¹

Różnice między państwami dla każdego obszaru zadowalającego nas również bardzo wyraźne, jak pokazano w tabeli 63.

Największe rozproszenie obserwuje się w odniesieniu do dwóch ostatnich pozycji: forma społeczeństwa i funkcjonowanie demokracji, dla których poziom zadowolenia w trzech krajach z najwyższymi wynikami (Luksemburg, Niemcy, Belgia) jest znacznie wyższy niż w trzech krajach z najniższymi wynikami (Wielka Brytania, Francja, a przede wszystkim Włochy).

1 Wyniki te potwierdzają wyniki z 1973 r., zob. „Satisfaction and dissatisfaction with living conditions in the countries of the European Community” [Satysfakcja i niezadowolenie z warunków życia w krajach Wspólnoty Europejskiej]. Bruksela, czerwiec 1974 r.

Tabela 63

Konkretny poziom zadowolenia w każdym z krajów wspólnoty

1. Miejsce, w którym mieszkasz		2. Relacje z ludźmi		3. Dom lub mieszkanie	
Irlandia	8,66	Irlandia	8,96	Irlandia	8,29
Danmark	8,48	Danmark	8,57	Danmark	7,94
Belgia/Belgia	8,14	Zjednoczone Królestwo	8,00	Belgia/Belgia	7,92
Niderland	7,77	Belgia/Belgia	7,79	Luksemburg	7,80
Zjednoczone Królestwo	7,62	Luksemburg	7,67	Niderland	7,60
Luksemburg	7,53	Średnia WE	7,46	Zjednoczone Królestwo	7,41
Średnia WE	7,49	Deutschland	7,42	Średnia WE	7,09
Francja	7,37	Francja	7,16	Deutschland	7,06
Italia	7,34	Italia	7,05	Francja	6,96
Deutschland	7,28	Niderland	7,02	Italia	6,48
4. Poziom życia		5. Jak wykorzystać swoje hobby		6. Dostępny czas	
Danmark	8,16	Danmark	8,16	Irlandia	7,56
Belgia/Belgia	7,75	Irlandia	7,94	Niderland	7,55
Niderland	7,70	Niderland	7,86	Danmark	7,54
Luksemburg	7,36	Belgia/Belgia	7,59	Belgia/Belgia	7,39
Zjednoczone Królestwo	7,16	Zjednoczone Królestwo	7,28	Luksemburg	6,90
Irlandia	7,04	Luksemburg	7,25	Zjednoczone Królestwo	6,72
Deutschland	7,01	Deutschland	6,77	Średnia WE	6,52
Średnia WE	6,83	Średnia WE	6,74	Francja	6,42
Francja	6,65	Francja	6,21	Deutschland	6,33
Italia	5,93	Italia	6,00	Italia	6,04
7. Dochód		8. Forma społeczeństwa		9. Funkcjonowanie demokracji	
Danmark	7,07	Luksemburg	6,58	Deutschland	6,26
Niderland	6,77	Deutschland	6,41	Luksemburg	6,10
Belgia/Belgia	6,74	Belgia/Belgia	6,38	Belgia/Belgia	6,04
Luksemburg	6,73	Irlandia	6,02	Danmark	5,76
Irlandia	6,34	Danmark	5,88	Niderland	5,67
Zjednoczone Królestwo	6,16	Niderland	5,55	Irlandia	5,11
Deutschland	5,99	Zjednoczone Królestwo	5,11	Średnia WE	4,82
Średnia WE	5,75	Średnia WE	5,08	Francja	4,81
Francja	5,34	Francja	4,72	Zjednoczone Królestwo	4,62

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w *Europie*” – maj 1975 r.

Italia	4,84	Italia	3,31	Italia	2,83
--------	------	--------	------	--------	------

VIII Poczucie szczęścia

Niedawny sukces pojęcia „jakości życia” przyczynił się do lepszego wyjaśnienia treści psychospołecznej ściśle powiązanych pojęć, takich jak „satisfakcja”, „szczęście”, „dobrostan” itp.¹ Ogólnie uważa się, że pojęcie „zadowolenia” odpowiada pewnemu stanowi dobrobytu, którego treść jest w przeważającej mierze materialna (bezpieczeństwo, komfort itp.), podczas gdy pojęcie „szczęścia” jest raczej związane z czynnikami indywidualnymi, a nawet intymnymi, takimi jak zdrowie i relacje międzyludzkie.

W badaniach porównawczych postaw kobiet i mężczyzn wobec życia nie można było nie spróbować zmierzyć tego wybitnie subiektywnego uczucia: szczęścia.

Przejdźmy do bardziej osobistego tematu. Kiedywszystko zostanie powiedziane i zrobione, czy możesz powiedzieć, jak wont rzeczy dla ciebie teraz? Czy jesteśnaprawdę szczęśliwy, wystarczająco szczęśliwy lub niezbyt szczęśliwy w tej chwili?²

Jak z satysfakcją, odpowiedzi mężczyzn i kobiet są bardzo podobne: w całej Wspólnocie 16 % respondentów twierdzi, że jest „naprawdę szczęśliwych”, 54 % „całkowicie szczęśliwych”, a 27 % „niezbyt szczęśliwych”.

Wiek ma niewielki wpływ na wyrażanie poczucia szczęścia u mężczyzn, podczas gdy u kobiet znaczeniowych, którzy twierdzą, że są „prawdziwie szczęśliwi”, maleje wraz ze wzrostem liczby lat.

Szczęście wzrasta również wraz z poziomem wykształcenia i dochodów respondenta, ale najważniejszą zmienną wydaje się być, zgodnie z oczekiwaniami, sytuacja rodzinna: osoby pozostające w związku małżeńskim lub żyjące w parze twierdzą, że są dwa razy bardziej „prawdziwie szczęśliwe” niż osoby rozwiedzione, w separacji lub owdowiałe; Single należą do tych dwóch kategorii.

1 Zob. w szczególności badanie D. SAINT-PAUL z SOFRES dla francuskiego Ministerstwa Jakości Życia: „O subiektywną definicję jakości życia”. Paryż, 74 listopada.

2 Celowo pytanie to nie obejmuje rozszerzenia w sensie negatywnym („raczej nieszczęśliwy” i „bardzo nieszczęśliwy”), aby uniknąć pewnego efektu skromności w odpowiedziach. Oznacza to, że ludzie, którzy czują się raczej nieszczęśliwi lub bardzo nieszczęśliwi, prawdopodobnie wybrali odpowiedź „niezbyt szczęśliwy”.

Tabela 64

Ogólne poczucie szczęścia w zależności od płci, płci, poziomu wykształcenia, wielkości miejscowości, dochodów i sytuacji rodzinnej

(Wspólnota)

	Naprawdę szczęśliwy	Całkiem szczęśliwy	Niezbyt szczęśliwy	Bez odpowiedzi
Razem	16 %	54 %	27 %	3 %
Mężczyźni	15	54	28	3
W tym: od 15 do 24 lat	14	53	30	3
od 25 do 54 lat	15	57	26	2
55 lat i więcej	15	51	30	4
Kobiety	17	53	27	3
W tym: od 15 do 24 lat	21	56	20	3
od 25 do 54 lat	17	55	25	3
55 lat i więcej	14	47	35	4
Poziom wykształcenia:				
- niski	13	52	32	3
- średnia	18	58	21	3
- wysoki	20	54	22	4
Wielkość miejscowości				
- wieś	16	55	27	2
- małe miasteczko	16	54	27	3
- duże miasto	16	52	28	4
Dochód rodzinny:				
- skromny	14	47	37	2
- średnia	15	56	26	3
- łatwe	20	60	18	2
Sytuacja rodzinna:				
- pojedyncza	13	53	30	4
żonaty	17	56	25	2
Żyje w małżeństwie	23	41	27	9
rozwódziona	8	43	41	8
- oddzielna	2	33	54	11
- wdowiec	11	45	40	4

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Różnice między krajami są mniej wyraźne niż poczucie satysfakcji, ale ranking krajów jest dość podobny dla każdego z dwóch wymiarów: Dania i Belgia zajmują wiodącą pozycję, a Francja, Niemcy i Włochy znajdują się na dole listy:

	Naprawdę szczęśliwy	Bardzo zadowolony
Danmark	38 %	51 %
Belgia/Belgia	35	39
Nederland	31	33
Luksemburg	24	26
Zjednoczone Królestwo	22	33
Irlandia	17	36
Średnia wspólnotowa	16	20
Francja	16	16
Deutschland	11	13
Italia	6	7

Kobiety wydają się nieco szczęśliwsze niż mężczyźni w Danii, Wielkiej Brytanii i Irlandii; Ogólnie rzecz biorąc, kobiety są nieco bardziej prawdopodobne niż starsze kobiety. Sytuacja rodzinna jest niemal wszędzie dyskryminująca, szczególnie w Danii. Potwierdza się zatem, że poczucie szczęścia jest silnie związane, dla obu płci, z najbardziej osobistymi aspektami życia, tak jak jest przeżywane w danej kulturze.

Tabela 65

Poczucie szczęścia w zależności od płci i płci

(Naprawdę szczęśliwa odpowiedź, według kraju)

	Mężczyźni				Kobiety				Sytuacja rodzinna		
	Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Żonaty/ zamężna lub w parze	Pojedynczy	Rozwiedziony, rozwódziony, owdowi ały
Danmark	35 %	42 %	37 %	30 %	41 %	41 %	46 %	31 %	42 %	32 %	18 %
Belgia/Belgia	34	36	35	30	38	46	40	31	39	37	17
Nederland	32	27	33	33	30	35	33	21	22	36	9
Luksemburg	22	15	25	20	26	8	31	28	29	18	8
United kindom	19	16	23	13	25	26	24	25	23	18	20
Irlandia	14	14	16	11	19	27	17	15	17	17	12
Francja	14	16	13	15	18	25	18	13	18	17	13
Deutschland	12	11	9	18	10	15	11	6	13	9	5
Italia	5	6	5	6	6	11	3	6	4	7	7

IX Postawy wobec Wspólnoty Europejskiej i zjednoczenia Europy

Poprzednie prace pokazały, że płeć jest słabym predyktorem postaw wobec Europy: w prawie wszystkich krajach jest dobrze poorientowani politycznie, że poziom wykształcenia, zawód i dochód, nawet jeśli bierze się pod uwagę, gdy tylko uwzględniasz relacje między tymi różnymi zmiennymi.¹

Nie powtarzając tutaj odpowiedzi na wiele pytań dotyczących wspólnego rynku, Wspólnoty Europejskiej i braku wiedzy o Europie, które zostały zadane w tym badaniu, ograniczymy się do trzech pytań: jeden w sprawie wspólnego rynku, drugi w sprawie zjednoczenia Europy, a trzeci w sprawie wpływu, jaki rozwój Wspólnoty Europejskiej może mieć na rozwój statusu kobiet.

1. Wspólny rynek

„Czy ogólnie uważa Pan/Pani, że (dla Pana/Pani kraju) przynależność do Wspólnoty Europejskiej (wspólny rynek) jest rzeczą dobrą, złą, dobrą lub złą?”

W całej Wspólnocie 59% respondentów uważa, że wspólny rynek jest dobry, w porównaniu z 9%, którzy myślą inaczej, i 32%, którzy nie zajmują stanowiska lub nie reagują. Mężczyźni reagują nieco częściej niż kobiety w pozytywny sposób (63 vs 55%). Młodszy mężczyźni i starsze kobiety są nieco mniej korzystni, ale najważniejszą zmienną jest poziom wykształcenia.

Wśród tych, którzy wyrażają jasną, pozytywną lub negatywną opinię, nie ma znaczącej różnicy między obiema płciami:

1 Zob. „Europa widziana przez Europejczyków”; Bruksela, sierpień 1974 r.

2 Zob. Eurobarometr nr 3, czerwiec–lipiec 1975 r.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Uwierz, że wspólny rynek jest
"dobrą rzeczą"

(spośród 100 osób, które zajmują
stanowisko)

Mężczyźni	86 %
-----------	------

W tym:	od 15 do 24 lat	88
	od 25 do 54 lat	85
	55 lat i więcej	88

Kobiety	87 %
---------	------

W tym:	od 15 do 24 lat	88
	od 25 do 54 lat	89
	55 lat i więcej	85

Kobiety są równie korzystne jak mężczyźni, bez znaczących różnic w zależności od sytuacji, kiedy nabyły umiejętność społeczno-polityczne (edukacja, informacja itp.) do wyrażania swoich poglądów.

Tabela 66

Wspólny rynek: dobre lub złe wzajemności odpłci, płci poziomu wykształcenia

(Wspólnota)

		Dobra rzecz	Niewłaściwa rzecz	Ani dobre, ani złe	Bez odpowiedzi
Razem		59 %	9 %	23 %	9 %
Mężczyźni		63	10	21	6
W tym:	od 15 do 24 lat	57	8	29	6
	od 25 do 54 lat	64	11	20	5
	55 lat i więcej	66	9	18	7
Kobiety		55	8	25	12
W tym:	od 15 do 24 lat	57	8	25	10
	od 25 do 54 lat	57	7	26	10
	55 lat i więcej	50	9	24	17
Poziom wykształcenia:					
	- niski	52	11	24	13
	- średnia	63	7	24	6
	- wysoki	76	4	17	3

Różnice między państwami kontrastują z jednej strony z sześcioma państwami założycielskimi, w których od sześciu do siedmiu na dziesięciu respondentów opowiada się za wspólnym rynkiem, a z drugiej strony z trzema nowymi państwami członkowskimi. (zob. tabela 67).

Mężczyźni są wszędzie bardziej przychylni niż kobiety, zwłaszcza w Irlandii, Holandii i Belgii. Wiek odgrywa inną rolę, w zależności od kraju i płci: starsi mężczyźni są bardziej korzystni, z wyjątkiem Belgii i Luksemburga; starsze kobiety są mniej korzystne, z wyjątkiem Wielkiej Brytanii i Danii.

Różnice te można wyjaśnić, w niektórych krajach, wpływem poziomu wykształcenia, co jest szczególnie ważne w Belgii, Niemczech, Zjednoczonym Królestwie i Niderlandach; na przykład w Belgii młodzi ludzie obu płci, a zwłaszcza kobiety, są znacznie bardziej przychylni rynkowi niż starsi, prawdopodobnie dlatego, że są lepiej wykształceni i lepiej poinformowani. Ale inny wpływ ma tendencję do określania postaw: kultura narodowa i, można powiedzieć, długość doświadczenia we Wspólnocie Europejskiej.

Uderzające jest to, że chociaż różnica między postawami obu płci, a także różnica w zależności od poziomu wykształcenia, są średnio tego samego rzędu wielkości we wszystkich sześciu państwach założycielskich, z jednej strony, i w trzech nowych państwach członkowskich, z drugiej strony, wpływ wieku odgrywa inną rolę.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Wśród „S ix” starsze kobiety (powyżej 55. roku życia) są znacznie mniej korzystne niż młodsze, podczas gdy starsi mężczyźni (z wyjątkiem Belgii i Luksemburga) są nieco bardziej dobrzy. Wręcz przeciwnie, wśród „trzech” osoby w tej samej grupie wiekowej, a zwłaszcza mężczyźni, są wyraźnie bardziej przychylni niż osoby młodsze. (zob. tabela 68).

Wyjaśniającym założeniem jest to, że na przychylną postawę kobiet „normalnie” wpływa poziom wykształcenia, podczas gdy Wspólnota ma dość długie doświadczenie w tym kraju.

Tabela 67

Postawy sprzyjające wspólnemu rynkowi w zależności od płci; âge i osiągnięcia edukacyjne

(Dobra odpowiedź, według kraju)¹

		Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
		Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Italia	(71 %)	76 %	69 %	78 %	75 %	67 %	71 %	67 %	63 %	68 %	76 %	79 %
Luksemburg	(65 %)	67	81	65	61	62	80	63	52	67	66	58
Francja	(64 %)	70	57	73	73	59	62	59	54	55	69	73
Niderland	(64 %)	71	67	75	67	57	69	59	47	55	73	80
Belgia	(57 %)	64	74	64	55	51	73	51	39	41	63	82
Deutschland	(56 %)	59	59	56	64	54	56	56	50	50	59	81
Irlandia	(50 %)	59	50	60	61	42	44	40	43	43	56	53
Zjednoczone Królestwo	(47 %)	51	36	53	56	43	34	48	40	40	56	70
Danmark	(36 %)	40	24	44	39	34	19	35	39	32	44	40

¹ Kraje uszeregowano w porządku malejącym według częstotliwości w odpowiedzi „Wspólny rynek to dobra rzecz”. Wartości procentowe podane w nawiasach odpowiadają wszystkim respondentom w każdym kraju.

Tabela 68

Różnice w postawach „młodych ludzi” i „starych ludzi” wobec wspólnego rynku w zależności od płci i kraju

	Mężczyźni			Kobiety		
	-25	55+	Różnica	-25	55+	Różnica
Belgia/Belgia	74 %	55 %	-19	73 %	39 %	-34
Deutschland	59	64	5	56	50	-6
Francja	57	73	16	62	54	-8
Italia	69	75	6	71	63	-8
Luksemburg	81	61	-20	80	52	-28
Niderland	67	67	0	69	47	-22
Zestaw "Sześć"	64	69	5	64	53	-11
Danmark	24 %	39 %	15	19 %	39 %	20
Irlandia	50	61	11	44	43	-4
Zjednoczone Królestwo	36	56	20	34	40	6
Zestaw "Trzech"	36	55	19	34	40	6

2. Zjednoczenie Europy

„Czy, ogólnie rzecz biorąc, jesteś za, przeciw czy obojętny wobec zjednoczenia Europy?”

Siedmiu na dziesięciu respondentów (69 %) jest zdecydowanie za (35 %) lub za (34 %) zjednoczeniem Europy; Tylko 9% jest niesprzyjających, a 22% jest niezróżnicowanych lub nie reaguje.

Kobiety są znacznie mniej korzystne niż mężczyźni. Wiek jest inny dla obu płci: mężczyźni w wieku od 15 do 24 lat są mniej przychylni niż starsi, natomiast kobiety w wieku powyżej 55 lat są mniej przychylnie.

Poziom wykształcenia wydaje się być najważniejszą zmienną.

(zob. tabela 69).

Tabela 69

Postawy wobec zjednoczenia Europy w zależności od płci, płci i poziomu wykształcenia

(Wspólnota)

		Bardzo korzystne	Raczej korzystne	Obojętny	Raczej niekorzystna	Bardzo niekorzystna	Bez odpowiedzi
	Razem	35 %	34 %	15 %	5 %	4 %	7 %
Mężczyźni		43	32	12	4	4	5
W tym:	od 15 do 24 lat	32	36	17	6	3	6
	od 25 do 54 lat	42	33	12	5	4	4
	55 lat i więcej	51	27	10	4	4	4
Kobiety		28	36	19	5	3	9
W tym:	od 15 do 24 lat	29	36	21	5	2	7
	od 25 do 54 lat	28	39	17	5	3	8
	55 lat i więcej	28	30	21	5	4	12
Poziom wykształcenia:							
	- niski	30	32	19	6	4	9
	- średnia	38	37	13	4	3	5
	- wysoki	50	35	8	3	2	2

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Różnice między krajami są jeszcze większe niż w przypadku poprzedniego pytania: z jednej strony w sześciu państwach założycielskich społeczeństwo popiera zjednoczenie Europy w proporcji siedmiu lub ośmiu na dziesięć (76%); w trzech nowych państwach członkowskich większość została osiągnięta dopiero niedawno (50 %). Należy jednak zauważyć, że wynik dla Irlandii jest wyższy niż dla Belgii, co wynika z faktu, że liczba osób, które deklarują, że są różne lubnie odpowiadają, jest w Belgii półtora razy wyższa.

1° na 100 respondentów

	Belgia	Irlandia
	%	%
Bardzo korzystne	23	23
Raczej korzystne	32	34
Obojętny	28	22
Raczej niekorzystna	2	8
Bardzo niekorzystna	1	7
Nie odpowiada	14	6
Ogółem	100	100

2° na 100 osób, które wymawiają.

	Belgia	Irlandia
	%	%
Bardzo korzystne	40	32
Raczej korzystne	55	47
Raczej niekorzystna	3	33
Bardzo niekorzystna	2	10
Ogółem	100	100

W niektórych krajach, z wyjątkiem Luksemburga, kobiety są mniej przychylne zjednoczeniu Europy niż mężczyźni. Różnica ta jest szczególnie widoczna w Irlandii, we Włoszech i w Belgii; w dużej mierze wynika to z liczby obojętnych lub niereagujących odpowiedzi, które są znacznie częstsze wśród kobiet.

Odsetek odpowiedzi obojętnych lub braku odpowiedzi w podziale na kraje:

	Mężczyźni	Kobiety	Stosunek F/H
Italia	11 %	28 %	2,5
Niderlandy	18	35	1,9
Irlandia	18	35	1,9
Danmark	20	34	1,7
Francja	13	22	1,7
Deutschland	15	24	1,6
Belgia/Belgia	34	49	1,4
Zjednoczone Królestwo	23	33	1,4
Luksemburg	18	17	0,9

Jeśli chodzi o wiek, odbywa się to ponownie w inny sposób w zależności od płci i kraju, ale także w inny sposób niż to, co widziałem powyżej (zob. tabela 68) w odniesieniu do odpowiedzi dotyczącej wspólnego rynku.

Wśród mężczyzn starsi nadal wydają się być nieco bardziej korzystni niż młodszy, ale Belgia nadal jest wyjątkiem. Tendencja ta jest bardziej wyraźna w nowych państwach członkowskich. Tak mała różnica w rozkładzie postaw wobec wspólnego rynku.

Wśród kobiet najstarsze są mniej korzystne niż najmłodsze, zwłaszcza w Belgii, ale także we Włoszech, Holandii i Niemczech. W Zjednoczonym Królestwie, a nawet wyraźniej niż w przypadku wspólnego rynku, starsze kobiety są znacznie bardziej przychylne zjednoczeniu Europy niż starsze kobiety. Tendencja jest taka sama jak w przypadku wspólnego rynku, ale jest bardziej wyraźna, zwłaszcza w Wielkiej Brytanii.

Jeśli chodzi o poziom wykształcenia, ma on silny wpływ na edukację prawie wszystkich krajach, ale zwłaszcza w Belgii i Wielkiej Brytanii.

Wydaje się ostatecznie, że bardziej polityczny temat, taki jak jeden z europejskich, jest stosunkowo mniej uprzywilejowany (a dokładniej spotyka się z większą obojętnością) wśród starszych kobiet w krajach, w których kobiety te są mniej wykształcone i mniej upolitycznione (Belgia), ale że zaangażowane są również inne zmienne, jak ma to miejsce w Zjednoczonym Królestwie, gdzie kampanie „anty europejskie” prawdopodobnie skuteczniej dotarły do najmłodszych kobiet, to znaczy najbardziej wykształconych i najlepiej zorientowanych, skłaniając je bardziej do postawy abstynenckiej niż do szczerze negatywnej postawy.

Tabela 70 przedstawia, w podziale na kraje, rozkład korzystnych postaw wobec zjednoczenia Europy według płci, wieku i poziomu wykształcenia.

Tabela 71 pokazuje, w podziale na kraje, dla dwóch skrajnych grup wiekowych i dla każdej płci, różnicę w częstotliwości korzystnego nastawienia.

Tabela 72 przedstawia pełne wyniki, w podziale na płeć i wiek, dla Belgii i Zjednoczonego Królestwa, aby pokazać, w dwóch krajach o mniej więcej takim samym średnim wyniku korzystnych postaw (odpowiednio 52 % i 50 %), duże różnice, które istnieją, w szczególności między kobietami, w zależności od tego, czy są one „zdolne” do wypowiedzania się w tym czy innym kierunku.

Tabela 70

Postawy wobec zjednoczenia Europy w zależności od płci, płci poziomu wykształcenia

(Odpowiedzi „bardzo korzystne” lub „raczej korzystne” według wynagrodzenia)¹

		Ogółem	Mężczyźni			Ogółem	Kobiety			Poziom wykształcenia		
			-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Luksemburg	(80 %)	80 %	85 %	78 %	82 %	81 %	84 %	81 %	72 %	79 %	79 %	81 %
Francja	(77 %)	82	76	82	85	74	70	74	75	68	83	87
Deutschland	(77 %)	82	75	79	90	73	77	79	63	72	82	87
Italia	(77 %)	85	83	87	84	69	83	67	60	71	86	89
Niderland	(65 %)	72	65	77	67	59	67	62	48	56	77	80
Belgia	(52 %)	63	69	66	55	48	63	53	32	39	60	84
"Sześć"	(76 %)	81	78	81	84	70	76	72	62	69	81	87
Irlandia	(57 %)	66	51	66	74	46	45	54	47	51	62	63
Zjednoczone Królestwo	(50 %)	55	40	55	61	46	32	51	46	44	59	74
Danmark	(41 %)	43	31	47	43	41	36	43	39	37	52	46
"Trzech"	(50 %)	54	40	55	61	46	33	50	46	44	59	68

¹ Państwa uszeregowano w porządku malejącym według częstotliwości odpowiedzi „bardzo korzystnej” lub „raczej korzystnej”. Wartości procentowe podane w nawiasach odpowiadają wszystkim respondentom w każdym kraju.

Tabela 71

Różnice w postawach „młodych” i „starych” wobec zjednoczenia Europy w zależności od płci i kraju
(Odpowiedz „bardzo korzystna” lub „raczej korzystna”)

	Mężczyźni			Kobiety		
	-25	55+	Różnica	-25	55+	Różnica
Belgia/Belgia	69 %	55 %	-14	63 %	32 %	-31
Deutschland	75	90	15	77	63	-14
Francja	76	85	9	70	75	5
Włochy	83	84	1	83	60	-23
Luksemburg	85	82	-3	84	72	-12
Niderland	65	67	2	67	48	-19
Zestaw "Sześć"	78	84	6	76	62	-14
Danmark	31 %	43 %	12	36 %	39 %	3
Irlandia	51	74	23	45	47	2
Zjednoczone Królestwo	40	61	21	32	46	14
Zestaw "Trzech"	40	61	21	33	46	13

Tabela 72

Różnice w postawach w elgijskich Niemczech i Wielkiej Brytanii wobec zjednoczenia Europy w oparciu o płeć i wiek

	Belgia (52%)						Wielka Brytania (50%)					
	Mężczyźni			Kobiety			Mężczyźni			Kobiety		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
	1° na 100 respondentów											
Bardzo korzystne	32	25	30	23	18	16	13	33	42	15	26	24
Raczej korzystne	37	41	25	40	35	16	27	22	19	17	25	22
Obojętny	23	22	23	25	27	44	27	17	11	33	17	20
Raczej niekorzystna	2	1	4	1	3	1	12	12	8	12	11	12
Bardzo niekorzystna	.	1	3	1	1	1	12	11	14	8	9	11
Bez odpowiedzi	6	10	15	10	16	22	9	5	6	15	12	1
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	2° Spośród 100 osób, które wypowiadają się											
Bardzo korzystne	45	37	48	35	32	47	20	42	50	29	37	35
Raczej korzystne	52	60	40	62	61	47	42	28	23	33	35	32
Raczej niekorzystna	3		7		5	3	19	16	10	23	15	17
Bardzo niekorzystna	.	3	5	3	2	3	19	14	17	15	13	16
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

3. Wspólnota Europejska a zmieniający się status kobiet

„Czy uważają Państwo, że rozwój Wspólnoty Europejskiej (wspólny rynek) może mieć dobry wpływ, zły wpływ lub w ogóle nie mieć wpływu na rozwój statusu kobiet?”.

Jedynie 34 % osób we Wspólnocie jako całości uważa, że rozwój Wspólnoty może mieć „dobry wpływ” na rozwój statusu kobiet; 4% jest w najgorszym położeniu, a 62% nie widzi związku między tymi dwoma tematami.

Istnieje niewiele różnic między reakcjami mężczyzn i kobiet, z wyjątkiem tego, że kobiety, a zwłaszcza starsze kobiety, znacznie częściej nie wyrażają swoich poglądów.

Poziom wykształcenia wpływa na brak odpowiedzi i wpływa na pozytywne odpowiedzi, tj. fakt, że odpowiedź, która wyraźnie odzwierciedla brak postrzegania jakiegokolwiek związku między przedmiotami („żaden wpływ”) tak stała dla trzech poziomów edukacji, pokazuje nam, że jest to najbardziej rozpowszechniona postawa.

Zob. tabela 73.

Wpływ wieku jest dość niski wśród mężczyzn. Dwóch państw, które kłócą się o swój związek – związek Wspólnoty Europejskiej i związek kobiet – ma różne skutki: starsi mężczyźni częściej oczekują korzystnych wpływów w Zjednoczonym Królestwie i Irlandii, a także w Luksemburgu; Nie ma to jednak miejsca w Belgii, gdzie, jak widzieliśmy powyżej, obojętność wśród osób starszych jest bardzo wysoka.

Tabela 73

Oczekiwany wpływ rozwoju Wspólnoty Europejskiej na zmiany statusu kobiet w zależności od płci, płci i poziomu wykształcenia

(Wspólnota)

		Dobry wpływ	Zły wpływ	Brak wpływu	Bez odpowiedzi
Razem		34 %	4 %	37 %	25 %
Mężczyźni		37	6	37	20
W tym:	od 15 do 24 lat	35	5	39	21
	od 25 do 54 lat	37	6	40	17
	55 lat i więcej	38	5	32	25
Kobiety		32	3	36	29
W tym:	od 15 do 24 lat	34	3	39	24
	od 25 do 54 lat	35	3	35	27
	55 lat i więcej	24	3	36	37
Poziom wykształcenia:					
	- niski	30	5	36	29
	- średnia	36	4	38	22
	- wysoki	46	3	36	15

Na pierwszym miejscu znalazłam pozytywne odpowiedzi, a następnie Irlandia i Francja. Niemcy, Dania i Wielka Brytania znajdują się na końcu listy. Pokazują, że ci, którzy przywiązują dużą wagę do problemu statusu kobiet, są bardziej skłonni oczekiwać wpływu na rozwój Wspólnoty.¹ Ponadto w Danii i Zjednoczonym Królestwie wyższy odsetek tych, którzy oczekują wpływu, opisuje go negatywnie niż w innych krajach.

Zob. tabela 74.

Wśród kobiet wiek jest bardziej widoczny, z wyjątkiem Danii i Zjednoczonego Królestwa, a odpowiedzi starszych kobiet w większości krajów odzwierciedlają mniejszą uwagę na problem statusu kobiet i mniejsze zainteresowanie Wspólnotą Europejską.

Instrukcja jest prawie wszędzie w kierunku gwałtownego spadku braku odpowiedzi przy przechodzeniu z niskiego do wysokiego poziomu, ale znacznie mniej wpływa na odpowiedź niepewności (lub obojętności): nawet w niektórych krajach (Luksemburg, Belgia, Francja, Niemcy, Zjednoczone Królestwo) ma tendencję do jej zwiększania, co pokazuje, jak słaba jest postrzegana relacja między Wspólnotą Europejską a problemem statusu kobiet. Niemniej jednak wpływ edukacji na mierzoną postawę jest ogólnie pozytywny, zwłaszcza w Irlandii i Belgii.

Zob. tabela 75.

¹ Zob. tabela 1, s. 9

Tabela 74

Oczekiwany wpływ rozwoju Wspólnoty Europejskiej na ewolucję statusu kobiet

(Wynagrodzenie s)

	Spodziewaj się wpływu		Nie oczekuj żadnego wpływu	Bez odpowiedzi
	korzystny	niekorzystne		
Italia	54 %	2 %	20 %	24 %
Irlandia	51	6	30	13
Francja	41	2	31	26
Belgia/Belgia	34	2	22	42
Luksemburg	34	6	28	32
Niderland	31	4	27	38
Deutschland	26	4	51	19
Danmark	21	9	36	34
Zjednoczone Królestwo	19	9	47	25

Tabela 75

Korzystny wpływ rozwoju Wspólnoty Europejskiej na zmianę statusu kobiet w zależności od płci, płci i poziomu wykształcenia

(Dobra reakcja na wpływy w podziale na kraje)¹

		Mężczyźni				Kobiety				Poziom wykształcenia		
		Ogółem	-25	25/54	55+	Ogółem	-25	25/54	55+	Niski	Zarzut	Wysoka
Italia	(54 %)	58 %	53 %	62 %	56 %	49 %	56 %	52 %	35 %	48 %	63 %	66 %
Irlandia	(51 %)	52	43	55	55	49	56	50	43	39	57	68
Francja	(41 %)	41	40	39	45	40	39	44	33	35	46	43
Belgia	(34 %)	38	47	39	32	30	43	32	19	24	38	49
Luksemburg	(34 %)	30	11	33	36	36	32	44	26	33	39	28
Niderland	(31 %)	36	27	41	32	26	28	29	18	25	38	41
Deutschland	(26 %)	28	23	27	30	25	22	30	20	24	28	34
Danmark	(21 %)	23	21	22	21	20	16	23	20	17	29	25
Zjednoczone Królestwo	(19 %)	22	12	21	27	17	18	17	17	18	20	28

1 Państwa uszeregowano w porządku malejącym według odpowiedzi „dobry wpływ”.

Część II Esej

wyjaśniający dotyczący kształtowania postaw wobec statusu kobiet

I Wprowadzenie do metodologii

Czytanie pierwszej części pokazało złożoność badanego problemu: postawy mężczyzn i kobiet, określone zarówno przez indywidualne cechy respondentów (płeć, wiek, wykształcenie itp.), jak i przez społeczeństwo, do którego należą, są czasami podobne, a czasami różne; czynniki te wzajemnie na siebie oddziałują; odpowiedzi na jedno pytanie są statystycznie powiązane z odpowiedziami na inne itd.

Próbując wyjaśnić, w jaki sposób kształtują się te postawy, tj. zmniejszyć złożoność gromadzonych danych do możliwie najprostszej interpretacji, niezbędnej ścieżki badań naukowych, przeprowadzono kilka analiz:

typologiczną (analiza klastrowa), której celem jest sklasyfikowanie wszystkich 9500 badanych osobników, charakteryzujących się wieloma zmiennymi (udzielenymi odpowiedziami na pytania znanymi każdemu), w ograniczonej liczbie grup (lub „typów”), tak aby te osobniki były jak najbardziej „podobne” w ramach każdej grupy, a typy były jak najbardziej różne od siebie;

analizy czynników na poziomie każdego kraju na podstawie odpowiedzi udzielonych na pytania bezpośrednio związane z naszym tematem w celu ustalenia, czy i w jakim stopniu korelacje między wszystkimi odpowiedziami, wziętymi od dwóch do dwóch, można wyjaśnić niewielką liczbą „czynników”;

analizy nazywanej „wieloma analizami klasyfikacji”, co umożliwia pomiar wartości objaśniającej szeregu zmiennych (płeć, wiek, wykształcenie, dochód itp.) oraz względnej wagi każdego z „czynników” zidentyfikowanych dla każdej zmiennej w stosunku do pozostałych, z uwzględnieniem wzajemnych powiązań między nimi.

Każda z tych metod pozwoli nam wyprowadzić hipotezy, a być może wnioski, z masy zebranych danych.

Zacniemy od analizy typologicznej.

II Typologiczna analiza postaw społeczeństwa wobec statusu kobiet¹

Analiza ta polegała na łącznym potraktowaniu odpowiedzi na następujące pytania:

wagę przywiązywaną do problemu statusu kobiet,

ocena szybkości zmian,

szanse kobiet, w porównaniu z mężczyznami, na sukces w ich życiu,

obszary związane z niekorzystnymi warunkami lub dyskryminacją,

– wizerunek polityki („sprawy ludzkie”)

zaufanie do mężczyzny lub kobiety jako przedstawiciela politycznego w Parlamencie.

Wyniki rozpatrywania odpowiedzi na te pytania zostały następnie przedstawione w wyrokach wydanych w sprawie łagodzenia różnic między poszczególnymi rolami obu płci; w sprawie kobiet wzywających do łagodzenia różnic, w sprawie roli kobiet w polityce oraz w sprawie indywidualnych cech respondentów.

Analiza ta ujawnia, poprzez kolejne redukcje, stopnie niejednorodności, siedem grup, które same mogą zostać zredukowane do pięciu głównych typów, które „wyjaśniają” 30,4% informacji zawartych w sześciu zmiennych aktywnych:

Pierwszy typ: aktywistów zmian

1 Analiza przeprowadzona przez Héléne RIFFAULT.

Grupa ta stanowi 34% ogółu respondentów i składa się z 45% mężczyzn i 55% kobiet.

Ci „bojownicy” uważają, że miejsce kobiet w społeczeństwie jest ważną kwestią, że większość kobiet chce zmian, a większość mężczyzn nie, że kobiety mają prawo domagać się złagodzenia różnic, że zmiany nie następują wystarczająco szybko. Są absolutnie przeciwni polityce jako sprawie mężczyzn i uważają, że role mężczyzn i kobiet powinny być takie same w polityce. Ponadto mają tyle samo zaufania do kobiety, co do mężczyzny, co do przedstawiciela w parlamencie.

W ramach tego typu można wyróżnić dwie podgrupy:

- jedna (IA), reprezentująca 14 % całkowitej siły roboczej, przy 43 % mężczyzn i 57 % kobiet, uważa, że kobiety są obecnie równie prawdopodobne jak mężczyźni, aby odnieść sukces w swoim życiu;
- drugi (IB), z 20% całkowitej siły roboczej (46% mężczyzn i 54% kobiet), uważa, że kobiety są mniej prawdopodobne; grupa ta jest bardzo zajęta osobami o wysokim poziomie wykształcenia i należącymi do obszarów miejskich.

Te dwie grupy „aktywistów na rzecz zmian” są najbardziej zainteresowane dyskusjami politycznymi; ich poziom zadowolenia z elementów „materialistycznych” (mieszkania, dochodów, poziomu życia, pracy itp.) nie różni się zbyt od średniej, ale są mniej zadowoleni niż średnia respondentów z elementów dotyczących formy społeczeństwa i funkcjonowania demokracji.

Krótko mówiąc, są oni rzeczywiście „aktywistami zmian” w szerokim znaczeniu tego słowa, które obejmuje, co prawda, ale wykracza daleko poza to, co powszechnie określa się mianem „feministek”. Jest to największa grupa pod względem liczby i prawdopodobnie wpływów; Składa się z nieco większej liczby kobiet niż mężczyzn.

Typ 2: Przeciwnicy zmian

Podejrzewa się, że ta druga grupa jest scharakteryzowana w dokładnie odwrotny sposób. Stanowi on 18% całkowitej siły roboczej, przy czym prawie tyle samo kobiet co mężczyzn (53% mężczyzn i 47% kobiet).

Ci „przeciwnicy” uważają, że problem nie jest istotny i że kobiety mają takie same szanse jak mężczyźni. Dla nich kobiety chcą się zmienić i są w błędzie; większość ludzi jest przeciwna zmianom; Zmiany następują w tej chwili zbyt szybko.

Dla tej grupy polityka powinna bardziej skupiać się na mężczyznach; A jeśli kobiety chcą coś z tym zrobić, byłoby lepiej, gdyby pełniły inną rolę. W każdym razie nie ma mowy o głosowaniu na kogokolwiek innego niż na mężczyznę.

Ci, którzy tworzą tę grupę przeciwników, są starsi od średniej; ich poziom wykształcenia jest niższy, a ich zainteresowanie polityką jest niewielkie.

Trzeci typ: umiarkowanych

Jest to grupa pośrednia między dwoma pierwszymi: 18 % całkowitej siły roboczej, przy czym 48 % stanowią mężczyźni, a 52 % kobiety.

Ci „umiarkowani” są dla pewnych zmian, ale nie mają jasności co do tego, że umieram, i nie są zbyt upolitycznieni „albo to duży problem”, „tak, większość kobiet chce zmian i mają rację”. Ale ludzie w większości nie chcą zmian. Polityka nie jest zbyt sprawą kobiet jeśli chcą one odgrywać w niej rolę, w każdym razie musi ona być inna niż rola mężczyzn.

Fakt, że ta grupa „umiarkowanych” ma dla ogółu społeczeństwa takie samo znaczenie jak grupa „przeciwników” (18 %), wyraźnie pokazuje, jaką rolę może ona odegrać w ewolucji prawodawstwa i moralności, w zależności od tego, czy będzie się opierać na jednej czy drugiej stronie. „Bojownicy” powinni prawdopodobnie unikać uderzenia go, jeśli chcą zdobyć większość społeczeństwa dla swojej sprawy.

Typ 4: przystosowane

Jest to dość tradycjonalistyczna grupa, dobrze dostosowana do obecnej sytuacji, która, jak widzieliśmy, różni się również w zależności od kraju. II stanowi 21% całkowitej siły roboczej. Dla jej członków problem kobiet nie jest znaczący, a kobiety mają nie mniejsze szanse na sukces w swoim życiu. Ich wynik zadowolenia jest znacznie wyższy niż średnia, jeśli chodzi o ogólne zadowolenie z życia, przedmiotów materialistycznych, społeczeństwa i funkcjonowania demokracji. Częściej niż inni twierdzą, że są „naprawdę szczęśliwi”.

W ramach tej grupy można wyróżnić dwierupie sub-g, między którymi niuanse są następujące:

- dla niektórych (IVA), którzy stanowią 11 % całkowitej siły roboczej, przy 55 % mężczyzn i 45 % kobiet, wydaje się, że nie ma problemu, ponieważ obecnie wszyscy, zarówno mężczyźni, jak i kobiety, zgadzają się na zmniejszenie różnic między rolami i tak właśnie jest;
- dla pozostałych (IVB), 10% siły roboczej, przy 45% mężczyzn i 55% kobiet, byłby to raczej fałszywy problem: należy zachować pewną kobiecość; większość kobiet nie chce zmian, a już na pewno nie większość mężczyzn; ponadto kobiety, które chcą w ten sposób zmienić społeczeństwo, są w błędzie; jednak dla tej podgrupy, jeśli kobiety chcą odgrywać rolę w polityce, musi to być ta sama rola, jaką odgrywałyby mężczyźni.

Tego rodzaju usatysfakcjonowane i – z różnych powodów – bezproblemowe dostosowania do przedmiotu zainteresowania są szczególnie powszechne w Danii, Zjednoczonym Królestwie i Niemczech.

Typ 5: opinia obojętna i lat

Niewiele można powiedzieć o grupie szczątkowej, która stanowi nieco ponad 8 % całkowitej siły roboczej, z wyjątkiem tego, że jest to grupa najbardziej „kobieca” (57 % kobiet i 43 % mężczyzn), najstarsza, najmniej wykształcona, z najwyższym odsetkiem osób nieaktywnych zawodowo.

W tabeli 76 podsumowano główne cechy osobowe respondentów w każdym z pięciu rodzajów przetwarzanych danych. Wyraźnie pokazuje profil socjologiczny każdego typu:

nieliczne różnice między obiema płciami,

wyższy wiek niższy poziom wykształcenia obojętnych i przeciwników,

Niewielkie różnice między miastami a obszarami wiejskimi.

Tabela 76

Pięć rodzajów postaw w zależności od cech respondentów

(Wspólnota)¹

	Typ I "aktywiści zmian" (33,7%)		Typ II "przeciwnicy" (18,2%)	Typ III "umiarkowani" (18,3%)	Typ IV "dostosowany" (20,9%)		Typ V "obojętni i bez opinii" (8,5%)
	Sztuczna inteligenc ja (13,4%)	IP (20,3%)			IVA (10,2%)	IVB (10,7%)	
Mężczyźni	43 %	46 %	53 %	48 %	55 %	45 %	43 %
Kobiety	57	54	47	52	45	55	57
Wiek:							
od 15 do 24 lat	22	25	12	16	19	16	10
od 25 do 54 lat	54	56	26	54	52	55	41
55 lat i więcej	24	19	42	30	29	29	49
Instrukcja:							
- niski	52	39	65	53	56	50	70
- średnia	31	36	25	33	29	30	21
- wysoki	17	25	10	14	15	20	9
Lokalizacja:							
- wieś	38	34	42	41	41	37	42
- małe miasteczko	34	33	31	31	33	34	31
- duże miasto	27	31	27	27	25	28	25
Działanie:							
aktywa	50	55	46	52	56	50	35
nieaktywne	50	45	54	48	44	50	65
Służba publiczna:							
żonaty	65	65	67	67	70	70	61
- wdowcy	7	5	12	8	7	8	17
- singli	23	26	18	22	20	18	18
Pozostałe	4	4	3	3	3	4	3

1 Wartości procentowe w nawiasach pod każdą nagłówkiem kolumny odpowiadają masie typu w próbie całkowitej. Niektóre sumy mogą być mniejsze niż 100%, ponieważ brak odpowiedzi nie jest liczony.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Jeszcze ciekawszy jest podział na kraje osób należących do każdego z pięciu typów. (Tabela 77).

„Zmiany aktywistów” są szczególnie liczne w Irlandii (46%), we Włoszech (39%) i we Francji (38%).”

„Oponenci”, którzy są bardzo nieliczni w Danii (10%), stanowią od 16 do 23 % w innych krajach.

„Umiarkowani” stanowią być może rezerwę „bojowników” we Francji i Luksemburgu.

Więcej jest „dostosowanych” i „obojętnych” niż gdzie indziej w Danii, Niderlandach i Wielkiej Brytanii.

Wydaje się, że w Belgii i Niemczech nie istnieje jeszcze żadna różnica między „umiarkowanymi” a „przeciwnikami”.

Wreszcie w tabeli 78 podano, dla każdego rodzaju, wartości procentowe lub wyniki odpowiadające kilku pytaniom, których znaczenie zostanie wykazane w kolejnych analizach. Samo spojrzenie na sytuację kobiet pokazuje, jak „aktywistki na rzecz zmian” i „adapted-satisfaits” sprzeciwiają się sobie nawzajem w naszych społeczeństwach.

Część druga wyjaśni tę kwestię w szczególności, stosując inne metody analizy.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Tcnaunr 77

Pięć rodzajów postaw w poszczególnych krajach

(spośród 100 respondentów w każdym kraju)

	Typ I "aktywiści na rzecz zmian" (33,7%)		Przeciwnicy typu II (18,2%)	Typ III "umiarkowane" (18,3%)	Typ IV "dostosowany" (20,9%)		Typ V "obojętni i bez opinii" (8,5%)
	Sztuczna inteligencja (13,4%)	IP (20,3%)			IVA (10,2%)	IVB (10,7%)	
Belgia/Belgia	13 %	15 %	21 %	24 %	10 %	6 %	11 %
Danmark	13	21	10	7	14	21	14
Deutschland	14	19	23	24	9	7	4
Francja	17	21	16	27	7	8	4
Irlandia	16	30	16	19	7	8	4
Italia	21	18	22	20	8	7	4
Luksemburg	10	18	18	27	11	7	9
Nederland	8	20	18	12	16	12	14
Wielka Brytania	10	20	19	9	12	17	13
(Irlandia Północna)	(11)	(24)	(18)	(13)	(17)	(11)	(6)

Tabela 78

Niektóre charakterystyczne reakcje odpowiadające pięciu typom postaw

(Wspólnota)¹

	Typ I "aktywiści na rzecz zmian" (33,7%)		Przeciwnicy typu II (18,2%)	Typ III "umiarkowane" (18,3%)	Typ IV "dostosowany" (20,9%)		Typ V "obojętni i bez opinii" (8,5%)
	Sztuczna inteligencja (13,4%)	IP (20,3%)			IVA (10,2%)	IVB (10,7%)	
Znaczenie problemu statusu kobiet	7,09	7,14	4,09	6,66	3,86	3,76	3,69
Kobiety są mniej prawdopodobne	4 %	98 %	18 %	47 %	5 %	18 %	10 %
Zmiany nie idą wystarczająco szybko	52 %	53 %	7 %	26 %	4 %	7 %	6 %
Polityka nie powinna skupiać się bardziej na mężczyznach	85 %	90 %	17 %	15 %	44 %	46 %	25 %
Wynik zadowolenia:							
Życie, które prowadzimy	7,38	7,43	7,27	7,34	7,76	7,83	7,37
- forma spółki	5,27	5,04	5,43	5,65	5,9	5,45	5,75
Funkcjonowanie demokracji	4,9	4,78	5,08	5,34	5,65	5,19	5,41
Mówią "naprawdę szczęśliwy"	22 %	22 %	20 %	20 %	30 %	30 %	21 %

1 Nieważony zestaw próbek krajowych.

III Analiza czynnikowa i wielokryterialna analiza odpowiedzi¹

Aby uzyskać przegląd odpowiedzi każdego respondenta na 22 pytania dotyczące statusu kobiet, analizy czynników przeprowadzono oddzielnie dla każdego kraju.²

Analiza wyników wykazała uderzające podobieństwo między wzorcami reagowania w poszczególnych krajach. W każdej gospodarce narodowej pojawiają się trzy grupy postaw. Grupy ("klastry") odzwierciedlają fakt, że ludzie, którzy odpowiadają na konkretne pytanie w takim czy innym sensie, mają wysokie prawdopodobieństwo udzielenia podobnej odpowiedzi na każde z pozostałych pytań w tej samej grupie i odwrotnie.

Biorąc pod uwagę to podobieństwo we wzorcach postaw w dziewięciu krajach, analiza zostanie przedstawiona dla całej Wspólnoty.

1 Ten rozdział w dużej mierze nawiązuje do analiz przeprowadzonych przez profesorów Margaret i Ronalda INGLEHART (Uniwersytet Michigan).

2 Stosowana tu technika to technika „varimax rotation”.

Sytuacja kobiet we Wspólnocie Europejskiej: trzy konfiguracje nastawienia
(Analiza czynnikowa wszystkich próbek krajowych)

	Czynnik dominujący
I. Postrzeganie dyskryminacji:	
Czypowiedziałby Pan, że obecna sytuacja kobiet wokół Pana, w porównaniu z sytuacją mężczyzn, jest raczej lepsza (...) w odniesieniu do...?	
... możliwości promocji	0,71
...wynagrodzenie	0,67
... możliwość znalezienia pracy	0,66
... bezpieczeństwo pracy	0,65
... kształcenie zawodowe	0,63
... możliwość studiowania	0,53
... warunki pracy	0,52
Czy kobiety tak samo jak mężczyźni mogą odnieść sukces w swoim życiu?	0,64
II. Wspieranie lub przeciwstawianie się przemianom społecznym w odniesieniu do roli kobiet	
Czy uważasz, że kobiety powinny odgrywać taką samą rolę jak mężczyźni w polityce?	0,71
– „Czy zgadzają się Państwo, że polityka powinna w większym stopniu leżeć w gestii mężczyzn (...)?”	0,68
Czy rzeczy (...)zmieniają się zbyt szybko, nie wystarczająco szybko lub po prostu dobrze?	0,54
„Czy uważasz za normalne lub nienormalne, że kobieta wychodzi wieczorem bez męża, aby wziąć udział w spotkaniu?”.	0,51
Czy rzeczy zmieniają się we właściwy czy zły sposób?	0,45
Czy Twoim zdaniem jest problem dla kobiet, czy nie? Jak ważny jest ten problem?	0,42
„Czy uważasz za normalne lub nienormalne, że kobieta zachęca męża do zmiany pracy, ponieważ oferuje jej się lepszą sytuację w innym regionie?”.	0,34
„Czy uważasz za normalne, że rodzice decydują się płacić córce za edukację, jeśli w szkole radziła sobie lepiej niż chłopiec?”.	0,33
III. Satysfakcja czy niezadowolenie?	
„Jak bardzo jesteś zadowolony z formy społeczeństwa, w którym żyjemy?”	0,67
„Ogólnie rzecz biorąc, czy jesteś bardzo zadowolony(a) z życia, które prowadzisz w tej chwili?”	0,65
Czy rzeczy zmieniają się we właściwy czy zły sposób?	0,44
„Czy uważają Państwo, że rozwój Wspólnoty Europejskiej (...) może mieć dobry wpływ (...) na rozwój statusu kobiet?”	0,43

Pierwsza z trzech grup wyraża stopień, w jakim kobiety są uważane za równie lub mniej prawdopodobne niż mężczyźni. Odzwierciedlam tendencję niektórych do uważania, że kobiety mają równe szanse w każdym z wymienionych obszarów, podczas gdy inni konsekwentnie uważają, że są mniej prawdopodobni.

Pozycją o największym znaczeniu w tej konstelacji odpowiedzi są „możliwości promocyjne”. Wydaje się, że jest to najbardziej wrażliwy wskaźnik postrzegania równych szans kobiet i mężczyzn.

„Płaca” i „możliwość znalezienia pracy” są również stosunkowo dobrymi wskaźnikami. Pozostałe dwa elementy - „możliwość studiowania” i „warunki pracy” - wydają się być mniej silnie związane z innymi. Rzeczywiście, możliwe jest, że ktoś uważa, że kobiety mają takie same możliwości jak mężczyźni pod względem warunków pracy lub wykształcenia, ale jest zdania, że ogólnie rzecz biorąc, kobiety są mniej prawdopodobne niż mężczyźni.

Drugie grupe wyraża korzystną lub niekorzystną postawę wobec zmian społecznych związanych ze statusem kobiet. Wymiar ten obejmuje wiele zmian, ale warto zauważyć, że jeden z naszych najbardziej wrażliwych wskaźników dotyczy politycznej roli kobiet.

Trzecia grupa wyraziła zadowolenie lub niezadowolenie z formy społeczeństwa i sposobu życia w odniesieniu do statusu kobiet i związanych z tym zmian w społeczeństwie. Pewien optymizm lub pesymizm wobec zmian społecznych wyraża się również w tym wymiarze.

Ta analiza czynników pozwala nam przyjąć z nowej perspektywy wszystkie wyniki wcześniej zbadane w pierwszym czytaniu.

1. Za lub przeciw zmianom społecznym

Można skonstruować wskaźnik poparcia dla przemian społecznych związanych z rolą kobiet lub sprzeciwu wobec nich, łącząc odpowiedzi na dwie najważniejsze kwestie: Czy sprawy zmieniają się zbyt szybko? oraz „czy zgadzają się Państwo, że polityka powinna bardziej skupiać się na mężczyznach?”¹

Indeks ten może być wykorzystywany jako zmienna zależna w szeregu analiz wielokryterialnych, w których mierzony jest związek z określonymi zmiennymi identyfikacyjnymi (płeć, wiek, wykształcenie, dochód itp.), z uwzględnieniem wzajemnych zależności między tymi zmiennymi: np. między płcią a wiekiem, między płcią, wiekiem a dochodem itp.²

W tabeli ci– pokazano względne znaczenie dziesięciu zmiennych identyfikacyjnych w wyjaśnieniu, ujmując to inaczej, wymiaru badanego w każdym z krajów Wspólnoty.

1 Te dwie pozycje należą do trzech dominujących czynników mierzonego wymiaru (druga grupa). Punkt „ta sama rola w polityce” nie został wybrany z dwóch powodów: po pierwsze, pojawiła się ona natychmiast, w kwestionariuszu, po punkcie „Polityka w dziedzinie spraw ludzkich” i istniały powody, by obawiać się efektu zanieczyszczenia; po drugie, jest niejednoznaczny, ponieważ zarówno uparty tradycjonalista, jak i świadomy zwolennik „wyzwolenia” kobiet mogą czuć, z różnych powodów, że kobiety i mężczyźni powinni odgrywać różne role w polityce.

2 Systemem tym jest Multiple Classification Analysis (MCA).

Tabela 80

Wsparcie przemian społecznych związanych ze statusem kobiet w krajach Wspólnoty Europejskiej według dziesięciu zmiennych identyfikacyjnych

(Zakres rankingu według wariancji wyjaśnionej przez każdy predyktor, z uwzględnieniem skutków innych predyktorów)

	Danmark 4.27 (x)	Irlandia 4.24	Wielka Brytania 4.16	Francja 4.12	Niemcy 3.88	Włochy 3.78	Holandia 3.76	Belgia 3.48	Luksemburg 3.42
1. Wiek respondenta	1	3	2	1	7	7	2	1	4
2. Preferencje dla partii	2	7	3	3	1	1	3	4	5
3. Dochód rodzinny	3	2	1	2	5	3	4	7	2
4. Region	10	1	10	6	6	5	1	2	1
5. Liczba osób w gospodarstwie domowym	4	6	5	4	4	2	5	8	6
6. Poziom wykształcenia	7	8	4	5	9	4	7	3	8
7. Rezydencja miejska/wiejska	6	5	6	8	2	8	8	5	7
8. Płeć respondenta	5	4	8	9	3	10	10	10	9
9. Zawód kierownika gospodarstwa domowego	9	9	7	7	8	6	6	6	3
10. Status rodzinny	8	10	9	10	10	9	9	9	10

(x) Liczba pod nazwą każdego kraju wskazuje średni wynik dla wskaźnika wsparcia: maksymalnie 6, co najmniej 1, punkt centralny 3,5.

Wszędzie najsilniejszymi predyktorami poparcia dla ruchu transformacji kobiet są wiek, preferencja dla partii politycznej, dochody rodziny i region, w którym mieszka rozmówca. Każda z tych zmiennych wykazuje znaczący związek z postawą każdego respondenta w większości krajów. Większość pozostałych sześciu zmiennych ma jedynie niewielkie lub statystycznie nieistotne skutki.

Spójrzmy na nich jeden po drugim.

1) Wiek

Jak wspomniano powyżej, status i rola kobiet są postrzegane jako zmieniające się. W ciągu ostatnich kilku lat tak nie było. We wszystkich krajach Wspólnoty osoby w pewnych grupach wiekowych urodziły się przed przyznaniem kobietom pewnych podstawowych cech obywatelstwa, takich jak prawo do głosowania. Można oczekiwać, że ludzie, których postrzeganie i postawy kształtowały się w czasie, gdy rola kobiet była jeszcze wąsko ograniczona, uznaliby takie ograniczenia za stosunkowo naturalne i tolerowane w porównaniu z bardziej odległymi grupami.

Dane potwierdzają to założenie. Młodzi ludzie częściej opowiadają się za zmianą niż osoby starsze. Czy jest to spowodowane zmieniającymi się warunkami historycznymi, czy też czymś nieodłącznie związanym z *jeunesse*? Dane sugerują, że pierwsza hipoteza jest właściwa. Zakres zmiany postaw był znacznie większy wśród kobiet niż wśród mężczyzn.

W przypadku pierwszego z dwóch pytań wybranych jako wskaźnik różnica wynosi 12 punktów wśród mężczyzn i 21 punktów wśród kobiet w skrajnych grupach wiekowych.

W przypadku pytania drugiego różnice wynoszą odpowiednio 15 i 28 punktów.

W grupie wiekowej 65+ kobiety są nieco bardziej „konserwatywne” niż mężczyźni w swoich odpowiedziach na każde z dwóch pytań. W grupie na czoło podejściu zmiany jest znacznie częstsze.

Struktura ta wyjaśnia, dlaczego różnice między płciami są tak niskie przy porównywaniu kobiet i mężczyzn bez względu na wiek: Względny „konserwyzm” starszych kobiet, wchodząc w przeciętną kalkulację z odwrotną tendencją starszych mężczyzn, ma wpływ na zminimalizowanie różnic.

Konieczne jest przypisanie tej interakcji między wiekiem a płcią wyłącznie skutkom cyklu życia; bardziej prawdopodobne wydaje się stwierdzenie, że nastąpiły istotne zmiany w koncepcjach ról obu płci, które wywarły szczególnie silny wpływ na najbardziej zainteresowaną grupę: kobiety.

(zob. tabela 81)

Tabela 81

Postawy wobec przemian społecznych dotyczących statusu kobiet według płci

(Wyniki dla Wspólnoty, z wyłączeniem braku odpowiedzi)

1. Biorąc pod uwagę, że w odniesieniu do miejsca kobiet w społeczeństwie sytuacja nie zmienia się wystarczająco szybko:

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
15–24 lata	33 %	40 %
25–34	33	38
35–44	27	32
45–54	25	27
55–64	22	26
65 lat i więcej	21	19
Różnica między grupami ekstremalnymi	-12	-21

2. Nie zgadzają się, że „polityka musi być bardziej sprawą mężczyzn”:

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
15–24 lata	33 %	40 %
25–34	33	38
35–44	27	32
45–54	25	27
55–64	22	26
65 lat i więcej	21	19
Różnica między grupami ekstremalnymi	-15	-28

Dodatkowy argument przemawiający za tym wnioskiem na temat wpływu efektu pokoleniowego można wyciągnąć z analizy relacji między postawami a wiekiem w każdym z krajów.

W różnych krajach kobiety miały prawo do głosowania w bardzo różnych terminach. Kraje te można zatem pokrótce podzielić na dwie grupy: tych, w których kobiety uzyskały prawo do głosowania wcześniej, tj. przed I wojną światową lub bezpośrednio po niej, oraz tych, w których prawo to uzyskano późno, z pokoleniem opóźnienia, tj. po zakończeniu II wojny światowej. Niemcy są przypadkiem pośrednim, ponieważ kobiety uzyskały prawo do głosowania tam stosunkowo wcześniej, ale to prawo, podobnie jak wszystkie swobody polityczne, zostało zawieszone pod nazizmem.

Chociaż na różnice w postawach osób młodych i starszych mają wpływ przemiany historyczne, można oczekiwać stosunkowo długotrwałych różnic między grupami wiekowymi w krajach, w których prawa głosu przyznano wcześniej, oraz stosunkowo niedawnych różnic w krajach, w których prawa głosu przyznano niedawno.

Założenie to zostało potwierdzone: w każdym z pięciu „wcześniejszych” krajów największa różnica występuje między drugą a trzecią grupą wiekową; w każdym z trzech państw „latekomerów” obserwuje się ją między pierwszą a drugą grupą wiekową; Niemcy są wyraźnie powiązane z drugą grupą krajów. Różne reakcje między młodszymi i starszymi ludźmi prawdopodobnie odzwierciedlają historyczne wpływy, jakie miały na siebie nawzajem jako nastolatki.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w *Europie*” – maj 1975 r.

Tabela 82

Nie zgadzam się z poglądem, że „polityka powinna w większym stopniu leżeć w gestii mężczyzn”, w zależności od sytuacji kraju¹

Grupy wiekowe			Epoka, w której kobiety miały prawo do głosowania							
Wiek w 1975 roku	Średni wiek	Rok 18 ²	Starożytny (1915 - 1919)				Dawny z przerwami Deutsch (ang.).	Ostatnie (1944 - 1949)		
			Dan, właśc.	Ned, właśc.	G.B.	Irlandia		ks.	To jest to.	Belg, właśc.
15-39	27	1966	85 %	65 %	75 %	75 %	61 %	77 %	73 %	57 %
40-65	52	1941	82	57	73	69	45	60	57	42
66-96	72	192]	69	47	68	54	40	59	55	30

1 Brak odpowiedzi wykluczony. Bez Luksemburga i Irlandii Północnej.

2 Wiek 18 lat jest tutaj uważany za wiek, w którym kończy się socjalizacja osoby przeddorosłej.

2) Preferencje polityczne

Orientacja polityczna jest również ważnym predyktorem postaw wobec zmieniającego się statusu kobiet.

Jako pierwsze przybliżenie można powiedzieć, że osoby zorientowane na lewicę zazwyczaj bardziej popierają uczestnictwo kobiet niż osoby zorientowane na prawicę. Ale są wyjątki. Na przykład w Wielkiej Brytanii wydaje się, że wyborcy Partii Pracy są stosunkowo mniej przychylni; we Francji komuniści są mniej przychylni niż inni, z wyjątkiem AullistGs i niezależnych republikanów; W Belgii socjaliści są daleko w tyle za liberałami i wyborcami partii regionalnych.

Pomimo tych anomalii, które należy również zweryfikować na większych próbach, w lewicowych elektoratach istnieje tendencja do faworyzowania równego udziału kobiet w polityce.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Tabela 83

Niezgoda co do poglądu, że „polityka powinna być bardziej kwestią mężczyzn”, biorąc pod uwagę preferencje polityczne i kraj¹

Deutschland			Irlandia		Wielka Brytania		Francja	
SPD	61 % (347)	Praca	70 % (148)		liberalny	78 % (94)	PSU i skrajna lewica	85 % (26)
FDPV	57 (105)	Fianna nie powiodła się	70 (369)		Conservative	78 (393)	Partia Socjalistyczna	75 (325)
CDU/CSU	42 (416)	Fine Gael	69 (209)		Nationalist	69 (26)	Lewicowy Rad.	75 (20)
					Praca	66 (324)	Reformatorzy	72 (72)
							Partia Komunistyczna	67 (107)
							U.D.R.	64 (112)
							Republ. indép. (ang.).	58 (163)
Nederland			Danmark		Belgia/Belgia		Italia	
Dem. „66, DS-70	100 % (8)	Venstre Socialiste	90 % (19)		PVV (Liberalen)	68 % (59)	PCI	80 % (153)
PPR, PSP	88 (42)	Socjalistyczny lud.	88 (42)		FDF/RW	63 (40)	pri	80 (25)
CPN	69 (16)	Venstre	85 (181)		Volksunie	59 (73)	PSDI	469 (45)
VVD	65 (150)	Fremskridtspartiet	82 (146)		PSC (Societies-Chr.)	52 (85)	psi	67 (141)
PvdA	60 (289)	Kristellgt Folk (ang.).	80 (44)		BSP (Socialisten)	49 (99)	PLI	67 (SQ)
ARP	60 (57)	Socialdemokratiet	79 (248)		PSB (Socjaliści)	45 (146)	MSI/Destra Naz (ang.).	58 (45)
ISGP, BP, GPV, RKPN	52 (23)	Radikale	79 (53)		CVP (chrześcijanie)	45 (282)	DC	57 (291)
KVP	48 (159)	Konserwatywna	72 (46)		PLP (Liberalny)	33 (30)		
Chu	44 (52)	Kommunister	71 (17)					

1 Żadne odpowiedzi nie są wykluczone. Bez Luksemburga i Irlandii Północnej. Liczby w nawiasach odpowiadają liczbie respondentów. Odsetków obliczonych na podstawie mniej niż 30 odpowiedzi nie można uznać za znaczące.

3) *Dochód*

Dochód rodzinny jest, wraz z regionem, jednym z dwóch innych ważnych czynników predykcyjnych postaw wobec udziału kobiet w życiu politycznym.

Ogólnie rzecz biorąc, osoby o wysokich dochodach są najkorzystniejsze. To stwierdzenie może być zaskoczeniem, po tym, którego właśnie dokonaliśmy w odniesieniu do orientacji politycznej. Wyjaśnienia tej pozornej sprzeczności należy bez wątpienia szukać w procesie zmian w systemach wartości, w którym niektóre z najbogatszych środowisk w krajach Europy Zachodniej koncentrują się na wartościach „post-ryalistycznych”, dając pierwszeństwo w szczególności mniej hierarchicznemu, bardziej egalitarnemu społeczeństwu.¹ Ponieważ równość płci jest elementem postmaterialnego systemu wartości, wyniki dotyczące orientacji lewicowej i wysokich dochodów mogą odzwierciedlać ten sam proces zmian kulturowych.

1 Zob. Ronald INGLEHART, "The Silent Revolution in Europe", *American Political Science Review*, grudzień 1971 r.

Tabela 84

Nie zgadzam się z opinią „Polityka powinna być bardziej korzystna dla mężczyzn” w zależności od dochodów rodziny i kraju¹

Danmark		Wielka Brytania		Irlandia		Francja	
-20.000.Kr	71 % (55)	L 79	63 % (105)	--L 40	50 % (30)"	-->FF 800	42 % (43)
20 - 30.000	82 (67)	80 - 159	77 (162)	40 - 79	60 (133)	800 - 1250	53 (53)
30 - 40.000	85 (46)	160 - 239	73 (221)	80 — 159	72 (258)	1250 - 1750	59 (85)
40 - 50.000	71 (49)	240 - 319	77 (150)	160 — 239	72 (217)	1750 - 2500	67 (162)
50 - 60.000	83 (77)	320 - 399	83 (83)	240 - 319	84 (102)	2500 - 4000	73 (242)
60 - 80.000	77 (123)	400+	88 (76)	320 - 399	76 (45)	4000 – 6500	78 (160)
80 - 100.000	87 (108)			400+	71 (34)	6500+	78 (71)
100–150 000	87 (160)						
150.000 +	95 (59)						

Italia		Nederland		Deutschland		Belgia/Belgia	
70 000 litrów.	54 % (41)	Hfl. 9000	56 % (43)	750 DM	27 % (45)	-FB 8000	32 % (66)
70 - 120.000	54 (79)	9 - 12.000	57 (67)	750 - 1000	51 (88)	8 - 16.000	38 (203)
120 - 180.000	60 (161)	12 - 15.000	56 (82)	1000 - 1250	41 (126)	16 - 24.000	45 (218)
180 - 250.000	67 (241)	15 - 18.000	59 (106)	1250 - 1500	44 (126)	24 - 32.000	49 (182)
250 - 350.000	64 (193)	18 - 21.000	55 (165)	1500 - 1750	53 (116)	32 - 40.000	56 (157)
350 - 500.000	66 (131)	21 - 24.000	55 (123)	1750 - 2000	52 (124)	40 - 60.000	56 (101)
500 - 750.000	78 (41)	24 - 27.000	63 (87)	2000 - 2250	49 (105)	60.000 +	68 (50)
750.900 +	86 (22)	27 - 30.000	60 (47)	2250 - 2500	61 (62)		
		30 - 33.000	64 (45)	2500 - 2750	59 (51)		
		33 - 39.000	83 (30)	2750 - 3000	54 (28)		
		40.000 +	67 (51)	3000+	76 (41)		

4) Region zamieszkania

Związek między regionem zamieszkania a nastawieniem do udziału kobiet w życiu politycznym nie jest prosty. Istnieją znaczne różnice między prowincjami Niderlandów lub między krajami związkowymi Niemiec Federalnych; ale jest niewiele między trzema głównymi regionami Danii, ani między Wielką Brytanią a Irlandią Północną (choć istnieje pewna różnica między regionami samej Wielkiej Brytanii).

W każdym razie region jest ważnym predyktorem. Istnieje pewna tendencja do bardziej korzystnego nastawienia w regionach o dużej metropolii, takich jak Londyn, Dublin, Paryż, Hamburg czy Bruksela, chociaż regiony Rzymu i Berlina są znacznie poniżej odpowiadających im średnich krajowych.

Prowincje Holandii z większością protestancką występują przed prowincjami katolickimi lub mieszanymi, ale niekoniecznie dotyczy to niemieckich krajów związkowych. Nie ma znaczącej różnicy między flamandzkimi i walońskimi prowincjami Belgii.

Wszystko, co można powiedzieć, zanim będzie można przeprowadzić bardziej dogłębne badania z wystarczającą ilością próbek, to to, że istnieją różnice międzyregionalne i że regiony z dużymi miastami są zazwyczaj bardziej „feministyczne”, co nie jest wszędzie weryfikowane.

Tabela 85

1 Żadne odpowiedzi nie są wykluczone. Bez Luksemburga i Irlandii Północnej. Dochód rodzinny jest przyznawany rocznie w Danii i Holandii oraz miesięcznie w innych krajach.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

Nie zgadzam się z opinią „Politykamusi być bardziej biznesem mężczyzn” w zależności od regionu zamieszkania i kraju¹

Danmark		Wielka Brytania		Irlandia		Francja	
Jylland	85 % (490)	południowo-zachodniej	81 % (89)	południowo-zachodniej	78 % (131)	Region paryski	78 % (235)
Sjaelland	78 (404)	Londyn + południowy wschód	77 (283)	zachód	72 (104)	Północno-zachodni	71 (235)
Fyn	78 (90)	Yorkshire * Humber (ang.).	76 (88)	wschód	71 (344)	Alzacja i Lotaryngia	69 (77)
		West Midlands	75 (67)	Midwest	71 (110)	południowo-wschodniej	69 (171)
		Szkocja + Walia	71 (184)	Donegal	70 (27)	Baseny paryskie	65 (168)
		East Midlands	70 (63)	Midlands	70 (91)	południowo-wschodniej	60 (125)
		Północno-zachodni	68 (114)	południowo-wschodniej	62 (131)	Nord i Pas-de-Calais	59 (83)
		północ	65 (49)	Północno-wschodni	60 (42)		
		Anglia Wschodnia	62 (39)				
Italia		Nederland		Deutschland		Belgia/Belgia	
Sycylia + Sardynia	71 % (70)	Fryzja	71 % (44)	Hamburg + Brema	58 % (48)	Namur	55 % (44)
Północno-zachodni	67 (300)	Drenthe	71 (28)	Nadrenia-Palatynat	58 (62)	Brabant	54 (333)
Północno-wschodni	65 (197)	Groningen	68 (44)	Hesse	57 (83)	Antwerpia	52 (233)
południe	63 (235)	Noordholland	66 (169)	Bayern	56 (160)	Limburg	50 (98)
Centrum	61 (210)	Noordbrabant	60 (142)	Nadrenia Północna-Westf.	54 (287)	Hainaut	44 (185)
		Zuidholland	59 (237)	Niedersachsen	46 (112)	Liege	43 (141)
		Utrecht	57 (46)	Badenia-Wirtembergia	44 (141)	Oost-Vlaanderen	42 (189)
		Gelderland	51 (106)	Berlin	42 (33)	West-Vlaanderen	40 (151)
		Limburg	51 (87)	Saarland	42 (19)	Luksemburg	30 (33)
		Zeeland	50 (26)	Szlezwik-Holsztyn	36 (41)		

1 Wyłączone braki odpowiedzi; Bez Luksemburga i Irlandii Północnej.

2. Optymizm i pesymizm

Ostatnia z naszych grup postaw zidentyfikowanych przez analizę czynnikową charakteryzowała się poczuciem satysfakcji lub niezadowolenia ze społeczeństwa jako całości i z życia jako całości, a także ogólnym poczuciem optymizmu lub pesymizmu w odniesieniu do transformacji statusu kobiet.

Można by pomyśleć, że kobiety byłyby mniej zadowolone niż mężczyźni w społeczeństwie i ogólnie w życiu, ponieważ ich szanse są w rzeczywistości, jeśli nie w prawie, ograniczone przez dużą liczbę praktyk i uprzedzeń, które nie dotyczą osób innej płci. Niemniej jednak wydaje się, że większość kobiet dostosowuje się do okoliczności lub że społeczeństwo uwarunkowuje je do zaakceptowania tych ograniczeń: Nie ma prawie żadnej różnicy między poziomem zadowolenia mężczyzn i kobiet.

Jak pokazano w poniższej tabeli, najważniejsze wskaźniki ogólnej satysfakcji życiowej są takie same jak te, które najbardziej wpływają na stosunek do zmian społecznych w odniesieniu do statusu kobiet: dochód rodziny, region, wiek i preferencje polityczne. Dla wszystkich dziewięciu krajów płeć jest najniższą z dziesięciu predyktorów.

Tabela 86

Prognozy ogólnego zadowolenia z życia w krajach Wspólnoty Europejskiej

(Zakres rankingu suivant variancja wyjaśniona przez każdy predyktor, z uwzględnieniem skutków innych predyktorów)

	Irlandia (16,9 %) (x)	Luksemburg (15,9%)	Francja (13,8%)	Włochy (12,9%)	Holandia (12,8%)	Niemcy (11,7%)	Belgia (11,1%)	Dania (8,7%)	Wielka Brytania (6,1%)
1. Dochód rodzinny	3	1	1	1	6	1	1	4	4
2. Region	1	2	5	2	4	5	3	3	1
3. Wiek	4	9	3	6	2	3	2	5	2
4. Preferencje dla partii	5	7	2	3	3	8	6	1	3
5. Status rodzinny	10	4	4	7	1	2	5	2	6
6. Zawód	2	10	8	9	5	9	4	6	8
7. Liczba osób w gospodarstwie domowym	6	8	6	5	8	6	10	8	5
8. Rezydencja miejska/wiejska	8	5	7	8	7	4	8	7	7
9. Poziom wykształcenia	7	3	10	10	9	7	9	10	10
10. płeć	9	6	9	4	10	10	7	9	9

(x) Liczby w nawiasach odpowiadają odsetkowi całkowitej variancji wyjaśnionej przez dziesięć predyktorów w każdej próbie krajowej.

Ten brak różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn jest uderzający i wiąże się z poważnymi wyzwaniami.

Ogólnie rzecz biorąc, jak wykazano w innych badaniach, ogólne poczucie satysfakcji w ramach danego systemu społeczno-kulturowego, w tym przypadku systemu krajowego, różni się niewiele w zależności od cech społecznych respondentów: variancja wyjaśniona przez nasze dziesięć predyktorów wynosi 12 % dla dziesięciu próbek krajowych. Z drugiej strony widzieliśmy, że poziom zadowolenia różni się znacznie w poszczególnych krajach, przy czym mniejsze kraje mają znacznie wyższy poziom zadowolenia niż większe. Co więcej, wśród predyktorów, które odgrywają rolę w każdym kraju, region pojawia się średnio bezpośrednio po dochodach rodziny, przed wiekiem, orientacją polityczną itp.

To tak, jakby postrzeganie satysfakcji było szeroko rozpowszechnionym (i prawdopodobnie stabilnym) faktem kulturowym w systemie społeczno-kulturowym, a dokładniej wynikiem pewnego związku między postrzeganymi sytuacjami a pojętymi aspiracjami. Ludzie wiedzą na przykład, że kobiety otrzymują niższe wynagrodzenie niż mężczyźni, że są dyskryminowane społecznie w wielu dziedzinach życia. Ogólna satysfakcja obu płci pozostaje jednak praktycznie identyczna, dopóki zmiana systemów wartości i wzrost poziomu aspiracji szacowanych jako osiągalne nie przesądzą u kobiet o poczuciu insatisfactio n i popycie na efekty życiowe, które spowodują dalsze dostosowanie poczucia satysfakcji i tak dalej.¹

Jeżeli ogólnie kobiety nie są mniej lub bardziej satysfakcjonowane niż mężczyźni, należy zauważyć, że jeśli chodzi o „formę społeczeństwa”, młode kobiety i młodzi mężczyźni są znacznie mniej zadowoleni niż osoby starsze.

¹ Zob. Ronald INGLEHART: Priorytety wartości. Subiektywne zadowolenie i potencjał protestów wśród społeczeństwa zachodniego”. Dokument przygotowany na doroczne spotkanie Amerykańskiego Stowarzyszenia Nauk Politycznych w San Francisco w 1975 r. Wrzesień 1975 r.

W tabeli 86 przedstawiono niewielkie różnice w poziomie ogólnego zadowolenia w każdym kraju. Jednakże, jak pokazuje tabela 87, istnieje znacznie większe zróżnicowanie między krajami, w zależności od obszaru zadowolenia. Niektóre kraje zajmują wysokie miejsca w prawie wszystkich domenach zadowolenia, podczas gdy inne zajmują stosunkowo niskie pozycje. Duńczycy, na przykład, są jednym z dziesięciu najlepszych królów w godzinę, podczas gdy Francuzi, a zwłaszcza Włosi prawie zawsze zajmują jeden z trzech najniższych.

Stosunkowo wysoki lub niski poziom zadowolenia wydaje się być stały w każdym kraju, przynajmniej w okresie 1973-1975, dla którego dostępne są porównywalne dane (tabela 88).

Konsekwencja tych ustaleń sugeruje, że mamy tu do czynienia z głęboką cechą różnych kultur narodowych (i być może regionalnych), ale wciąż brakuje danych, aby to udowodnić.¹

¹ W odniesieniu do 1973 r. zob. „Satysfakcja i niezadowolenie z warunków życia w państwach członkowskich Wspólnoty Europejskiej”. Bruksela, czerwiec 1974 r.

Tabela 87

Satysfakcja i szczęście w krajach Wspólnoty Europejskiej

(Zakres rankingu różnych krajów, w zależności od ich średniego wyniku dla każdego item)¹

	Danmark	Belgia	(Irlandia Północna)	Nederland	Luksemburg	Irlandia	Wielka Brytania	Deutschland	Francja	Italia
Zadowolenie z										
Życie, które prowadzimy (11 stopni)	1	4	2	7	5	3	6	8	9	10
Życie, które prowadzimy (4 stopnie)	1	2	3	4	7	5	6	8	9	10
- standard życia	1	2	4	3	5	7	6	8	9	10
Szczęście (3 stopnie)	1	2	6	3	4	9	5	8	7	10
Zadowolenie z										
- jak korzystać z wypoczynku	1	5	2	4	7	3	6	8	9	10
- dostępny czas	3	4	5	2	6	1	7	9	8	10
- dochód	1	4	3	2	5	6	7	8	9	10
- relacje z ludźmi	3	5	2	10	6	1	4	7	8	9
- dom	3	4	1	6	5	1	7	8	9	10
- miejsce, w którym mieszkasz	2	4	3	5	5	6	6	9	9	8
Forma społeczeństwa	5	3	9	6	1	6	7	2	8	10
Funkcjonowanie demokracji	5	3	9	4	2	6	8	1	7	10

1 O ile nie określono inaczej, wszystkie pozycje były mierzone w skali 11 stopni, w zakresie od 0 do 10.

Tabela 88

Satysfakcja i szczęście w krajach Wspólnoty, po zastosowaniu różnych środków w 1973 i 1975 r.

(średni wynik dla każdego kraju)¹

		Zadowolenie z życia				Szczęście	
Wrzesień 1973 (skala 4 stopni)		Maj 1975 (skala 4 stopni)		Maj 1975 (skala 11 stopni)		Maj 1975 (skala 3-stopniowa)	
Danmark	3,5	Danmark	3,5	Danmark	8,3	Danmark	2,4
Irlandia	3,4	Belgia	3,3	Irlandia	8,2	Belgia	2,3
Belgia	3,3	Niderland	3,3	Belgia	7,8	Niderland	2,2
Niderland	3,3	Irlandia	3,2	Luksemburg	7,7	Luksemburg	2
Luksemburg	3,3	Wielka Brytania	3,2	Niderland	7,5	Irlandia	1,9
Wielka Brytania	3,2	Luksemburg	3	Wielka Brytania	7,5	Wielka Brytania	1,9
Deutschland	3	Deutschland	2,9	Deutschland	7	Deutschland	1,9
Francja	2,9	Francja	2,9	Francja	6,7	Francja	1,9
Italia	2,7	Italia	2,6	Italia	6,3	Italia	1,6

Istnieje jednak ważny element nieciągłości w poziomie zadowolenia krajów Wspólnoty.

Dokładna analiza wyników sugeruje, że istnieją prawdopodobnie dwa rodzaje satysfakcji, które różnią się pewną niezależnością od jednego drugiego. W danym kraju ludzie mogą mieć taki sam lub prawie taki sam poziom ogólnego zadowolenia w porównaniu z innymi krajami Wspólnoty, ale znajdują się w innej sytuacji w odniesieniu do dwóch aspektów istnienia: „forma społeczeństwa” i „funkcjonowanie demokracji”. Na przykład populacja Irlandii Północnej jest na ogół wysoka w większości obszarów zadowolenia, ale bardzo niska w społeczeństwie i demokracji; Niemcy mają odwrotny przypadek.

Nie tylko zadowolenie z tych dwóch obszarów różni się niezależnie od innych aspektów egzystencji, ale pokazuje ciekawą ewolucję w czasie, która kontrastuje ze stabilnością bardziej globalnych form satysfakcji.

Tabela 89 przedstawia wyniki zadowolenia w poszczególnych krajach w odniesieniu do „formy społeczeństwa”. W większości krajów wydaje się, że społeczeństwo zaczęło spadać w tym obszarze od 1973 do 1975 roku. Niemcy wydają się być uderzającym exception, przechodząc z piątego na pierwsze miejsce; wzrost ten wynika ze wzrostu poziomu zadowolenia Niemców, ale z gwałtownego spadku w innych krajach.

¹ Dla skali 4-stopniowej: 4 = „bardzo zadowolony” i 1 = „w ogóle niezadowolony”; dla skali 11 stopni 10 = „bardzo zadowolony” i 0 = „w ogóle niezadowolony”; Na pytanie o szczęście, wybór był między „Naprawdę szczęśliwy” (3), „Wystarczająco szczęśliwy” (2), „Niezbędnie szczęśliwy” (1).

Tabela 89

Zadowolenie z "formy społeczeństwa, w którym żyjemy" w 1973 i 1975 roku¹

	1973		1975	
	Skala 4-stopniowa	Równoważność powyżej 11 stopni		Skala 11 stopni
Belgia/Belgia	2,91	6,99	Luksemburg	6,58
Luksemburg	2,88	6,92	Deutschland	6,41
Irlandia	2,78	6,68	Belgia/Belgia	6,38
Danmark	2,68	6,44	Irlandia	6,02
Deutschland	2,61	6,27	Danmark	5,88
Nederland	2,56	6,15	Nederland	5,95
Wielka Brytania	2,48	5,96	Wielka Brytania	5,14
Francja	2,33	5,6	Francja	4,72
Italia	2,13	5,12	Italia	3,31

¹ Tabela ta ma charakter orientacyjny, nie jest pewne, czy odpowiedzi udzielone w skali 4-stopniowej, nawet arytmetycznie przeliczone, są ściśle porównywalne z odpowiedziami udzielonymi w skali 11-stopniowej.

Wnioski

Wreszcie, postawy i aspiracje, które zidentyfikowaliśmy i zmierzaliśmy w tym pierwszym dużym badaniu dotyczącym kobiet i mężczyzn w Europie, wyrażają głównie aspiracje wobec globalnego społeczeństwa i postawy wobec zmian społecznych. Podstawowe napięcia są mniejsze między płciami niż między pokoleniami, mniejsze między „feministami” i „antyfeministami” niż między, z jednej strony, działaczami na rzecz zmian (około jednej trzeciej społeczeństwa), samymi, prawdopodobnie wzmocnionymi przez tych, których nazwaliśmy umiarkowanymi (nieco poniżej 20% społeczeństwa), a z drugiej strony, mniejszością przeciwników zmian (również 20%), reszta społeczeństwa dzieli dwa przeciw jednemu między przystosowanymi i obojętnymi.

Rozwój kobiet i zmiany w społeczeństwie: Toprawdopodobnie ta sama debata i ta sama walka.

Uwagi

(Pierre Dieumegard)

Oryginalny dokument jest dostępny na stronie internetowej Eurobarometru (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/63>) w trzech językach: angielskim, francuskim i niemieckim. Jako podstawę posłużyła wersja francuska (<https://webgate.ec.europa.eu/ebsm/api/public/deliverable/download?doc=true&deliverableId=51062>), ale w przypadku części trudnych do czytania przydatne były wersje angielska i niemiecka.

W oryginalnej wersji francuskojęzycznej nazwy krajów były w języku narodowym kraju, a w języku francuskim i niderlandzkim dla Belgii. Zostało to zachowane w odniesieniu do tego dokumentu, chociaż prawdopodobnie wystąpią problemy z tłumaczeniem maszynowym.

Rozwój technologiczny: Był to czas maszyn do pisania i szablonów

Patrząc na pierwotny dokument, widzimy ewolucję sprawozdań Eurobarometru w ciągu ostatnich 50 lat. W tym czasie do przekłuwania szablonów użyto maszyny do pisania: był długi i trudno było skorygować błędy pisarskie. Następnie, za pomocą maszyny do roneoter, atrament mógł przejść przez otwory w szablonie, aby przejść do arkusza papieru. Rezultatem był tekst tylko w kolorze czarnym na białym tle. Nie mogliśmy zrobić wykresów. Aby prawie 40 lat później udostępnić dokument w formacie pdf na stronie internetowej Eurobarometru, konieczne było zeskanowanie wydrukowanego dokumentu w celu uzyskania obrazów zgromadzonych w dokumencie w formacie pdf.

Wreszcie ten zeskanowany dokument został przekazany do oprogramowania do automatycznego rozpoznawania znaków (PDF-Xchange Editor i Tesseract). Rezultat zawierał różne błędy, ze względu na słabo wydrukowane litery i małe plamy na papierze. Zdecydowana większość błędów została poprawiona przy formatowaniu tego dokumentu, ale możliwe/prawdopodobne jest, że nadal istnieją pewne błędy.

W 1975 roku maszyna do pisania miała tylko jeden krój pisma: nie było możliwości pogrubienia lub kursywy, a wszystkie były tej samej wielkości.¹ Aby podkreślić pewne słowa w tytułach, zwyczajem było kapitalizowanie znaków. Ale systemy tłumaczenia maszynowego mają tendencję do błędnego tłumaczenia słów na duże litery, dlatego w tym dokumencie tytuły są często małymi literami, w przeciwieństwie do oryginalnego dokumentu.

Zmiany w stylu redakcyjnym: To był czas, kiedy redaktorzy myśleli (i pokazywali swoje myśli)

Pierwszy przypis wyraźnie wskazuje autorów raportu. Głównym autorem jest Jacques-René Rabier, a niektóre części zostały napisane przez specjalistów (Hélène Riffault, Margaret i Ronald Inglehart). Wiemy, kto co zrobił i kogo można winić, jeśli jesteśmy niezadowolony z raportu. Stwierdzono, że niniejsze sprawozdanie „w żaden sposób nie wiąże się z odpowiedzialnością Komisji Europejskiej”: nie jest to traktat międzynarodowy, którego różne rządy ważyły każde słowo i każdy przecinek, jest to raport z badań.

Pięćdziesiąt lat później sytuacja jest zupełnie inna. Eurobarometr nadal publikuje sprawozdania na te same tematy, na przykład w grudniu 2024 r. opublikowano sprawozdanie Eurobarometru na temat stereotypów płci (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974> tylko w języku angielskim; dobrowolne tłumaczenie na inne języki – zob. https://europokune.eu/Article_35/2024sp545stergen). Jeszcze przed wprowadzeniem, z drugiej strony (z tyłu strony tytułowej) mówi się również, że dokument nie reprezentuje poglądów Komisji Europejskiej, a interpretacje i opinie są tylko interpretacjami i opiniami autorów.

Ale kim są autorzy tego sprawozdania z grudnia 2024 r.? Nie jest to nigdzie zaznaczone w tekście. Patrząc na właściwości dokumentu, w wierszu autora dokumentu czytamy: Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości i Konsumentów. Nie ma ludzkiego imienia.

W raporcie z 1975 r. pojawiają się idee, opinie, hipotezy, które czasami są weryfikowane przez statystyki, ale czasami są nieporozumieniami lub stereotypami, które są obalane przez statystyki.

1 Maszyny do pisania piłek istniały już w 1975 roku, a rodzaj znaków można było zmienić, zmieniając piłkę, ale wymagało to kilku sekund manipulacji.

Przykładem (z paragrafu I-1) jest rzekoma religia większości w różnych krajach (strona 10)

Logicznie rzecz biorąc, można wnioskować, że w krajach, w których problem jest uważany za nierozwiązany, jest on uważany za szczególnie ważny. Wszystkie są krajami katolickiej tradycji.

Należy jednak zauważyć, że Belgia, choć kraj o tradycji katolickiej, plasuje się bardziej po stronie krajów, w których problem nie jest uważany za bardzo ważny, w pozycji zbliżonej do średniej wspólnotowej.

Nawet jeśli istnieje przypis wskazujący, że nie ma związku przyczynowego, nadal mówi się, że istnieją kraje uważane za „katolickie”. Obecnie taki rodzaj wypowiedzi zostałby uznany za nieodpowiedni. Z jednej strony nie tylko katolicy w kraju, z drugiej strony można to postrzegać jako stygmatyzację grupy na podstawie rzekomej religii i nie zawsze kraje, w których problem jest uważany za nierozwiązany, są krajami, w których problem jest najpoważniejszy.

Nieco dalej, w odniesieniu do tempa zmian (str. 18) możemy przeczytać:

We Włoszech 30% mężczyzn i kobiet zgadza się, że sprawy idą za szybko częściej niż gdzie indziej, ale to oczywiście starsi i mniej wykształceni najczęściej tak mówią.

„Oczywiście” może być interpretowane jako znak pogardy dla starszych i mniej wykształconych, co jest nieodpowiednie do powiedzenia w XXI wieku.

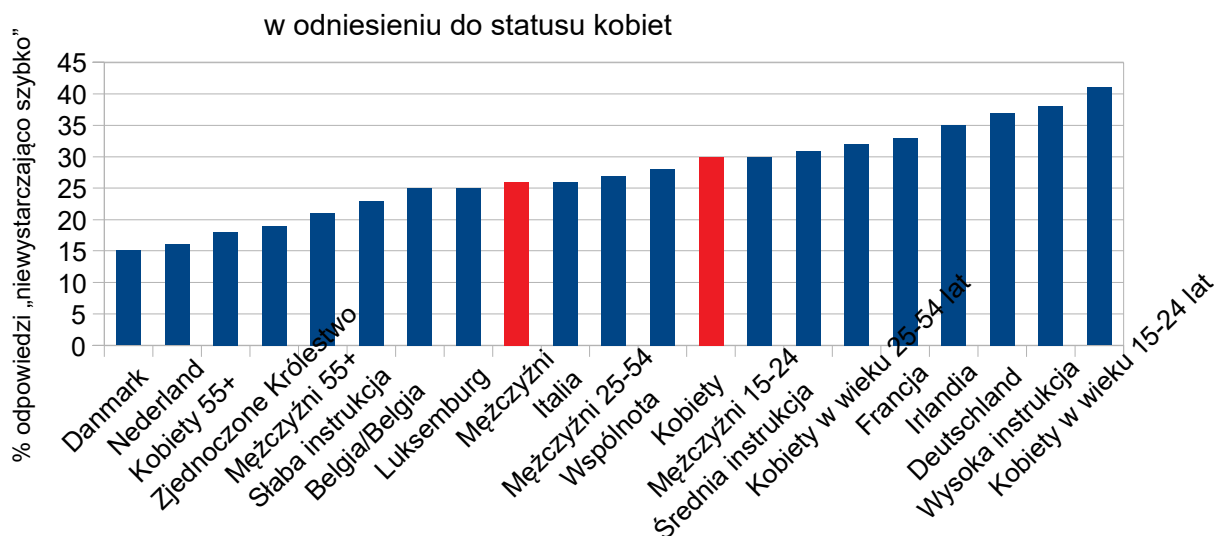
W sprawozdaniu z 2024 r. nic z tego nie wynika. Tekst jest bardzo płynny, bez żadnych innych opinii poza tym, że obywatele Unii Europejskiej popierają politykę Komisji Europejskiej.

Na szczęście w sprawozdaniu z 2024 r. znajdują się wykresy i mapy, które pobudzają wyobraźnię i myślenie czytelników.

Niektóre wykresy, które umożliwiają wizualizację danych z 1975 roku

Szybkość zmian

Rzeczy nie zmieniają się wystarczająco szybko.

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

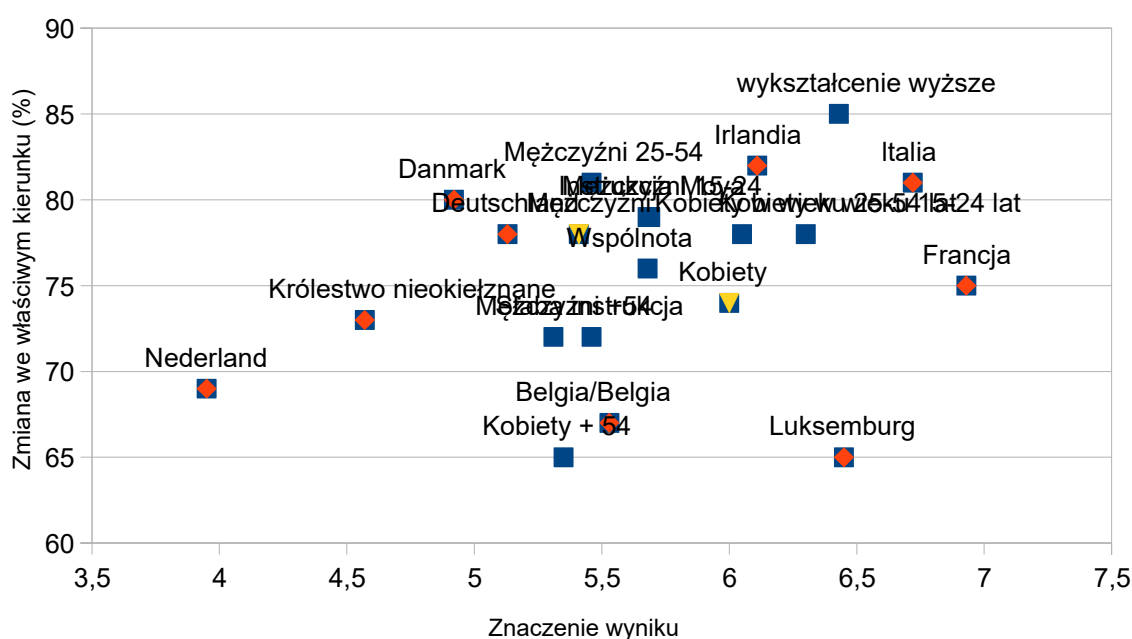
Widać, że przeciętnie opinie mężczyzn i kobiet nie różnią się zbyt: Tylko 4 punkty procentowe. Z drugiej strony opinie w poszczególnych krajach są bardzo zróżnicowane: 15 % osób w Danii uważa zmianę za zbyt powolną, ale 37 % osób w Niemczech, czyli ponad dwa razy wolniejszą.

Znaczenie i znaczenie zmiany

Tabela 1 (s. 9) zawiera wyniki dotyczące znaczenia problemu statusu kobiet (10 dla kobiet o dużym znaczeniu, 0 dla kobiet o zerowym znaczeniu).

Tabela 4 zawiera odsetek odpowiedzi na pytanie: Czy ta zmiana jest właściwa, czy niewłaściwa?

Można sporządzić wykres przedstawiający reakcje różnych grup (kraj, płeć, wiek, poziom wykształcenia).

Punkty reprezentujące kraje są zaznaczone na czerwono, a punkty reprezentujące grupy społeczne na niebiesko, z wyjątkiem dwóch grup „Mężczyźni” i „Kobiety”, które mają żółty trójkąt w niebieskim kwadracie.

Widać, że nie ma dużej różnicy zdań między mężczyznami i kobietami.

Kobiety przywiązują nieco większą wagę do kwestii statusu kobiet, ale mniej osób uważa, że zmiana jest we właściwym kierunku.

Ludzie z wysokim poziomem wykształcenia przywiązują dużą wagę do problemu i stwierdzają, że zmiana idzie we właściwym kierunku.

Istnieje bardzo duże rozproszenie opinii krajowych: od 4 do 7 punktów za znaczenie i od 65 do prawie 80 punktów za opinię w sprawie tempa zmian.

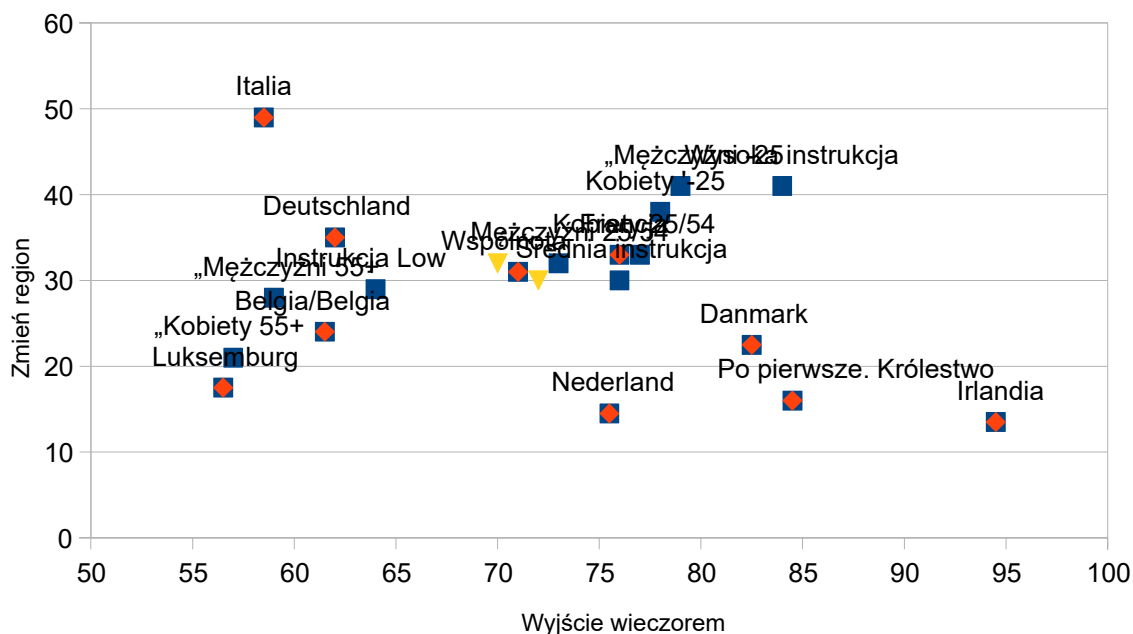
W konkretnych sytuacjach opinie krajowe są również szeroko rozproszone.

W tabeli 25 (s. 46) przedstawiono wyniki pytań „Czy uważają Państwo, że jest to normalne ...? Ta lub inna szczególna sytuacja, na przykład „że kobieta wychodzi wieczorem bez męża, aby wziąć udział w spotkaniu” oraz „że kobieta

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w Europie” – maj 1975 r.

zachęca swojego męża do zmiany pracy, ponieważ oferuje jej się lepszą sytuację w innym regionie niż ten, w którym mieszka”.

Można zrobić wykres pokazujący pozytywne odpowiedzi na te dwa pytania.

Reakcje kobiet i mężczyzn (żółte trójkąty) są bardzo podobne. Podobnie jak na poprzednim wykresie widać, że osoby o wysokim poziomie wykształcenia zdecydowanie „tak” reagują na oba wnioski, podczas gdy kobiety w wieku powyżej 55 lat częściej reagują negatywnie.

A różne kraje (na czerwono) nadal mają bardzo różne opinie krajowe. Pięćdziesiąt lat później, w badaniach Eurobarometru z 2025 r., widzimy to samo: opinie zależą w większym stopniu od kraju, w którym mieszka dana osoba, niż od płci, wieku lub grup społecznych (ogólnie). Innymi słowy, na szczelbu UE nie ma opinii publicznej: są tylko opinie narodowe, ponieważ różne narody nie komunikują się ze sobą. Aby dążyć do lepszej integracji europejskiej, ludzie muszą być w stanie komunikować się ze sobą, wymieniać informacje i opinie z sąsiadami. Do dyskusji potrzebny jest wspólny język. Potrzebujemy esperanto.

Podsumowując, musimy podziękować Jacquesowi-René Rabierowi i innym autorom tego raportu za to, że napisali raport w ciekawy sposób, z czasami wątpliwymi opiniami, ale przedstawiając metody stosowane do próby weryfikacji przedstawionych hipotez.

ZAŁĄCZNIKI

I. Nazwy instytutów badawczych i daty wywiadów

Belgia/Belgia	DIMARSO (Grupa INRA)	9–20 maja 1975 r.
Luksemburg	„	15–27”
Danmark	GALLUP MARKEDSANALYSE	3–11 „
Deutschland	EMNID-INSTITUT	12–13 „
Francja	FRANCUSKI INSTYTUT OPINII PUBLICZNEJ (FIFG)”	12–20 „
Irlandia	IRZYSKIE BADANIA MARKETINGOWE	1–16 „
Italia	ISTITUTO PER LE RICERCHE STATISTICHE E L'ANALISI DELL'OPINIONE PUBBLICA (DOXA)	9–23 „
Nederland	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR DE PUBLIEKE OPINIE (NIPO) (Niderlandy, Irlandia)	20” - “
Zjednoczone Królestwo	GALLUP POLL	9–20 „

II. Uwagi techniczne

1. Przypomina się sektorowi, że w badaniach reprezentacyjnych należy uwzględnić pewien margines błędu próby. W przypadku prób rzędu 1000 respondentów różnice procentowe poniżej 5 % nie powinny być zwykle uznawane za statystycznie istotne.

2. We wszystkich tabelach w wierszu lub kolumnie „Wspólnota Europejska” podaje się średnią dla wszystkich osób zatrudnionych w dziewięciu krajach, średnią ważoną według liczby ludności w wieku co najmniej 15 lat w każdym z krajów:

	Tysiące	%
Belgia/Belgia	7492	3.91
Danmark	3804	1.99
Deutschland	47052	24.55
Francja	38420	20.05
Irlandia	2031	1.06
Italia	40601	21.19
Luksemburg	262	0.14
Nederland	9554	4.98
Zjednoczone Królestwo	42412	22.13
	191628	100.00

3. Wszystkie dane dotyczące tej ankiety są zdeponowane w "Belgian Archives for the Social Science" (Van Evenstraat 2A, B-3000 Leuven). Są one udostępniane organizacjom członkowskim Europejskiego

Specjalne badanie Eurobarometru „Kobiety i mężczyźni w *Europie*” – maj 1975 r.

Konsorcjum Badań Politycznych (Essex), Inter-University Consortium for Political Research (Michigan) oraz badaczom zainteresowanym badaniami.